

KOLEDAR

NABAVLJALNE ZADRUGE DRŽAVNIH
USLUŽBENCEV V MARIBORU

ZA LETO

1928.

LJUBLJANA.

Samozaložba. — Odgovoren Beguš Josip.

Tiskarna J. Blasnika nasled. v Ljubljani.
Odgovoren Mihael Rožanec.

in po celi državi kroži vest, da je
Zlatorog terpentinovo milo
ne le najboljšo, nego tudi vsled svoje
neprekosljive kakovosti najcenejše!

Nikaka umetnost ni . . .

skuhati **dobro kavo . . .**
če se uporablja pri tem **„Pravi“**
Franck-ov kavni pridatek. — Vsled
njega izdatnosti zadostuje že mala
količina, da se pripravi aromatično
in dobro pijačo. —

Izkušena gospodinja zahteva zato
vedno:

škatljo ali zavitek
„Pravega FRANCK-A“

ENRILO

dovršen nadomestek zrnate kave, priporoča se
najtopleje vsakemu gospodinjstvu

Enrilo

z mlekom daje izvrstno belo kavo zelo prijetnega
teka in okusa.

Poraba **Enrila**

je vsled njegove izdatnosti zelo po ceni.

Enrilo

omogoča uživanje kave tudi vsem onim, katerim je
zrnata kava prepovedana, ali jim pa ne ugaja.

Izdeluje tovarna:

HENRIK FRANCKA SINOVI
Zagreb.

HRANILNI in POSOJILNI KONZORCIJ

javnih nameščencev in vpokojencev

registrovana zadruga s omejenim jamstvom

Hilšerjeva ul. 7 v Ljubljani Gradišče št. 15

Najstarejša kreditna zadruga Jugoslavije

Ustanovljena 1974.

Poštni čekovni račun Ljubljana št. 10.681.

Posojila, tudi ranžijska

(od 5.000— do 15.000— Din)

daje od 1. januarja 1927 dalje vsem javnim nameščencem brez razlike po 9 od sto proti zaznambi na plačo in proti poroštvu.

Hranilne vloge

na hranilne knjižice in vloge v tekočem računu obrestuje, ako so vezane na krajšo dobo po 6—7 od sto, ako so vezane na daljšo dobo ali po dogovoru po $7\frac{1}{2}$ od sto. — Do 5000 Din so vse vloge nevezane, obrestujejo se pa le po 5 od sto.

Tovariši!

Samo stanovka in zadrugna žavednost nas bo rešilu iz bede. Zaveden pa ni, kdor nalaga prihranke in kupuje potrebščine drugod, namesto v svojih lastnih gospodarskih zadrugah.

KOLENDAR

nabavljalne zadruge državnih
uslužbencev v Mariboru

za leto

1928.

LJUBLJANA.

Samozaložba. — Odgovoren Bezuš Josip.

Tisk J. Blasnika nasl. v Ljubljani. — Odgovoren Mihael Rožanec.

Q 420 / 1928

S. 10619

Koledar za prestopno leto 1928.

Prestopno leto 1928 ima 366 dni (med temi 53 nedelj in 15 praznikov) — ter se začne z nedeljo in konča s ponedeljkom.

Začetek leta 1928.

Občno in državno leto se začne novega leta dan, 1. januarja.
Cerkveno leto se začne 1. adventno nedeljo, 2. decembra.

Letni časi.

Pomlad se začne 20. marca ob 21. uri 45 min. zvečer;
Poletje se začne 21. junija ob 17. uri 7. min. popoldne;
Jesen se začne 23. septembra ob 8. uri 6 min. dopoldne;
Zima se začne 22. decembra ob 3. uri 4 min. zjutraj.

Mrki solnce in lune leta 1928.

Leta 1928 bodo trije solnčni in dva lunina mraka, od kojih bo viden pri nas v srednji Evropi samo delni solnčni mrak dne 12. novembra. Pričetek mraka ob 8:33, največji mrak ob 10:48, konec ob 21:52 uri.

Solnce mrkne popolnoma dne 19. maja ob 14:12 in deloma dne 17. junija ob 21:27 uri. Oba mraka sta pri nas nevidna.

Luna prvi mrak bo dne 3. junija ob 12:31 uri, drugi mrak bo dne 27. novembra ob 9:33 uri. Oba mraka sta pri nas nevidna.

Cerkveni prepovedani časi.

Obhajati ženitve je prepovedano od 1. adventne nedelje do Božiča — in od pepelnice do velikonočnega ponedeljka.

Premakljivi prazniki.

Septuagesima: 5. februarja. — Pepelnica: 22. februarja. — Velika noč: 8. aprila. — Križev teden: 14., 15. in 16. maja. — Vnebohod Kristusov: 17. maja. — Binkoštna nedelja: 27. maja. — Sv. Trojica: 3. junija. — Sv. Rešnje Telo: 7. junija. — Srce Jezusovo: 15. junija. — 1. adventna nedelja: 2. decembra. — Od Božiča do pepelnice je 8 tednov in 3 dni.

Državni prazniki.

1. Vidov dan: dne 28. junija.
2. Ujedinjenje S. H. S.: dne 1. decembra.
3. Rojstni dan kralja Aleksandra: dne 17. decembra.

Januar

1	N	Novo leto	Zivana
2	P	Ime Jez.	Zlatan
3	T	Genovefa	Slavimir
4	S	Tit	Dobromir
5	C	Telesfor	Berivoj
6	P	Sv. 3 kr.	Svetozar
7	S	Valentin ☿	Svetoslav
8	N	Severin	Bogoljub
9	P	Julijan	Vladimir
10	T	Pavel p.	Dobroslav
11	S	Higin	Božidar
12	Č	Ernest	Bodigoj
13	P	Hilarij	Bogomir
14	S	Feliks ☾	Neda
15	N	Mayer	Radoslav
16	P	Marcel	Vladimir
17	T	Anton p.	Ratislav
18	S	Priaka	Vera
19	C	Kanut	Hranimir
20	P	Boštijan	Živojin
21	S	Neža	Janja
22	N	Vincenc ☼	Sviloj
23	P	Mar. por.	Vratislav
24	T	Timotej	Milislava
25	S	Pavel sp.	Radosin
26	Č	Polikarp	Vsevlad
27	P	Ivan Kriz.	Dušana
28	S	Julijan	Dragomil
29	N	Franc S. ☽	Branimir
30	P	Martina d.	Desislav
31	T	Peter N.	Divna

Dan traje:

8 ur 25 min. do 9 ur 57 min.

Februar

1	S	Ignacij	Budmil
2	Č	Svečnica	Dobrošin
3	P	Blaž	Bojmir
4	S	Veronika	Daroslav
5	N	Agata ☿	Vukmil
6	P	Doroteja	Ksenija
7	T	Romuald	Malina
8	S	Ivan M.	Zvezdodrag
9	Č	Apolon.	Obrad
10	P	Šolastika	Vojmil
11	S	Deziderij	Dodoslav
12	N	Evlalija	Zvonimir
13	P	Katarina ☾	Vrativoj
14	T	Valentin	Nevesin
15	S	Favstin	Vojadin
16	Č	Julijana	Strahomir
17	P	Konstant.	Svetopolk
18	S	Flavijan	Dobrana
19	N	Konrad	Bratomil
20	P	Elevterij	Dragovan
21	T	Pust. El. ☼	Miloslav
22	S	Pepelnica	Gojslav
23	Č	Romana	Čudomil
24	P	Prest. dan	Divka
25	S	Matija	Sava
26	N	Valburga	Vladoj
27	P	Aleksan ☽	Krešimir
28	T	Leander	Baldomir
29	S	Roman	

Dan traje:

9 ur 28 min. do 10 ur 56 min.

Ako piješ „Buddha čaj“ — uživaš že na zemlji raj!

**Kupujte telovnike, pulo-
verje, žemperje in ko-
stume le z znamko:
„JKKOLJ“ z dvema
zajcema, ker so nedo-
segljivi v izdelavi in
kvaliteti.**

Marec

1	Č	Albin	Gostimira
2	P	Simplicij	Tešimir
3	S	Kunigunda	Mislav
4	N	Kazimir	Sladoje
5	P	Evzebij	Radomir
6	T	Friderik ☉	Miroslav
7	S	Tomaž Ak.	Svetorađ
8	Č	Ivan od S.	Bodni, Žegava
9	P	Franciška	Bojka
10	S	40 muč.	Stana
11	N	Herakli	Radoja
12	P	Gregor	Božana
13	T	Rozina	Svetovit
14	S	Matilda ☾	Desimir
15	Č	Longin	Istana, Venisl.
16	P	Heribert	Ljuboslava
17	S	Jerica	Budimir
18	N	Edvard	Slavoljub
19	P	Sv. Jožef	Zlata
20	T	Nicot	Vlada
21	S	Benedikt ☉	Tuga
22	Č	Oktavijan	Milojka
23	P	Oton	Dražislav
24	S	Gabrijel	Jaroslav
25	N	Mar. ozn.	Vida
26	P	Emanuel	Srdan
27	T	Rupert	Stanimir
28	S	Guntram ☽	Prosegoj
29	Č	Ciril	Branivoj
30	P	Mar. 7 žal.	Pribislav
31	S	Amos	Mojmir

Dan traja:

10 ur 59 min. do 12 ur 45 min.

April

1	N	Hugon	Mutimir
2	P	Franc P.	Gojmir
3	T	Rikard šk.	Zarko
4	S	Izidor	Dušica
5	Č	Vincenc ☉	Dabiživ
6	P	Vel. petek	Neradin
7	S	Vel. sobota	Radivoj
8	N	Vel. noč	Viljenica
9	P	Vel. pon.	Ljuban
10	T	Ecehiel	Srčanica
11	S	Leon	Vitislav
12	Č	Julij	Ljubomir
13	P	Hermen. ☾	Milutinka
14	S	Tiburcij	Godimir
15	N	Helena	Gestirad
16	P	Turibii	Božislava
17	T	Rudolf	Gorinka
18	S	Apolonij	Gradislava
19	Č	Krescenc	Tihorad
20	P	Sulpicij ☉	Dragislav
21	S	Anselm	Dragomira
22	N	Soter in K.	Ljutomir
23	P	Adalbert	Vojteh
24	T	Jurij	Igor
25	S	Marko	Tugomir
26	Č	Klet ☽	Zdeslav
27	P	Peregrin	Jaroslav
28	S	Vitalij	Slavica
29	N	Peter M.	Tankoslava
30	P	Katarina	Samorad

Dan traja:

12 ur 48 min. do 14 ur 27 min.

Ako piješ „Buddha“ čaj — uživaš že na zemlji raj!

**Zahtevajte povsod le
pletenine z znamko:
„JKKOLJ“ z dvema
zajcema, ker nadkri-
jujejo vsak drug sličen
izdelek.**

Maj

1	T	Fil. in Jak.	Vojkati
2	S	Anastazij	Vladov
3	Č	Najd. s. kr.	Mladen
4	P	Florijan ☼	Cvetko
5	S	Pij V.	Desirad
6	N	Ivan Pf.	Zdemir
7	P	Stanislav	Ognjena
8	T	Mihael E.	Budislav
9	S	Gregor	Prvinica
10	Č	Izidor	Dvoroč
11	P	Gangolf	Tešimir
12	S	Pankrac. ☾	Stojmir
13	N	Servacij	Jasna
14	P	Bonifacij	Svetolik
15	T	Zofija	Jaromira
16	S	Janez N.	Mladena
17	Č	Vnebohod	Dušoje
18	P	Venancij	Mladica
19	S	Celestin ☼	Predivoj
20	N	Bernard	Milodar
21	P	Feliks	Jelina
22	T	Julijana	Roža
23	S	Deziderij	Milorad
24	Č	Ivana	Doslav
25	P	Urban	Nosimir
26	S	Filip N. ☽	Milivoj
27	N	Blenkoštl	Volkašin
28	P	Blak. pon.	Jaromir
29	T	Maksimilj.	Dana
30	S	Ferdinand	Milica
31	Č	Angela	Bojslav

Dan traja:

14 ur 29 min. do 15 ur 45 min.

Junij

1	P	Gracijana	Radovan
2	S	Erazem	Ljuba
3	N	Sv. Troj. ☼	Nadina
4	P	Kvirin	Milojko
5	T	Bonifacij	Dobromil
6	S	Norbert	Milutin
7	Č	Sv. R. Telo	Bogomil
8	P	Medard	Višeslav
9	S	Prim. in F.	Cidomir
10	N	Marjeta	Dostona
11	P	Barnaba ☾	Dušica
12	T	Ivan F.	Hrvoje
13	S	Anton P.	Zorica
14	Č	Bazilij	Radoslav
15	P	Vid	Vidoslav
16	S	Benon	Dragomir
17	N	Adolf ☼	Tratomir
18	P	Gervazij	Bodin
19	T	Julijana	Volkoslava
20	S	Silverij	Milava
21	Č	Alojzij	Vera
22	P	Ahac	Miloš
23	S	Agripina —	Gostimir
24	N	Janez K. ☽	Janislav
25	P	Prosper	Momčilo
26	T	Vigilij	Hrana
27	S	Ladislav	Ladislav
28	Č	Leon P.	Vidov dan
29	P	Pet. in P.	Peroslav
30	S	Pavel m.	Pavlimir

Dan traja:

15 ur 46 min. do 16 ur 2 min.

Ako piješ „Buddha“ čaj — uživaš že na zemlji raj!

Najpopolnejše so pletenine z znamko: „JKKOLJ“ z dvema zajcema.

Zahtevajte jih povsod!

Julij

1	N	Teobald	Bogoslav
2	P	Ob. Mar.	Dragonama
3	T	Helijodor ☿	Branislav
4	S	Urh, škof	Belizar
5	Č	Cir. in Met.	Ciril in Metod
6	P	Izaja	Domogoj
7	S	Vilibald	Vukašin
8	N	Kilijan	Milolika
9	P	Anatolija	Hvalimir
10	T	Amalija ☾	Stojan, Ljubica
11	S	Pij I	Medo
12	Č	Moh. i. F.	Draguška
13	P	Margareta	Dragan
14	S	Bonavent.	Slobodin
15	N	Henrik	Vladimir
16	P	Kar. Mar.	Bogdan
17	T	Aleš, ap. ☿	Držislav, Javra
18	S	Friderik	Niroslav Lelja
19	Č	Avrelija	Radoš
20	P	Elija	Ceslav
21	S	Prakseda	Olga, Zora
22	N	Magdal.	Pribina, Majda
23	P	Apolinarij	Brana
24	T	Kristina ☽	Ratimir
25	S	Jakob	Boljedrag
26	Č	Ana	Jana
27	P	Pantaleon	Dušan
28	S	Viktor	Svetomir
29	N	Marta	Dobriča, Bož.
30	P	Abdon	Vitograd
31	T	Ignacij L.	Boleslav

Dan traja:

15 ur 5 min. do 13 ur 31 min.

Avgust

1	S	V. Petra ☿	Dedomir
2	Č	Porcijunk.	Bojan
3	P	Štefan	Strašimir
4	S	Dominik	Ljubočica
5	N	Mar. sn.	Predobra
6	P	Jez. napov.	Vlastica
7	T	Kajetan	Vidojka
8	S	Cirijak ☾	Godeslav
9	Č	Roman	Ratibor
10	P	Lovrenc	Ozrin, Jurica
11	S	Suzana	Bolemir, Vojka
12	N	Klara	Dobrogost
13	P	Kasijan	Gostimir
14	T	Evzebij	Jaroslav
15	S	V. Šmar. ☿	Dragomir
16	Č	Rok	Branislav
17	P	Bertram	Slobodan
18	S	Helena	Zelimir
19	N	Ludovik	Ljudevit
20	P	Štefan K.	Zarka, Boris
21	T	Ivana	Mirjana
22	S	Timotej	Ostrivoj
23	Č	Filip ☽	Zdenko
24	P	Jernej	Borivoj
25	S	Ludovik	Dragorad
26	N	Cefirin	Perunika
27	P	Jožef K.	Zlatkc, Natalija
28	T	Avguštin	Milogoj
29	S	Obgl. J. K.	Zelided
30	Č	Rozalija	Mika
31	P	Rajko ☿	Mildrag

Dan traja:

15 ur 5 min. do 13 ur 31 min.

Ako piješ „Buddha“ čaj — uživaš že na zemlji raj!

**Pletenine z znamko:
„JKKOLJ“ z dvema
zajcema so izdelane
vedno v najmodernej-
ših vzorcih. Zahtevajte
jih pri Vašem trgovcu.**

September

1	S	Egidij	Jarmil, Mladin
2	N	Štefan	Miljeva
3	P	Serafina	Milovan
4	T	Roza	Rožica
5	S	Lovrenc	Nadeljka
6	Č	Magnus ☾	Radonica
7	P	Regina	Bronislava
8	S	Mali Smar.	Tolimir
9	N	Gorgonij	Vsemir, Sina
10	P	Nik. Tol.	Mara
11	T	Pr. in H.	Slaven
12	S	Ime Mar.	Večedrag
13	Č	Maternij	Zremil
14	P	Zv. Križa ☉	Znanoslav
15	S	Nikoméd	Svegoj
16	N	Ljudmila	Sodimir
17	P	Hildegarda	Prvan
18	T	Tomaž	Sokolica
19	S	Januarij	Vitodrag
20	Č	Evstahij	Morana
21	P	Mat. Ev.	Blagoslav
22	S	Mavricij	Celimir
23	N	Tekla	Slavna
24	P	Rupert	Sodivoj
25	T	Kleofa	Uroš, Taša
26	S	Ciprijan	Stojzlava
27	Č	Kozma i. D.	Vajdrad
28	P	Vaclav	Vidiba
29	S	Mihael ☽	Miloš
30	N	Hijeronim	Jekica

Dan traja:

13 ur 28 min. do 11 ur 48 min.

Oktober

1	P	Remigij	Pribimir
2	T	Angel v.	Miran
3	S	Kandid	Vitomir
4	Č	Franc S.	Tugodrag
5	P	Placid	Dumnuka
6	S	Bruno ☾	Brunoslav
7	N	Rožni ven.	Dragonika
8	P	Brigita	Dragosta
9	T	Dijonizij	Svetina
10	S	Franc B.	Stremil
11	Č	Nikazij	Negoslava
12	P	Maksimilj.	Drugislav
13	S	Koloman ☉	Slavo jub
14	N	Kalist	Sestrema
15	P	Terezija	Radislav
16	T	Gal, opat	Velena
17	S	Hedviga	Branko
18	Č	Lukež Ev.	Travica
19	P	Peter A.	Spasenija
20	S	Felicijan	Raša
21	N	Uršula ☽	Stojslav
22	P	Kordula	Zorislav
23	T	Ivan Kap.	Živka, Dalibor
24	S	Rafael	Blagota
25	Č	Krizostom	Zlatija
26	P	Amand	Demetrij
27	S	Frumencij	Lovorka
28	N	Sim. in J. ☽	Mila
29	P	Narcis	Gradimir
30	T	Klavdij	Vladika
31	S	Volbenk	Srečko

Dan traja:

11 ur 45 min. do 10 ur 2 min.

Ako piješ „Buddha“ čaj — uživaš že na zemlji raj!

POZOR na znamko:
„JKKOLJ“ z dvema
zajcema.

Pletenine s to znamko
so izvršene po najmo-
dernejšem kroju.

November

1	Č	Vsl sveti	Ljubomir
2	P	Verne d.	Dušica
3	S	Hubert	Bogomil
4	N	Karol B. ☾	Dragotin
5	P	Emerik	Savina
6	T	Lenard	Ratislav
7	S	Engelbert	Zdenka
8	Č	Bogomir	Bogomir
9	P	Teodor	Božidar
10	S	Andrej A.	Vekomir
11	N	Martin	Braslav
12	P	Kuno ☉	Davorin
13	T	Stanislav	Stanka
14	S	Venerand	Borislava
15	C	Leopold	Lavoslav
16	P	Otmar	Ivan Trog,
17	S	Gregor	Ljubava
18	N	Oton	Oliva
19	P	Elizabeta	Jelisava
20	T	Feliks V. ☽	Vladiboj
21	S	Dar. M. D.	Grmslavl
22	C	Cecilija	Jezdimir
23	P	Klemen	Milivoj
24	S	Jan. od K.	Zoran, Jeca
25	N	Katarina	Kolimir
26	P	Konrad	Zdedrag
27	T	Vigilij ☉	Goroslav
28	S	Sosten	Krajmir
29	C	Saturnin	Skoromir
30	P	Andrej	Hrabroslav

Dan traja:
9 ur 59 min. do 8 ur 42 min.

December

1	S	Eligij	Praz. nar. ujed.
2	N	Biblana	Tihomir
3	P	Franc Ks.	Drago
4	T	Barbara ☾	Velika
5	S	Saba, opat	Sava, Stojana
6	Č	Nikolaj	Borivoj
7	P	Ambrož	Mejslav
8	S	Mar sp.	Veselin
9	N	Leokadija	Savica
10	P	Judita	Dražič, Mira
11	T	Damaz	Gojica
12	S	Maksčen. ☉	Široslav
13	Č	Lucija	Vitača
14	P	Spiridijon	Vojmir
15	S	Celijan	Cvetena
16	N	Adelhajd	Jeronega
17	P	Lazar	Kraljev roj. dan
18	T	Gracijan	Ljubonega
19	S	Nemezij	Ugješa
20	Č	Liberat ☽	Boživoj
21	P	Tomaž	Tomislav
22	S	Demeter	Prerad
23	N	Viktorija	Ozrislav
24	P	Ad. in E.	Dunja
25	T	Božič	Božica
26	S	Štefan ☉	Koronoslav
27	Č	Janez Ev.	Pelislav
28	P	Nedolžni o.	Vuk, Zorica
29	S	Tomaž B.	Vrhoslav
30	N	David	Branimir
31	P	Silvester	Hodimir

Dan traja:
8 ur 40 min. do 8 ur 24 min.

Ako piješ „Buddha“ čaj — uživaš že na zemlji raj!

Predno se odločite za nakup pletenin si oglejte izdelke z znamko: „JKKOLJ“ z dvema zajcema, ker boste le s temi izdelki popolnoma zadovoljni.

Kraljeva hiša Karagjorgjevičev.

† Nj. Veličanstvo kralj Peter I., rojen dne 29. junija l. 1844. v Beogradu. Poročil se dne 30. julija 1883. na Cetinju s hčerko črnogorskega kneza Nikole; kneginjo Zorko, ki je umrla dne 4. marca leta 1890. Za kralja Srbije je bil izvoljen dne 2. junija l. 1903. Prestol je zasedel dne 12. junija l. 1903. Kronan je bil v Beogradu dne 8., a maziljen dne 26. septembra l. 1904. v Žiži. Dne 1. decembra leta 1918. je postal kralj države SHS. Kralj Peter je umrl dne 16. avgusta l. 1921.

Nj. Veličanstvo kralj Aleksander, rojen na Cetinju dne 4. decembra l. 1889., ki je bil od leta 1914. kot regent-prestolonaslednik izvrševatelj kraljevske oblasti, je bil po smrti očeta kralja Petra I. proglašen 16. avgusta leta 1921. za kralja Srbov, Hrvatov in Slovencev. Poročil se je dne 8. junija l. 1922. v Beogradu z rumunsko princezino Marijo (hčerko rumunskega kralja Ferdinanda I. in rumunske kraljice Marije), rojeno dne 8. januarja leta 1900.

Prestolonaslednik Nj. Veličanstvo kraljevič Peter, sin Nj. Vel. kralja Aleksandra in kraljice Marije, rojen 6. septembra 1923. v Beogradu.

Nj. kraljevsko Veličanstvo kraljevič Gjorgje, rojen na Cetinju dne 27. avgusta l. 1887., brat Nj. Vel. kralja Aleksandra.

Nj. Veličanstvo princeza Jelena, rojena na Reki dne 23. oktobra leta 1884, sestra Nj. Vel. kralja Aleksandra. Poročena v Petrogradu s knezom Jovanom Konstantinovičem dne 21. julija leta 1911.

Nj. Visočanstvo knez Arzenije Karagjorgjevič, brat Nj. Vel. kralja Petra, rojen dne 4. aprila leta 1859.

Nj. Visočanstvo knez Pavle, sin kneza Arzenija, rojen dne 15. aprila l. 1893. Poročil se je dne 22. oktobra l. 1923. s princezino Olgo, hčerko grškega kralja.

Miloš Štibler:

Ob razmišljanju o konzumnih zadrugah.

I.

Zadružna teorija.

Zadružni pokret objema velike mase narodov. Že okolnost velikih mas nas opozarja, da mora ta pokret sloneti na zelo močni ideji, ker bi sicer ne bilo razumljivo ono ogromno zanimanje vseh napredujočih narodov za zadružništvo.

Danes, po približno 150 letih prakse v modernem zadružništvu, tudi že točno vemo, da zadružni pokret ni brez ustvarjajoče ideje. Vendar pa je zanimivo opazovati ves dosedanji zadružni razvoj z ozirom na vprašanje, kako se more zadružna ideja kot taka najtočneje definirati, znanstveno izraziti. Zadružna zgodovina nam namreč dokazuje, da se je zadružni pokret začel brez pisane teorije. Življenje samo je ljudi začelo siliti k združevanju v zadruge, a temu je brezdvomno predhodilo gotovo spoznanje — nepisana teorija — o potrebi združevanja, da bi se odstranile neke neprijetnosti, ki so jih ljudje do tja občutili v gopodarskem življenju in ki so po spoznanju istih ljudi bile odstranljive ravno s pomočjo zadruge. Na podlagi takega dolgo, dolgo časa več ali manj nejasnega in nesigurnega spoznanja se začne praktično delo. Koliko neuspehov je v začetku in kako dolgo traja, predno se najde kolikortoliko življenja sposobna oblika moderne zadruge! Koliko razočaranj so morali pionirji doživeti, predno se je moglo govoriti o praktičnem uspehu! Toda vkljub vsem začetnim neuspehom je spoznanje o pravilnosti novega pota postajalo vedno jasnejše, vedno sigurnejše, vedno močnejše ter je končno začelo zmagovati in zmaguje še danes ter bo brezdvoma zmagovalo tudi še v bodoče.

Zgodovina zadružnega razvoja nam lepo pripoveduje, kako se je na temelju tistega pravkar omenjenega spoznanja začelo praktično delo. In čim bolj se je praksa sama razvijala, tembolj se je začelo o stvari tudi teoretično, znanstveno razpravljati. To slednje delo — teorija zadružništva — kaže v začetku istotako vse znake skromnosti, primitivnosti; toda tudi na tem polju je delo napredovalo s podobno brzino, kakor poprej na polju praktičnega zadružnega dela. Pri vseh

narodih, ki jih je objel zadružni pokret, se kmalu pojavijo ljudje peresa, da beležijo pojave novih gospodarskih tvorb, zadrug imenovanih in da poročajo o njihovem namenu in načinu poslovanja. Začetki so, kakor rečeno, več ali manj skromni, primitivni; toda tudi tukaj je najpravilneje, da iz malega raste veliko. Tako se sčasoma razvije veda, ki postane končno predmet študija na visokih šolah, na najvišjih znanstvenih zavodih, razum tega se ustanavljajo specialne šole za zadružništvo. Obstojte tudi že visoke šole, ki razpravljajo le o zadružništvu.

Od razvoja zadružne teorije ima zadružništvo velike koristi. Pred vsem je s pomočjo dobre teorije omogočena sistematična izobrazba vseh onih oseb, katerim je vodstvo zadrug poverjeno. Ravno tako dobro razvita teorija močno pospešuje propagando za pridobivanje novih zadružnikov, novih sodelavcev v zadrugah. Posebne važnosti končno pa je dejstvo, da še le znanstveno izgrajena teorija omogoča točno spoznati, v kakšni zvezi se zadružništvo nahaja z vsem ostalim življenjem, posebno gospodarskim, kateri vzroki so bili merodajni za nastanek zadružništva in na kakšnih temeljih sloni ta pokret. S tem se začne razvijati ono, kar označujemo z izrazom »zadružna ideja«. — Na podlagi prakse logično ugotovljena teorija je še le v stanu predočiti nam idejo celega pokreta, t. j. predočiti nam vzroke in naloge istega ter s tem obenem omogočiti pravilno cenitev socijalne važnosti zadružništva.

II.

Ideja konzumnih zadrug.

Razmišljati hočem le o konzumnih (nabavljalnih, nakupnih) zadrugah in ideji, na kateri te zadruge temelje. Literatura navaja, da je solidarnost interesov, ki jih imajo ljudje kot konzumentje, dovedla do ustanavljenja konzumnih zadrug. Torej ideja skupnosti, a skupnost ima svojo realno podlago v enakih interesih, odtod solidarnost konzumentskih interesov. Mislim, da je to točno povedano, priznam pa, da vsaj onemu, ki se še ni prav nič bavil z bistvom konzumnih zadrug, ni popolnoma razumljivo. Zato bom poskusil zabeleženo trditev nekoliko pojasniti.

V prvi dobi je človek vse, kar je za sebe potreboval, tudi sam pridelal, sam si preskrbel ter je bil v tem pogledu podoben mnogim današnjim živalim. Pozneje se je začela delitev dela: Eden prideluje, oziroma izdeluje to, drugi drugo blago, eden opravlja to, drugi drugo delo. Tako polagoma nastanejo razni stanovi. Posledica delitve dela je zamenjava pridelkov oziroma izdelkov in uslug. Najpreje zamenjujejo blago za blago ali usluge za blago, pozneje se uvede denar kot pripomoček zamenjavanja. Zamenjavanje

blaga ima še eno važno posledico, nastane namreč trgovski stan, katerega naloga je vršiti zamenjavo produktov oziroma spravljati blago od producenta do konzumenta. Tako imamo danes v gospodarstvu v glavnem tri važne činitelje: 1. produkcija (pridelovanje, proizvajanje), 2. spravljanje produktov od producenta do konzumenta in 3. konzum (poraba, potrošnja). Imena sama obenem dosti jasno označujejo tudi funkcijo teh treh činiteljev: Funkcija prvega činitelja je proizvajanje, funkcija drugega činitelja je posredovanje med producentom in konzumentom, a funkcija tretjega činitelja je konzumiranje od producentov pripravljenih izdelkov oziroma izdelkov.

Ako se potrudimo, da preiskujemo notranje zveze med navedenimi tremi gospodarskimi činitelji, tedaj bomo našli posebno ozko zvezo med prvim in tretjim činiteljem, med produkcijo in konzumom. Kaj je namen produkcije? Nje namen je vstvariti vsa tista sredstva, ki so človeku potrebna, da zadovolji razne svoje potrebe. Človek potrebuje za svoje življenje pred vsem hrano, potem potrebuje obleko, stanovanje, izobrazbo, zabavo, vero itd. Naloga produkcije je, pripraviti človeku vsa sredstva, ki so mu potrebna za zadovoljitev teh in drugih potreb. Na prvi pogled se pri tem vidi, da potreba konzuma narekuje in določa obseg produkcije. Nezmiselno bi bilo producirati več, kakor more porabiti konzum; izjemo tvorijo le tiste količine, ki se iz previdnosti za več ali manj kratko dobo pripravljajo za vnaprej, da ima človek sredstva za zadovoljitev potreb na razpolago tudi tedaj, če bi produkcijska možnost iz kakoršnegakoli razloga začasno prenehala. Potreba konzuma je normalno merodajna za obseg produkcije.

Mislil bi, da je prednja trditev logična in torej pravilna. Vendar življenje dokazuje, da činitelj produkcija premnogokrat ne upošteva mej narekovanih od činitelja konzuma. Posebno v industrijski produkciji se to često opaža. Poslužimo se primera: Nekega blaga se izdeluje že več ko dovoljno, toda vkljub temu se za blago iste vrste pripravljajo nova podjetja, ki hočejo proti starim industrijam konkurirati z večjim kapitalom ali s popolnejšimi tehničnimi sredstvi ali pa tudi samo z bolj prebrisano reklamo. Konkurenčni razlogi v takih primerih neredko tudi stara podjetja pripravijo do tega, da si preskrbe večja denarna in popolnejša tehnična sredstva ter se začnejo posluževati boljše reklame. Iz konkurenčnih razlogov se producira z večjim tempom in kmalu se dogodi, da produkcija začne močno nadkriljevati potrebo konzuma. Nešteto je primerov te vrste, a posledica je običajno takozvana kriza v dotični industrijski panogi. Več se producira, kakor konzumira, zato priroda sama prav kmalu zaustavi preveliko in prehitro proizvajanje. Industrija začne obrat omejevati, delavce odpuščati, cene zniže-

vati. Kriza je. Nezadovoljstvo brezposelnih, ki so radi krize bili odpuščeni in prišli ob kruh, so že neredkokrat postali opasni za javni red in mir. Mnoge tovarne so ob takih krizah že propadle, kar je v zvezi s propadanjem večjih ali manjših vrednosti. Industrijske krize so na ta način zvezane z velikimi gospodarskimi izgubami. Vse to se je zgodilo le radi tega, ker se pri produciranju ni pazilo na meje, ki jih produciranju določajo potrebe konzuma. Znanstveniki ta vzrok često označujejo z »anarhijo v produciranju«.

Zelo zanimivo je tudi razmerje med gospodarskima činiteljema konzumom in posredovanjem. Naloga posredovanja je spravljati blago od producenta do konzumenta, torej med njima posredovati izmenjavo blaga. Ali je posredovalec prevzel svojo funkcijo iz idealne ljubezni bodisi do producenta, bodisi do konzumenta? Ne, nego za posredovanje se je odločil zato, ker je v tej funkciji videl za sebe vir dohodkov, možnost za pridobivanje vsakdanjega kruha, možnost za pridobivanje kapitala. Življenje je dokazalo, da so se ljudje temu poklicu vedno radi posvečali. Uradna statistika bivše Avstrije navaja — statistična služba je bila v Avstriji dobro organizirana! —, da je v tej državi prišla ena od posredovanja živčea oseba približno na 70 prebivalcev leta 1890., približno na 60 prebivalcev leta 1900. in približno na 50 prebivalcev leta 1910. Slično govore uradne statistike raznih drugih držav. V tem se jasno vidi, da so ljudje smatrali posredovanje gotovo za donosen posel ali vsaj za tako opravilo, kjer se bolj lahko pride do kruha in morebiti tudi do kapitala, kakor drugod.

Ako vse naše gospodarsko življenje temelji na principu delitve dela, tedaj je tudi činitelj, ki se peča s posredovanjem, z zamenjavanjem blaga poedinih producentov, s spravljanjem blaga od producenta do konzumenta, nujno potreben, vendar se mora ta funkcija vršiti s čim najmanjšimi stroški. Praksa pa dokazuje baš nasprotno. Že stalno in naglo naraščanje števila onih, ki se bavijo s trgovino, povzroča povečanje posredniških stroškov bodisi na račun producentov, bodisi na račun konzumentov. Kolikor manje sta kroga producentov in konzumentov organizirana, tem večji odstotek posredniških stroškov njima pada v breme. Ugovor o svobodni konkurenci tu ne drži, kajti ravno posredniki se posebno radi organizirajo v zveze v svrhu dogovora za enako postopanje napram producentom in konzumentom. Do takih dogovorov ne pride le med velikimi trgovci, nego so vsakdanji tudi med malimi posredniki in v malih krajih.

Imamo torej na eni strani »anarhijo v produciranju«, na drugi strani s prevelikimi stroški poslujoče posredništvo. Oboje je na škodo konzumenta, vsled česar ni čudno, da se je začel probujati tudi interes konzumentov in tako je prišlo

končno do konzumnih zadrug v glavnem z dvema nalogama: 1. Vršiti trgovino na združni podlagi t. j. ne na korist privatnega trgovca, nego na korist konzumenta in 2. na podlagi združno organiziranih konzumentov vršiti tudi produkcijo. — S prvo nalogo odpadejo vsi glavni nedostatki nezadružne trgovine, posebno izkoriščanje konzumentov od strani trgovine; z drugo nalogo pa se more odpraviti »produksijska anarhija«, ker se vrši produkcija le v oni meri, ki jo določa organizirani konzum ter s tem odpadejo glavne hibe »anarhije v produciranju«.

S tem, mislim, je ideja konzumnih zadrug kratko označena.

III.

Glavna poslovna načela konzumnih zadrug.

Početki modernega konzumnega združništva padajo nekako v drugo desetletje druge polovice 18. stoletja. Staro je potemtakem sedaj okoli 150 let. Med prvimi početki in današnjim stanjem je tudi glede notranje organizacije celega poslovanja konzumnih zadrug velika razlika. Poslovanje se je v tej dobi namreč močno spopolnilo in razvila so se neka poslovna načela, katerih danes nobena konzumna zadruga ne sme ignorirati, ako želi poslovati z uspehom in v pravem združnem duhu. Sicer sem o teh načelih govoril že v »Koledarju nabavljajnih zadrug državnih uslužbencev za leto 1925«, toda take stvari je treba venomer ponavljati, da se tako vzgoji čim širši krog članstva konzumnih zadrug v pravem združnem duhu in v pravem poznavanju teh zadrug. Za cel pokret je le koristno, ako je krog v združništvu dobro poučenega članstva čim širši.

Za konzumne zadruge velja danes teh-le pet glavnih poslovnih načel:

1. Zadruga kupuje potrebščine za svoje člane neposredno od producenta ali pa jih sama proizvaja.

2. Kdor hoče v zadrugi kupovati, mora biti član zadruge. Le izjemoma prodaja zadruga tudi nečlanu.

3. Zadruga prodaja članom po isti ceni, po kateri prodajajo privatni trgovci.

4. Zadruga prodaja članom le proti takojšnjemu plačilu.

5. Bilančni višek se koncem leta razdeli tako-le: En del se vloži v rezervni fond, nekaj se porabi za prosvetne in dobrodelne namene, večina viška pa naj se povrne članom po konzumu, t. j. tako, da tisti, ki je v zadrugi tekom leta več kupoval, prejme sorazmerno večji del viška.

Prvo načelo: Ako zadruga kupuje neposredno od producenta, je izločila s tem vse posrednike, ki so se v ne-

zadružni trgovini vrinili med producenta in konzumenta ter s tem v prvi vrsti na škodo konzumenta blago podražili. Odstraniti te posrednike je prvi in lažji del konzumnega združništva. Toda zadruga mora iti in je povsod tudi šla še dalje: k samoproizvodnji. Producent ni le producent, nego obenem tudi trgovec. Je trgovec napram producentom surovin, napram delavcem, ki mu delajo v podjetju, in napram odjemalcem proizvodov. Fabrikantov dobiček je potemtakem v pretežni večini, če ne izključno, trgovski dobiček in naloga konzumne zadruge je, da tudi ta dobiček zagotovi konzumentu. Konzumne zadruge vseh narodov se te naloge dobro zavedajo, ker vedno v večji meri prehajajo k samoproizvodnji. Prehajajo pa k samoproizvodnji tudi zato, da se po možnosti odpravijo nedostatki, ki izvirajo za narodno gospodarstvo iz anarhističnega produciranja.

Drugo načelo: Zadruga sme prodajati le članom. Nečlanom samo izjemoma, le tedaj, če bi mogla drugače zadrugi nastati kaka škoda. To načelo je zelo važno radi tega, ker v prvi vrsti baš ono dela razliko med konzumno zadrugo in nezadružno trgovino. Nezadružna trgovina — trgovec ali kakršnokoli trgovsko urduženje — leži izven kroga konzumentov ter ji je želja, najti v krogu konzumentov čim boljše kupce, napraviti torej na račun konzumentov čim večji dobiček. Konzumna zadruga pa se mora popolnoma kriti s krogom svojih konzumentov. Oni morajo biti njeni člani, t. j. njeni gospodarji, lastniki. To je edino sredstvo, da se prepreči kakršnokoli izkoriščanje konzumenta, ker ni verjetno, da me bo izkoriščalo ono podjetje, kateremu sem lastnik, gospodar. Pač, tudi to se izjemoma dogaja, toda samo v onih zadrugah, v katerih se člani ne zavedajo svojih pravic in dolžnosti. Zadruga naj torej prodaja le svojim članom in jih naj tudi vzgaja. Zadruga pa, ki v enaki meri prodaja članom in nečlanom, je zadruga samo še po pravni obliki, nikakor pa ne odgovarja več združnemu duhu. Odiranje konzumenta od strani take zadruge ni prav nič prijetnejše in plemenitejše od odiranja konzumentov od strani privatnih trgovcev.

Tretje načelo: Važni razlogi zahtevajo, da mora zadruga prodajati blago članom po dnevni ceni nezadružne trgovine, in sicer: a) Premnogi so slučajji, da so člani sami začeli barantati z blagom, ki so ga od svoje zadruge prejeli izpod dnevne cene. To ni zadružno, ker zadruga hoče članu preskrbeti blago le za njegov konzum, a ne za barantanje. b) Ako bi se blago sproti dajalo po nižji ceni, bi član pri vsakem nakupovanju prejel malenkostno diferenco, katere navadno ne bi niti občutil. Če pa se mu diferenca izplača krajem poslovnega leta v obliki povračila za konzum, tedaj

dobi, ako je redno kupoval v zadrugi, lep znesek, kar bo več zaleglo, kakor sproti pri vsakem kupovanju po nekoliko par ali dinarjev. e) Končno se mora stalno misliti na možnost nepredvidenih izgub. Ako bi zadruga dajala članom blago po lastni ceni, tedaj si za slučaj izgub ne more pripraviti nikakih rezerv. Zato je potrebno postopati pri prodajanju po tu navedenem načelu, da se osigura tudi dotacija rezervnega fonda, kakor je predvideno pri petem načelu.

Pri tem, tretjem, poslovnem načelu je treba posebej upoštevati, da konzumna zadruga že samo s svojo eksistenco močno vpliva na znižanje cen, ker so privatni trgovci iz konkurenčnih razlogov prisiljeni znižati cene. Te okoliščnosti se zadružniki navadno ne zavedajo in zato venomer kriče: Saj v zadrugi ni nič ceneje, kakor pri trgovcih! Ne vedo pa, da so razmeroma nizke cene pri trgovcih le posledica konkurence od strani zadruge.

Četrto načelo: Plačevanje proti takojšnjemu plačilu dela zadrugam dosti preglavice, toda le dokler je zadruga mlada. Čas sam vsaki zadrugi dokaže pravilnost tega načela. Dva glavna razloga sta merodajna: Ako zadruga daje blago na kredit, mora tudi s pomočjo kredita kupovati, a s tem se roba draži, namen zadruge pa je, preskrbovati člane s čim boljšo in čim cenejšo robo. Drugi razlog je, da mora zadruga vzgajati. Kolikokrat je malomarnejši gospodar nabavil več blaga, kakor mu je bilo potrebno, a to samo radi tega, ker se mu je dajalo in ponujalo na kredit! Tudi vemo iz gospodarske zgodovine, da so oderuhi skušali s kreditom privezati žrtev na sebe v svrhu čim temeljitejšega izkoriščanja.

Peto načelo: Zadruga mora skrbeti za primerno močan rezervni fond, a vedno naj primerne zneske žrtvuje tudi za prosvetne in dobrodelne namene, pred vsem na korist svojega članstva. Čim večji znesek pa se naj vsako leto po izvršenem letnem obračunu povrne članom po konzumu, t. j. sorazmerno vrednosti kupovanja blaga v zadrugi. Nikdar se letni prebitek ne sme deliti po vplačanih deležih. Deležem niti obresti ni treba priznati, če pa se že priznajo, naj bodo minimalne. Vsak član išči korist v tem, da dobiš dobro blago po zmerni ceni in koncem leta primerno povračilo kot odškodnino za ono, kar si med letom preveč dal zadrugi za blago, ako je oddajala blago po dnevni tržni ceni dotičnega kraja!

S tem so kratko naznačena poslovna načela konzumnih ali nabavljalnih zadrug. Zakonodajna poedinih držav skuša ta načela na različne načine upoštevati. Tudi naš zakon o nabavljalnih zadrugah državnih uslužbencev ima razne predpise za deleže, za rezervni fond, za poslovanje s člani in nečlani, za porabo letnega prebitka itd.

IV.

Razne težave konzumnih zadrug.

Celó danes, ko je teoretična stran konzumnih zadrug že dosti dobro obdelana in se z glavnimi mislimi celega pokreta lahko iz knjige prav naglo seznaníš, naleti delo v praksi sami skoraj redno na razne manjše ali večje težave. Sleherná zadruga za sebe se mora prepričati o pravilnosti pregovora, ki trdi, da je vsak začetek težak. Zadruga je takorekoč živ organizem, ki preživlja vse dobe, tudi otročjo z vsemi njenimi svetlimi in temnimi stranmi. Svetla stran je predvsem idealizem, ki skoraj redno spremlja početek zadrug in v največji meri pomaga premagovati začetne težave ter končno vodi, neredko preko neuspehov, k uspehu. Temno stran pa je iskati v prvi vrsti v nedovoljnem poznanju dela v konzumnih zadrugah, kar posebno v početku povzroča manjše ali večje neuspehe v poslovanju in vsled tega tudi manjše ali večje pretresljaje v zadrugi in v krogu njenih članov oziroma v razmerju med zadrugo in njenimi člani.

Kdor važnejše gospodarske elemente pozna, tistemu razni neuspehi v zadrugah ne povzročajo posebnega strahu. A na kaj je treba pri tem paziti? Naj poskusim pojasniti na sledeči način: Zadruge so gospodarska podjetja, katerih življenje je podvrženo tudi vsem onim zakonom, ki so morda jni za vsako gospodarsko podjetje, za vsako gospodarsko edinico, za vse gospodarstvo sploh. Ako gospodarska edinica proti tem zakonom greši, tedaj se pokaže neuspeh. Radi tega neuspehov ne najdemo samo v združnih podjetjih, nego jih vsak dan vidimo tudi v nezadržnih gospodarskih edinicah, ki v svojem poslovanju niso poznale ali pa se iz drugih razlogov niso ozirale na zakone, veljavne za zdravo življenje gospodarskih podjetij. Čim večji je greh, tem večja je tudi posledica, tem večji je neuspeh v podjetju. Nekateri neuspehi so manj nevarne prirode in se dajo kvarne posledice zopet odpraviti, drugi neuspehi pa so tako težki, da morejo uničiti vso življensko sposobnost podjetja. Takih primerov ni treba iskati le v združnih gospodarskih podjetjih, nego jih najdemo — morda razmeroma v še večjem številu! — tudi v nezadržnem gospodarstvu. Toda kakor so že nešteta nezadržna gospodarska podjetja svoje neuspehe izkoristila kot šolo in delala naprej odklanjajoč vzroke, ki so povzročili neuspehe, tako tudi združna podjetja ne smejo pri prvem neuspehu izgubiti korajže in obupati; nego treba poiskati vzroke neuspeha in ko jih najdemo, jih moramo izločiti iz svojega poslovanja, potem neuspehi prejkone izostanejo.

Kateri vzroki v konzumnih zadrugah najčešče izzovejo poslovne neuspehe? Danes tega ni več težko uganiti, kajti

na desettisoče takih zadrug že deluje v svetu in vsaka se je v svoji mladostni dobi morala več ali manj boriti s težavami. Pogled v zgodovino celega pokreta nam vsled tega kmalu pokaže pravo stanje. In ta pogled nam odkriva sledečo sliko: V konzumne ali nabavljalne zadruge se združujejo ljudje konzumenti, ki navadno niso izvežbani za trgovski posel. Trgovsko delo je danes že tako razvito, da zahteva od onega, ki se hoče s tem delom baviti, posebno šolanje. Večletna učna doba v trgovskem podjetju z nekaj strokovnega šolanja (večerne šole za trgovske vajence itd.) je najmanjše, kar se v sedanji dobi v naših krajih zahteva od osebe, ki hoče kolikortoliko z uspehom voditi trgovsko podjetje. Članom novoustanovljene konzumne zadruge skoraj redno manjka ta minimum trgovske izobrazbe. Ako potem sami vodijo nakupovanje in prodajo, morajo doživeti razočaranja; če pa že v začetku nakup in prodajo prepuste trgovsko izvežbanemu uslužbencu, istotako skoraj redno pride do neuspeha. Ni namreč nikdar dobro, ako pride druga v odvisnost od uslužbenca. Zadruga je last vseh članov in zato se podjetje ne more pravilno, zdravo razvijati, ako poslovanje v njej v vseh podrobnostih ni popolnoma ali vsaj v prvi vrsti odvisno od volje članstva oziroma od članstva izvoljenega upravnega in nadzornega odbora. Članstvo mora po svojem odboru voditi nakup in prodajo in če za to delo ni vnaprej usposobljeno, tedaj se mora zanj na poslu samem vežbati. Tako se je godilo doslej menda v vseh novoustanovljenih zadrugah. V takih razmerah je prirodno in razumljivo, da so zadruge naredile marsikatero napako, ki bi je izvežban trgovec ne bil napravil, bodisi pri nakupovanju in prodajanju blaga, bodisi pri shranjevanju blaga, bodisi pri izberi in ureditvi lokala, pri nastavljanju uslužbencev itd., itd. Ampak nešteto slučajev navaja zgodovina konzumnega združništva, ko so člani oziroma odbori spoznali vzrok napake in iz nje izvirajočega neuspeha ter so se, prav po vzoru mnogih energičnih privatnih trgovcev, ki se tudi ne vstrašijo kartako neuspeha, z vso odločnostjo vrgli na delo za odstranitev vzroka. Neuspeh je takim združnikom šola, ki jih skoraj redno vodi do zmage. Seveda pa je pogoj eden: Člani morajo poznati bistvo in pomen zadruge; morajo biti prepričani, da je zadruga nekaj koristnega; morajo jo ljubiti. Samo tedaj, ako članstvo pozna zadrugo in jo ljubi, bo premagalo vse take težave, ki se pojavljajo posebno v mladih zadrugah.

Izkušnja nas uči, da tista trgovska izvežbanost, o kateri sem pravkar govoril, ter ono poznavanje zadruge in ljubezen do združništva raste le prav počasi. Posebno težavno je priti do pravega poznavanja združništva, odtod tudi v začetku malo število članov - odjemalcev. In še to že itak

malo število se navadno začne naglo krčiti, čim ljudje zvedo o kakem neuspehu v zadrugi. Mnogi odjemalci pa niti na neuspehe ne čakajo, nego jim je dovolj videti, da cena v zadrugi ni nižja od cene v privatni trgovini. To je najlepši dokaz, da taki ljudje niti pojma nimajo, kaj je zadruga. Ako bi bilo drugače, tedaj bi morali vedeti vsaj to, da bi cene v privatni trgovini takoj poskočile, če bi se v dotičnem okolišu ukinile zadruge. Iz tega sledi, da mora vsaka nabavljalna zadruga posvečati največjo pozornost takozvani propagandi, poučevanju članstva o pomenu združništva. Čimbolj je članstvo v tej smeri vzgojeno, tem lažje se tudi premagujejo razne težave, razni neuspehi, ki se pojavijo v poslovanju zadruga.

So še druge težave. Mnoge konzumne zadruga morajo prestati velike muke, predno pridejo do zadostnega kapitala, ki je potreben za poslovanje. Zelo često se pojavijo velike težave v zadrugah, ki si začnejo urejevati lastne čevljarne, oblačilnice itd. Toda tudi v vseh teh in podobnih slučajih velja že zgoraj povedano: Poznavanje zadruga in ljubezen do nje predstavljata najmočnejše orožje v boju zoper take težave in za pohod do končne zmage!

V.

Problem malih konzumnih zadrug.

Posebno v prvi dobi pokreta je nastalo tudi znatno število malih konzumnih zadrug. Male so bile v začetku pravzaprav vse, tudi one, ki danes štejejo morda stotisoč in več članov; toda v mislih imam tiste male konzumne zadruga, ki so se ustanovljale in se še ustanavljajo v razmerah, kakoršne ne dovoljujejo razvoja v velika združna podjetja, razvoja v zadruga z velikim številom članstva. Te male zadruga so skoraj povsod povzročale skrbi svojim ustanoviteljem oziroma voditeljem. Pokazalo se je, da je v malih zadrugah, ki naj bi poslovale v malih krajih, še posebno težko najti pripravne ljudi za vodstvo takih podjetij. Nadalje se je kmalu pokazalo, da more zadruga z malim krogom odjemalcev nabavljati blago zopet le v malih količinah in se v tem pogledu torej prav nič ne razlikuje od malega trgovca v dotičnem kraju. Odločno konkurenco malim posrednikom more napraviti le velepodjetje. Ta in podobna spoznanja so kmalu razvila »problem malih konzumnih zadrug«, a težave, v katere so take zadruga le prebrade zapadle, so voditeljem nujno narekovale problem rešiti tako, da ne bo na škodo prizadetemu članstvu oziroma na škodo pokreta sploh.

Rešitev problema se je izvršila in se marsikje še izvršuje na zelo zanimiv, a tudi zelo uspešen način. Obstoji

pa v tem, da se je male konzumne zadruge kratkomalo začelo opuščati, a vstvarjale so se le velike zadruge z mnogimi podružnicami ali prodajalnami. Nastale so torej v večjih centrih konzumne zadruge, ki so si stavile nalogo objeti večje področje (cel okraj ali celo deželo ali tudi še več) in po celem področju organizirati podružnice ali prodajalne. Že obstoječe male zadruge se neredko spremenene v podružnice takih velikih zadrug in to potom fuzije malih z veliko zadrugo. Odtod čudna pojava, da n. pr. na Angleškem, v Nemčiji in drugod število konzumnih zadrug često pada, med tem ko število članstva v istih zadrugah istočasno naglo raste.

Dve veliki prednosti nudi tako konzumnozadružno velepodjetje. Prvič glede nakupovanja blaga, drugič glede sposobnih uslužbencev za prodajalne ali podružnice. Glede prve prednosti je takoj jasno, da konzumnozadružno velepodjetje nabavlja blago le v velikih količinah in že s tem brez vsakršnega posebnega napora uspešno nastopa proti malim privatnim posrednikom, ki so navezani na nakup v malem. Razun tega je konzumnozadružno velepodjetje mnogo preje sposobno pečati se z samoproizvajanjem blaga, kakor mala konzumna zadruga. Glede druge prednosti pa se je istotako jasno pokazalo, da je veliki konzumni zadrugi prav lahko vzgojiti dobre uslužbence, ki se jih potem razporedi kot poslovodje na poedine podružnice ali prodajalne. In tudi za slučaj, da eden ali drugi poslovodja podružnice ne pokaže dobrega uspeha, se izmenjava poslovodje v takem velikem podjetju lahko izvrši prav hitro in brez škode za podjetje. Končni uspeh obeh naštetih prednosti je v tem, da so stroški takega velepodjetja razmeroma mnogo nižji, nego v malem podjetju in da morejo vsled tega člani take velike konzumnozadružne organizacije dobiti blago za čim najpovoljnejšo t. j. za čim najnižjo ceno.

V nekem pogledu kažejo velike zadruge napram malim vsaj navidezno tudi slabosti. Sodelovanje članstva je v zadrugah namreč neobhodno potrebno. Posebno važno je sodelovanje članov na občnih zborih zadrug. V mali konzumni zadrugi z malim okolišem je to lahko mogoče, v veliki zadrugi z obsesnim teritorialnim delokrogom pa to nikakor ne gre več. Uvidevni zadrugarji so takoj spoznali to slabo stran velikih zadrug, ki bi utegnili privedi do tega, da tako veliko podjetje polagoma stvarno popolnoma preide v oblast male skupine ljudi, iz česar bi se razvil »ein Cliquenbetrieb«, kakor tako stanje zelo umestno imenuje Theodor Cassau v svoji knjigi »Die Konsumvereinsbewegung in Deutschland«. A tak »Cliquenbetrieb« bi sigurno imel za posledico, da se začne podjetje izrabljati na korist dotične klike in na škodo vsega članstva. Prav kakor n. pr. v premnogih kreditnih zadrugah Šulce-Deličevega tipa. Te

nevarnosti so uvidevni zadrugarji pravočasno spoznali in so se takoj potrudili, da tudi veliko konzumno zadrugo z obsežnim področjem organizirajo tako, da se »Cliquenbetrieb« onemogoči, a da se zasigura čim intenzivnejše sodelovanje članstva. Ta problem so rešili tako, da so občne zборе vsega članstva spremenili v zborovanja delegatov, a delegate volijo po številu članstva poedine podružnice ali prodajalne. Seveda je potrebno, da imajo podružnice oziroma prodajalne za svoje odjemalce redna letna zborovanja, na katerih se razpravlja o vseh zadevah zadruga ter se po končani razpravi izvolijo delegati z navodili od strani podružničnega članstva za občni zbor delegatov pri centrali.

VI.

Konkurenca.*

Današnji gospodarski sistem temelji na načelu delitve dela, ki ima za posledico izmenjalno gospodarstvo oziroma nastanek trgovskega stanu in denarja. Funkcija posrednika med producentom in konzumentom je pri dosežanju stanju gospodarskega življenja bila in je nujno potrebna in koristna. Toda žalibog se pojavijo tudi na dobrih stvareh izrastki, ki so škodljivi; tako tudi na posredništvu med producentom in konzumentom. Posrednik je kmalu spoznal, da more njegova funkcija predstavljati dober vir pridobivanja in tako je prav kmalu zapadel v napako, da je celo sicer tako potrebno in koristno funkcijo posredovanja začel presoјati edinole z gledišča pridobivanja. Ali je skušal s posredovanjem pridobiti čim več, ali pa se je glede gotovih predmetov sploh odrekel posredniškemu poslu, ker mu račun ni pokazal dovolj zaslužka, dovolj dohodkov. Za eno, kakor tudi za drugo trditev je nudilo in še nudi vsakdanje gospodarsko življenje polno dokazov. Takó iskanje pretiranega zaslužka pri posredovanju, kakor tudi opuščanje posredovanja, ako se ne obeta zadosti velik zaslužek, je na škodo producentom in konzumentom. Ta okolnost je na strani producentov često dala povoda za ustanavljanje prodajnih zadrug (n. pr. znamenitih vinogradniških zadrug v Renski dolini v Nemčiji, še znamenitejših zadružnih klavnic na Danskem itd.), konzumente pa je pripravila do ustanavljanja konzumnih zadrug, katerih naloga je v prvi vrsti na račun in korist konzumentov samih vršiti funkcijo posredovanja med producentom in konzumentom. Z drugimi besedami znači ta naloga konzumnih zadrug izločitev privatnega posrednika, na njegovo mesto stopa zadruga sama kot združenje konzumentov.

* Glej tudi Theodor Cassau: »Die Konsumvereinsbewegung in Deutschland« str. 42 in dalje.

Pri takem tolmačenju vloge konzumnih zadrug — a jaz mislim, da je to tolmačenje utemeljeno — je pač razumljivo, da se je nezadružno, privatno posredništvo začelo energično postavljati proti zadrugi kot novemu opasnemu konkurentu. Združevanje trgovcev v svrhu enotnega borbenega postopanja proti konzumnim zadrugam se je uveljavilo povsod, kjer so začele poslovati zadruge. To združevanje ni veljalo le za enotno nastopanje pri nakupovanju, a posebno še pri oddajanju blaga, nego so take organizacije skoraj redno skušale z vso energijo vplivati tudi na razne uradne funkcijonarje in na politične skupine, da onemogočijo kakoršnekoli podpore in povlastice konzumnim zadrugam od strani državnih in raznih samoupravnih oblasti. Razvil se je torej pravi pravcati boj med novimi konkurenti. To je fakt, ki je v zgodovini nekaterih narodov poudarjen bolj, drugod manje; brez boja med privatnim trgovstvom in konzumnim združništvom pa ni ostalo nikjer.

Nas zanima v tem boju samo eno vprašanje, namreč: Kedo se je v konkurenčnem boju med privatnimi trgovci in konzumnimi zadrugami pokazal močnejšega, konkurence bolj zmožnega, trgovci ali zadruge? Na podlagi dosedanjih mnogodesetletnih izkušenj lahko ugotovimo, da je premoč konzumnih zadrug nad trgovci že dokazana in obstoji v sledečih okoliščinah:

1. Zadruge so povprečno večja podjetja, kakor ogromna večina posrednikov ter radi tega kupujejo blago v večjih količinah, kakor večina trgovcev. Kupovanje večjih količin se vsaj pri mnogih predmetih še pojača na ta način, da se konzumne zadruge združujejo v velike nakupne zveze, kar vsekakor omogoča nakup robe v največjih količinah in iz prve roke, iz roke producentov samih. Kupovanje velikih količin nudi pred vsem ugodnost najpovolnejše cene, razun tega se velikemu odjemalecu daje blago prvovrstne kakovosti. Mali trgovci bi se istotako lahko združili v nakupne zadruge. V teoriji je to mogoče in v praksi se je tudi že mnogokrat poskušalo, toda ne s posebnim uspehom, ker so mali trgovci medsebojno končno tudi konkurentje. Medsebojni konkurenčni razlogi so se pokazali kot velika ovira za uspešen razvoj nakupnih zadrug malih trgovcev. A tudi tam, kjer take zadruge kolikortoliko uspešno delujejo, ne predstavljajo tako močnih nakupnih jedinic, kakor velike konzumne zadruge in njihove zveze.

3. Konzumne zadruge preidejo prejalislej tudi k samoprodukciji. Vsaj za najpotrebnejše industrijskim potom dobljene predmete začnejo vstvarjati lastna podjetja ter s tem prihranijo sebi oziroma svojemu članstvu pretežni del producentovega profita. Take zadruge, ki so se povspele že do samoprodukcije, še mnogo uspešneje konkurirajo proti privatnim trgovcem.

3. Glede kapitala so konzumne zadruge skoraj redno na boljšem, kakor ogromna večina trgovcev, posebno manjših in začetnikov. Previdno organizirana zadruga dobi že z deleži znaten kapital, razun tega se zbirajo rezerve, sprejemajo se vloge in končno je kredit, ako ga morajo iskati, pri zvezi cenejši, nego pri bankah, kjer iščejo kredit trgovci. Razuntega zadruge redno oddajajo blago članom proti takojšnjemu plačilu, kar omogoča, da niso tako navezane na lastno zadolževanje v svrhu plačevanja nakupljenega blaga, kakor mali trgovci, ki se zelo radi pečajo z oddajanjem blaga na kredit, da bi na ta način odjemalce čim najboljše navezali na sebe.

4. Neprecenljive važnosti je okolnost, da se zadruge medsebojno često posvetujejo in izmenjavajo misli tudi o izpopolnitvi svojega notranjega poslovanja, med tem ko je pri trgovcih to le redko mogoče, ker bi slednji, ako bi v tem pogledu hoteli v polnem obsegu posnemati zadruge, morali razne svoje tajnosti izdati često baš svojim konkurentom. Konzumne zadruge medsebojno niso konkurenti, nego sobojevniki za eno in isto idejo. Radi tega je konzumne zadruge tudi mnogo lažje medsebojno organizatorično dobro povezati, kakor privatne trgovce.

5. Znamenite so prednosti konzumnih zadrug pri prodaji oziroma oddajanju blaga članom. Pred vsem ima zadruga že vnaprej svoje gotovo število odjemalcev, ki pri normalnem stanju in razvoju more le rasti. Za reklamo ni treba trošiti nič ali le malenkosti. Posebno je ugodno to, da se pridobivanje novih članov-odjemalcev more brezplačno poveriti članom samim. V tem pogledu zadruge močno nadkriljujejo privatne trgovce. Izmenjava izkušenj glede oddaje blaga igra pri zadrugah istotako veliko vlogo, medtem ko ta ugodnost pri privatnih trgovcih skoraj docela odpade. Posebno so nadmočne one velike zadruge, ki posedujejo celo mrežo prodajalen ali podružnic. Za poslovodje se postavljajo iz centrale le najboljše moči, a režijski stroški so razmeroma minimalni, ker se ima podružnica pečati v prvi vrsti le z oddajo blaga, med tem ko se nakup vrši potom centrale.

S tem so kratko navedene one okolnosti, ki v prvi vrsti povzročajo premoč konzumnih zadrug nad privatnimi trgovci. Če pa govrimo o premoči, tedaj se moramo že radi popolnosti vprašati tudi, katere slabe strani imajo zadruge napram svojim konkurentom. Literatura, posebno združništvu nenaklonjena prav rada naglašča, da uslužbenci konzumnih zadrug nikdar ne morejo delati z isto vnemo za podjetje, kakor delajo privatni trgovci kot lastniki podjetja. Celo nekateri združni teoretiki so isto trdili. Jaz se s tem mišljenjem ne strinjam popolnoma. Interes sebičnosti ali lepše povedano: interes lastne koristi obstoji

tudi pri združnem uslužbencu. Ako mu je do tega, da si želi ustvariti v zadrugi stalno službo, tedaj je njegov interes v tem, da žrtvuje vse svoje moči in sposobnosti za prospevanje združnega podjetja. Čim bolj prospeva zadruga, tem večje koristi ima od tega uslužbenec tudi osebno. Ni torej res, da v zadrugi manjka osebni, egoistični interes. Saj ne manjka niti pri članstvu, dasiravno nepoznavalci združništva kaj radi trde, da je združno podjetje napram združnemu močnejše radi tega, ker je egoistični interes v nezadržnem podjetju gonilna sila, med tem ko ta moment v zadrugi odpada. Tako pojmovanje je popolnoma zgrešeno. Egoizem obstoji tudi v zadrugi, dasiravno se temeljito razlikuje od egoizma v nezadržnem podjetju. Slednji egoizem more in skoraj redno tudi predstavlja neko škodo za celo okolico, v kateri in od katere živi privatni egoist. Egoizem v zadrugi je egoizem manjše ali večje skupine ljudi, je socialni egoizem, katerega vodi želja, onemogočiti ali vsaj ublažiti gospodarsko izkoriščanje bližnjega. In če je res egoizem vstvarjajoča sila v narodnem gospodarstvu, potem po mojem tolmačenju te gonilne sile tudi v združnih podjetjih ne manjka, pa naj se oziramo na uslužbence ali na članstvo zadrug. Posebno naj pri uslužbencih iščem dokazov na primer v državni službi. Saj je res, da v primitivnih razmerah skuša državni uslužbenec le premnogokrat izkoristiti svoj položaj na škodo podjetja-države; toda čim bolj v državi napreduje kultura, tem boljše je tudi državno uradništvo. Poglejmo kulturne države, n. pr. Češko, Nemčijo, Francijo itd., in primerjajmo tamkajšnje uradništvo z uradništvom n. pr. v Turčiji ali Grčiji ali Albaniji, pa bomo takoj videli kolosalno razliko. Čim kulturnejše razmere v kakšni državi vladajo, tem bolje so vzgojeni tudi državni in sploh javni uslužbenci ter končno na interes službodajalca pazijo boljše, nego često to stori privatni podjetnik za sebe. Vse isto velja za uslužbence v zadrugah. Na nje vplivajo splošne kulturne razmere cele okolice, razun tega starost pokreta, kajti interes zadrug je, da tudi svoje uslužbence vzgajajo v duhu socialnega egoizma in s tem vedno bolj odstranjujejo slabost, ki obstoji v tem, da uslužbenec smatra zadrugo za nekaj sebi tujega ali celo sovražnega.

Po vsem razlaganju v tem poglavju je dovoljena sodba, da se konzumnim zadrugam ni treba prav nič bati svojih konkurentov — samostojnih trgovcev in posrednikov. Zadruge svoje konkurente močno nadkriljujejo, samo je potrebno, da se tega zavedajo in da se dobro seznanijo z vsemi onimi elementi, ki predstavljajo premoč konzumnih zadrug napram konkurentom, o katerih je bilo govora v tem zaključnem poglavju.

Franjo Rupnik:

Zlo sedanjosti in naša rešitev.

Čas, v katerem živimo, in dogodke, ki jih preživljamo, smatramo le za prehodno etapo iz bridke sedanjosti v boljšo prihodnost, iz enostavnega vzroka, ker živimo v veri, da tako kakor sedaj, ne more in ne sme iti dalje.

V resnici je vesplošna gospodarska kriza izzvala socialno krizo, ki so jo povzročili brezglavi in deloma koruptni politiki z še večjo koruptno in brezglavo gospodarsko politiko. Če naša država kljub temu še ni dogospodarila, se nimamo zahvaliti volilnim mogotcem, marveč blagoslovljenemu naravnemu bogastvu. Če bomo pa na ta način predolgo gospodarili, moramo dogospodariti, kajti tudi naravne sile v bogastvu imajo svoje meje.

Za nas nastane samo eno vprašanje: Od kje črpamo in na kaj naslanjamo svojo vero v boljšo bodočnost.

Zdi se mi, da se vse preveč zida na tujo pomoč, na neke izredne dogodke, na nekega misijo, ki bo osvobodil proletarijat in oproletariziranega intelektualca morečih skrbi za človeku primeren obstanek. Kakor znamo bičati in presojevati kvarnost dosedanjega sistema za celokupnost, tako moramo biti pravični napram samemu sebi, da se učimo spoznavati tudi svoje lastne napake, ki so morda edini vzrok, da se našemu malemu državljanu slabo godi. In naša edina napaka je bila, da smo se preveč zanašali na tujo pomoč na neko nevidno silo, med tem ko smo svoje lastne zmožnosti podcenjevali.

Žal smo le prehitro spoznali, da za državo ne zadostuje zgolj proglasitev narodnega ujedinjenja, marveč da je treba mnogo več važnejšega dela, za katero je treba dolgotrajnih priprav, ako se hoče doseči končni cilj, da bodo v tej ujedinjeni državi vsi stanovi srečni in zadovoljni. V svoji idealni poštenosti in v pregorečem narodnem sočustvovanju smo pozabili na vse, misleč, bodo že voditelji naroda izvršili v dejanjih, kar so nam slikali v besedah in kar smo si v srcu želeli. Ta pozabljenost se je nad nami kruto maščevala, ker smo dočakali in spoznali, da se je za ceno naše idealnosti pletel bič, ki nas danes tepe.

Vzlic vsem doživljenim iskušnjam se moramo nehote vprašati, koliko smo se iz tega spoznanja naučili, da imamo še vedno vero v nekaj boljšega. In koliko smo storili in žrtvovali, da bo ta naša vera postala kri in meso? Bore malo. Niti tam, kjer imamo ključ usode sami v svojih rokah, se ne zavedamo svojih dolžnosti, dolžnosti do samega sebe in do skupnosti.

Koliko nas je, ki se zavedamo, kako velikanska gospodarska sila leži v nas ako smo združeni v eno gospodarsko enoto? Vzlic temu, da vemo, da je človek družabno bitje in da je rojen za skupnost, se na to skupnost ne oziramo, ker nas ločijo dnevni politični boji strank in skupin, ki imajo medsebojno različne in mnogokrat nasprotujoče si cilje. Tempemo se medsebojno za skledo politične leče, reševanje naših lastnih gospodarskih zadev pa prepuščamo drugim, morda zmožnejšim od nas.

In pri vsem tem se nam slabo godi. Ali je to rešitev! Samo ena pot je, ki vodi navzgor, samo ena rešitev je, ki vodi k zmagi nad kruto sedanostjo. Njeno ime je znano: Zadrugištvo! In njega cilj: Gospodarska osvoboditev malega človeka, ki bo ustvarila nov pravičen in socijalen družabni red.

Zadrugištvo je ona velika ideja, ki je objela že celi svet in mi se dolžnosti do nje ne zavedamo! Tarnamo pa vprek, da bi pa sami nekaj ustvarili in nekaj žrtvovali, imamo sto izgovorov in pomislekov, ki so največ plod nevednosti in malenkostnih predsodkov.

Človek svojo popolnost in dovršenost doseže šele v družbi, v zvezi z drugimi ljudmi. Pravice in dolžnosti, ki so nujen izraz človekovega razmerja do soljudi, ga ustvarijo takšnega, kakor si ga predstavljamo. Tudi ljubezen ni nič drugega, kakor najpopolnejši izraz človeške družabnosti. Edino kdor vrši svoje družabne dolžnosti, kdor prispeva sorazmerno k delu, ki je predpogoj blagostanja, ima pravico tirjati od družbe, kar rabi za človeku dostojno življenje.

Ne samo vsak za se, marveč vsi za enega in eden za vse, to je zadrugištvo. Da se to mišljenje prenese v praktično življenje, zato se ustanavljajo zadruge, da tam združeni v eno gospodarsko enoto, pokažejo svojo gospodarsko silo. Ta gospodarska sila bo in mora biti zmagovita le takrat, kadar se bomo vsi, prav vsi, ki danes trpimo in ki se nas izkorišča, zavedali temeljnih načel zadrugištva. Otresimo se dnevnih predsodkov, otresimo se politične prenapetosti in vstopimo v zadrugi krog, kjer bomo prosti vseh političnih spon mirno reševali svoje gospodarske koristi na temelju samopomoči.

Miljonkrat bolje se bode čas in denar obrestoval v zadrugištvu, kakor pa se nam obrestuje čas, ki ga zgublamo samo za pregoreče strankarstvo. Zadrugištvo v praksi je gospodarska organizacija in le v tej organizaciji je naša rešitev. Ako se bomo pa zanašali v brezdelju na tujo pomoč kakor smo se doslej, ako bomo verovali v misijo, ki naj nas osvobodi, kakor smo to delali do danes, potem smo si pogube sigurni.

Revizor Josip Ferjančič:

Naše gospodinje in naše zadruge.

Tri vogle pri hiši —
In koliko pri Zadrugi?

I.

V odborih naših nabavljalnih zadrug je bilo doslej razmeroma malo ženâ. Članice zadruge morejo postati samo državne nameščenske in udove po drž. nameščencih, ne pa tudi žene državnih nameščencev. Prve se niso mnogo brigale za zadruge, ker niso — v veliki večini — imele svojega gospodinjstva, druge ne, ker so imele in imajo dovolj in preveč skrbi in posla doma v svojih družinah. Nekatere izmed maloštevilnih onih, ki so došle v odbore, so se izkazale kot dobre upraviteljice oziroma zadrुžne sodelavke. In morda bi jih bilo med njimi več takih!

Sicer tudi med moškimi člani upravni, trgovski in organizatorski talenti niso ravno tako številni! In če ima ta ali oni upravni talent, nima pa trgovskega in organizatorskega, oziroma narobe. Potrebne so pa vse te sposobnosti. So v Sloveniji Nabavljalne zadruge državnih nameščencev, ki so imele srečo, da so dobile na upravo može, ki so dobri upravniki, dobri organizatorji, pa tudi dobri trgovci. Da jih imenujemo samo od večjih zadrug na pr.: Železničarska v Šiški, Zadruga v Mariboru in v Novem mestu. Imamo tudi manjše zadruge, ki so vodene prav dobro i v upravnem i v trgovskem oziru, kjer pa organizatorski talenti vsled manjšega obsega zadruge niso imeli prilike uveljaviti svojih sposobnosti. Zato je i znatno število manjših zadrug moglo pokazati doslej jako lepe uspehe!

Ne mislim se pečati z razpravljanjem vprašanja o možnosti in potrebi pritegnitve članic na uprave naših zadrug. Zadrुžnice, ki imajo sposobnosti, smisla in volje za zadrुžno delovanje, si bodo znale same s svojim zanimanjem, s pametno kritiko dosedanjega zadrुžnega poslovanja in s svojim nastopom na skupščinah pridobiti med zadrुžniki ugled in z izvolitvijo v upravni odbor bo pritegnitev takih članic k sodelovanju na upravi zadruge samo naravna posledica volje zadrुžnega udejstvovanja.

Med zadrुžnimi delavci, ki tako zelo potrebujejo sodelavcev, gotovo ne bo odpora proti pritegnitvi članic v upravo zadruge, posebno ne tedaj, ko se med zadrुžniki tako težko dobijo taki, ki imajo sposobnosti in voljo, da se uveljavijo na zadrुžno-gospodarskem polju. Skupščine skoro vseh naših zadrug dajejo, žal, preveč dokaza, da je med državnimi nameščenci vseh kategorij zelo malo smisla za naše, za njihove nabavljalne zadruge in še manj volje

za združno delovanje. Pomanjkanje smisla za združništvo se ne bi moglo šteti našim združnikom v zlo in nezanimanje za lastne zadruge, za njihove skupščine se jim mora oprostiti, ako se upošteva, da so v državni službi prezaposleni in utrujeni od napornega uradnega dela! Gotovo ne bo upravičeno mišljenje nekaterih, da na skupščine zadrug ne prihajajo nekateri združniki iz nevoščljivosti radi uspehov in nagrad, ki so jih dosegli požrtvovalni združni delavci, njihovi službeni tovariši. V razmišljanje o trditvi nekaterih, da je gmotno stanje velike večine državnih nameščencev danes že tako dobro, da jim take ustanove, kot so nabavljalne zadruge, sploh niso več potrebne, se nočem spuščati.

Ko ni med člani smisla za združništvo državnih nameščencev, ga bode morda več med članicami! Gotovo bodo kot združne sodelavke iskreno pozdravljene od vseh pravih zadrugarjev!

O načinu sodelovanja naših članic in gospodinj naših združnikov na povzdigi naših zadrug hočem govoriti v naslednjih vrstah.

II.

1. Ne more se pobijati trditev, da gre zasluga, da zadruga uspeva, onim, ki so jo znali dobro upravljati, ki so umeli organizirati poslovanje in dobro izvršiti nabave blaga. Ali gotovo je tudi to, da ni samo njihova zasluga na uspevanju zadruge. Nabavljalne zadruge morejo namreč samo tedaj uspevati, ako imajo dovoljno število odjemalcev, oziroma pravilnejše rečeno — odjemalk! Za določitev, kje se bo nabavljalo, po navadi niso merodajni člani, ampak njihove žene, gospodinje. Saj imamo navdušene zadrugarje, ki Vam navdušeno in dobro znajo govoriti o potrebi in koristih zadruge, a med odjemalci zastoj iščeš njihova imena. Gospodinja je namreč oni faktor, vsaj v velikem številu slučajev, ki odločuje o tem, kje se bodo nabavljale gospodinjске potrebščine: v združni ali v trgovski prodajalni. Od njihove odločitve je v mnogih slučajih odvisno, ali bode možovo članstvo v zadrugi aktivno ali samo pasivno. In ko je stvar brezdvomno taka, da je uspevanje zadruge odvisno od števila in obsega nabav ter da je nabavljanje potrebščin odvisno od odločitve gospodinj, je jasno, koliko voglov zadruge, ki jo upravlja moški, drži ženska: Tri vogle pri hiši in — pri zadrugi!

2. Ko bi gospodinje vseh naših združnikov, kaj li vseh državnih nameščencev, kojih vseh mesto i po stanovski solidarnosti i po lastnem interesu bi bilo v nabavljalnih zadrugah državnih nameščencev, nabavljale vse gospodinjске potrebščine v njihovih zadrugah, tedaj bi bili vogali naših

zadružnih zgradb, kojih tri držijo gospodinje, močni in visoki, a njihove koristi pri mnogih dvojno in trojno večje! Žal pa, da se mnogo gospodinj naših zadružnikov ni uvrstilo med one, ki držijo tri vogle pri zadrugi!

Kaj je vzrok, da se toliko gospodinj naših zadružnikov ne poslužuje pri nabavah njihove zadruge? Koliko in kakšnih vzrokov se ne navaja! Lokal ni dovolj lep, ni šik; postreči ne znajo tako lepo in prijazno; z bonboni niso tako radodarni; blago ni boljše kot drugod; cene niso mnogo nižje, kot so drugod; pa trgovce morajo podpirati, ker so si prijatelji; narodne trgovce morajo podpirati, ker so narodni; pa da ta ali oni odbornik ne bo z njihovo podporo dobil nagrade; pa da tiste v pisarni ne bodo z njihovo pomočjo dobile boljših plač; pa da Beograd ne bo imel koristi od njihovih zadrug; pa zato, da vlada ne bi imela povoda znižati draginjske doklade. O takih vzrokih nobene besede!

Potrebno pa je, da se razpravlja obširneje o drugem, res tehtnem vzroku in razlogu, ki je v tem-le: Mnogim gospodinjam je zadružna prodajalna preveč oddaljena, ker stanujejo na periferiji mesta, doma pa otroci in dela v kuhinji in v stanovanju, a one same, a v bližini prodajalen na izbiro. Iz zadružne prodajalne jim je predaleč in pretežno nositi, časa nimajo čakati in slično. Kako temu odpomoči? Večina naših večjih zadrug je to vprašanje že skušala urediti. Nastavile so nameščence, ki dostavljajo strankam blago na dom. S tem bi bilo omogočeno i najoddaljenejšim gospodinjam, da svoje potrebščine nabavljajo samo v zadružni prodajalni. Nastala pa je pri tem druga neprijetnost.

Ogromna večina naših zavednih zadrugaric in gospodinj si nabavi potrebno blago za mesec dni, za cel mesec, za dobo kot se prejemale službeni prejemki, in to vse v par dneh okrog prvega v mesecu, ker so jim takrat pošle zaloge, nabavljene v prejšnjem mesecu. Tako nastane v zadružni prodajalni v teh dneh pravi naval. Ker jih uslužbenci ne morejo tako hitro postreči, morajo čakati. To povzroča nezadovoljstvo in nevoljo, posebno še tedaj, ako nimajo domá, pri otrocih in v kuhinji, nikogar. Pogosto pride do neprijetnih prerekanj, ki niso ravno v korist zadruge. Trpi postrežba, ki v takem razpoloženju ne more biti točna in dobra. Dostavljanje na dom, ko zahtevajo in potrebujejo skoro vse naenkrat, umevno ne more biti niti točno, niti dobro. Pritožbe so v večini slučajev upravičene in se, kolikor se tičejo časovne točnosti, žal ne morejo več popraviti. V prihodnjem mesecu pa vseh obljub zopet ne bo mogoče točno izpolniti, ker zadruga nima za izvršitev tolikih naročil dovolj osebja. Popolnoma razumljivo je, ako gospodinje niso zadovoljne, ker morajo čakati, ker ne dobijo pravočasno blaga na dom in ne v popolnem redu, čeprav so uslužbenci vršili svojo dolžnost do izmučenosti. Ne bi se li dalo temu

odpomoči? Seveda, če bi se nastavilo več pomočnikov v prodajalni, bi mogle biti stranke hitreje in bolje postrežene; in če bi se nastavilo več dostavljavcev, bi se mogla naročila za dostavitev blaga na dom izvršiti točno in v redu. Ko bi se mogle dobiti sposobne in zanesljive osebe samo za onih par dni in to redno vsak mesec, bi se to vprašanje prav lahko uredilo v občo zadovoljnost pri vsaki zadrugi. Toda za par dni se takih oseb ne more dobiti, a za cel mesec se ne morejo nastaviti, ker bi se jih v večini dni ne moglo zaposliti toliko, da bi se pokrili stroški za njihove plače. Mnogo plačanih delavnih moči bi ostalo neizkoriščenih. Režijski stroški bi se znatno povečali, ne bi se povečali tudi zato potrebni dohodki. Posledica bi bila za zadrugo očitna zguba. Ker se to ne da ekonomsko zadovoljivo rešiti, se ne sme tako reševati!

V nekaterih zadrugah se je to vprašanje poizkušalo rešiti tako, da se je izdajanje blaga nekako rajoniralo; določilo se je, kedar imajo priti po blago iz tega ali onega kraja, ali pa od te do one članske številke ali od te do te začetne priimkove črke. Ta razdelitev odjemalcev na več dni je uspešno izvedena samo pri železničarski zadrugi v Šiški. Povsod drugod pa se je ta kpoizkus ponesrečil vsled odpora strank. In nič čudnega! Minuli so časi, ko so gladni ljudje čakali v vrstah in po cele noči, samo da so dobili nekaj, kar je bilo vsaj malo užitno.

Ta problem organizacije izdajanja in odstavljanja blaga za mesec dni bi se mogel rešiti samo na sledeči način: Termin mesečnih nabav, ki je sedaj vsem skupen okrog 1. dne v mesecu, naj bi si gospodinje same prenesle na poljuben drugi dan v mesecu. Uredilo naj bi se tako-le: Mesto da se nakupi ob terminu okrog 1. dne v mesecu, ko so pošle zaloge iz prejšnje nabave, kot doslej za cel koledarski mesec, naj bi se sedaj prvič kupile potrebščine za manj dni, od 10 do 20 dni n. pr., potem pa, ko bi te količine pošle, naj bi se nabavilo blago za mesec dni in tako vbodoče dalje. Ne mislim da bi morale prav vse gospodinje tako napraviti. Ne bi bilo dobro za vsako gospodinjstvo to. Najbrže nimajo vse gospodinje enako dobre roke pri razdeljevanju živežne zaloge. Ponekod bi zaloga, ki bi ne bila določena ravno do konca meseca, najbrže še poprej pošla. Take gospodinje, ki niso tako srečnih rok za točno razdelitev na 30 dni, naj bi raje ostale pri dosedanjem terminu in načinu: Od 1. do zadnjega v mesecu. To bo zanje sigurnejše. Ne dvomim pa, da bo mnogo gospodinj, ki se ne bodo dale zapeljati v večjo porabo, da jim novo terminiranje ne bo v škodo v njihovem gospodinjstvu. Take naj bi s pristankom uprave zadruge izvedle zgoraj opisano glede prenosa mesečnih nabav na drugi dan v mesecu. Tako bi se znaten del mesečnih nabav, ki so

se doslej morale izvršiti vse v času okrog 1. dneva v mesecu, prenesel na druge, kasnejše dni. To bi bilo od koristi i za odjemalce i za zadrugo: Stranke bi bile v združni prodajalni brzo in dobro postrežene in blago bi se jim moglo pravočasno in v redu na dom dostaviti, ker bi imelo osobje za izvršitev naročil več potrebnega časa na razpolago. Zadruga bodo zmogle z manj osobja več dela, stroški ne samo da se ne bodo povečali, ampak se bodo mogli pri večjih zadrukah znižati; s popolno zadovoljitvijo svojih odjemalcev si bodo mogle ne samo obdržati stare, ampak pridobiti tudi nove.

Neugodna posledica preložitve termina za mesečne nabave na kasnejše dni v mesecu bi bila v povečanju kreditadolga, ki bi vsled tega, ker se je blago nabavilo še za več dni v sledečem mesecu, znatno narastel. Razumljivo je, da bi oni, ki morejo plačevati redno saño za blago v prošlem mesecu nabavljeno, ne mogli plačati i dolga na blagu, nabavljenem za več dni novega meseča. Zadruga pa bi ne smela tega terjati, ako ji je ležeče na tem, da se razpravljano vprašanje prenosa terminov na kasnejše dni reši. Preložitev teh terminov, ki pomeni tudi povečanje kredita, bi se seveda moglo in smelo dovoliti samo rednim plačnikom!

3. Poleg vprašanja ureditve terminov mesečnih nabav je še eno drugo vprašanje, ki ga morejo zadovoljivo rešiti same gospodinje. V zadrukah, ki imajo stalno odprte prodajalne s stalnimi nameščenci, se pogosto dogaja, da mnoge stranke ne samo vsak dan, ampak celo po večkrat na dan pošiljajo nakupovat v združno prodajalno čisto malenkostne stvari za malenkostne zneske. Lepo in prav to, da se kupuje vse v zadrugi! Želeti bi bilo le to, da bi se po take malenkostne stvari ne pošiljalo posebej po vsako zase, ampak da bi se zbralo več takih stvari, ki se imajo nabaviti, in jih naenkrat nakupilo. Čemu to, bi se utegnilo prigovarjati. Stvar se zdi malenkostna, za zadrugo pa ni tako malenkostna.

Za vsako izdano blago se mora izstaviti račun iz bloka, da ima zadruga kontrolo nad poslovanjem i blagajničarke i onih, ki izdajajo blago. Ti bloki, posebno če jih zadruga same dajo natisniti v večji ali sploh drugačni obliki, kot so od Saveza, so precej drugi. Za bloke trošijo nekatere zadruga po več tisoč na leto. Poleg stroška za blok je delo, ki ga ima zadruga z vsakim, še tako malenkostnim zneskom, ono, radi česar je želeti, da bi se število takih blokov z malenkostnimi zneski zelo zmanjšalo. Posebno veliko pisarije je tedaj, če je izdano blago na kredit in če se vodijo računi o tem, koliko je vsaki član nabavil blaga v zadrugi, kar se ponekod vodi radi izračunanja podlage za razdelitev čistega letnega viška. Koliko dela povzročijo taki malenkostni zneski, ve le tisti, ki na tem dela in pozna dobro vse po-

slovanje. Na gospodnjih je ležeče, da se temu odpomore. Njim ne bo težko to izvesti. Ko naročujejo nekaj, naj pregledajo, če jim ne bo morda v kratkem manjkalo še kaj drugega, pa naj skupno naročijo eno in drugo. S tem bodo znatno olajšale delo v računovodstvu in pripomogle do znižanja stroškov za bloke, pa morda tudi za plače in nagrade.

4. O načinu kritikovanja blaga in cen je potrebno, da se v tem članku tudi pove par besedi. Dobijo se žal članice in gospodinje, ki posebno rade takrat kritikujejo i kvaliteto i cene blaga, ko je prodajalna polna odjemalcev. In to store na tako glasen način, da jih slišijo pač vse stranke. Gotovo jim ni namen koristiti zadrugi, temveč samo to, da se pokažejo pred vsemi, kaj vse znajo in kako glasno si upajo vse to povedati. Razumen poslušalec si bode mislil svoje. Imponiral mu tak nastop gotovo ne bo, ker pameten gotovo ni, da ne rabim drugačnega izraza. Ako se smatra potrebnim, da se glede kvalitete in cen blaga, kakor tudi glede potrežbe, organom zadruga nekaj pove, naj se to stori na način, da ne vzbuja pozornosti drugih strank. Najbolje je, da se vpiše to v knjigo pritožb ali pa da se pove dežurnemu odborniku ali da se sporoči odboru v pismu. Edino tak pot kritikovanja je pravilen in more biti od koristi za zadrugo; oni glasni nastopi pred številnimi strankami so ji samo na škodo. Da-li je v interesu zadržnikov, ako zadruga vsled takega kritikovanja trpi škodo? Menda pač ne?!

III.

Gospodinje!

Zavedajte se: Da je uspevanje zadruga v glavnem odvisno od sodelovanja gospodinj in da so koristi zadruga tudi Vaše koristi in škoda zadruga tudi škoda vaša, kot vseh članov sploh! Zato gospodinje: Kupujte vse gospodinjske potrebščine samo v nabavljalni zadrugi drž. nameščencev! Kupujte v zadrugi tudi tedaj, če ste oddaljene od zadruga prodajalne! Mesečnih dobav ne naročajte v dneh okrog prvega v mesecu, ampak preložite to na kasnejši dan v mesecu! Kupite po več potrebščin naenkrat! Ne kritikujte tako, da bi to bilo v škodo zadrugi! Zavedajte se, da bode takšno Vaše sodelovanje od velike koristi za zadrugo in za Vas! Potem se bo pregovor, da gospodinja drži tri vogle pri hiši, mogel upravičeno spopolniti z dostavkom:

In tri vogle pri zadrugi!

Našim rodbinam priporočamo
Kolinsko cikorijo,
izvrsten pridatek h kavi!

A. Adamič:

Banat in drugo.

Naneslo je, da sem šel zastopat kot delegat našo zadrugo na občni zbor Saveza nabavljajalnih zadrug, ki se je vršil o binkoštih 1927 v Vel. Bečkerekcu. Ker so bile oznajnjene važne predkonference, sva se podala na pot z g. Š. kot odbornikom Saveza že dva dni prej. Ob 8. uri zvečer sva odbrzela.

Po nasvetu s previdnostjo in z vsakterimi izkustvi bogatega sopotnika g. Š., sva predčasno zasegla prazen kupe, kjer sva se ob trdi temi, ob 11. uri zleknila k počitku. Brzovlak je pihal, ječal, škripal, se ustavljal in zopet piskaje zdrdraval. Zdelo se mi je, da sva postala z vlakom eno bitje, ki stojiva, menjaje se na straži: kadarkoli je kolesje zastalo, sem razprl oči, se zravnal pokonci in buljil skozi okno v neprodirno temo; kadar je pa hropeči stroj razsvetljeval okolico z milijoni zvezdic, sem zatisnil trudne oči. Toda o pravem spancu nobene sledi! Ob treh zjutraj sem obsedel ob oknu, upirajoč truden pogled v zardevajoči vshod.

»Ono gorovje na desni je — Bosna zlata, na levi, to gričevje je Fruška gora«, mi je razlagal prijatelj, ki si je tudi že prižgal cigareto.

»A te puste in dolgočasne, neizmerne ravnine«?

»Slavonija! Kmalu prispemo v Srem. Škoda, da se ni videl Bosanski Brod, ondi daleč na desno. Minareti so prav slikoviti.«

Na desni, na levi, vsepovsod ravnina, planota; daleč tam na obzorju temné lesovi, potem gričevje. Sami pašniki, tu in tam sredi njih kot vitka, ogromna štorcklja na eni nogi — vodnjak. Po blatu okoli napajališč rijoča, rjava, brezoblična bitja po več sto — skodrani prašiči. (Na Dolenskem jim pravijo — basulci). — »Ali ni ondi po ravinci zapadel svež sneg?«

»Ne, to je tako velika množica — gosi,« me je podučil prijatelj.

Potem smo hiteli mimo obširnih vasi, mimo žitnih polj, trtnih nasadov in koruznih oraníc. Nato: — Zemun-Beograd.

Ni bilo časa za ogledovanje naše prestolice. S prijateljem sva jo mahnila v pristanišče ob Donavi. Za nama se je pognal bosjak, ki je meni skoro siloma prevzel ono malce ročne prtljage, da jo ponese mesto mene. Ko sem ga vprašal, koliko zahteva za to uslugo, je moledoval: »Brate, daj 30 Din, ker sem siromak.« Strgal sem mu kovček iz rok. »V petih minutah sem si zaslužil 30 Din.« »Prav je tako,« me je pohvalil prijatelj.

Bral sem nekje, da je Pančevo predmestje Beograda; predočeval sem si to predmestje tako blizu kot našo Rožno

dolino pred Ljubljano. Po polurni vožnji, nizzdol po veličastni, toda neznansko kalni reki sem premaknil Rožno dolino visoko gori nad Št. Vid pri Ljubljani. Diven je razgled na Kalimagdan in mesto. Častita in slavna zgodovina! Lahen veter je hladil razbeljeno čelo. Mesto je zakrilo gričevje, izstopili smo v Pančevem. Pozdravili in seznanili smo se z novimi sopotniki-gosti.

Pančeva si nismo ogledali, ker je že za pol ure odhajal vlak v Vel. Bečkerek. Ko smo v kolodvorski restavraciji pometali v sé nekaj svinjine, smo se, godrnjaje nad horendnimi cenami v restavraciji, odpeljali v Banat.

Banat! Kamorkoli seže oko, sama žitna polja. Od ene postaje do druge — ena sama orjaška njiva pšenice daleč, daleč tja do migljajočega obzorja, in zopet na drugi strani valujoča ravnina koruze kot zeleno, nepregledno morje! Velikanske plani same sladokrne pese! Tu in tam velik četrrokotnik vijugastih, grčavih stebrov, prepet z žico — hmelj. V Vojvodini poizkušajo namreč tudi z nasadi hmelja. Zasadili so ž njim okoli 300 ha zemlje. Nasadi uspevajo prav dobro, četudi ni sad menda prvovrsten. Kadar se nasadi razrastejo in razbohotijo, so gotovo liki velike zelene lope; sedaj je nastopila šele prava spomlad. Grmade slame, nizki dvoreci, a bolj na redko, svedočijo, da prebivajo tod ljudje. Vso dolgo, štiri ure trajajočo vožnjo pa vendar nismo opazili niti ene žive duše na tej zemlji. Nehotoma se vprašam: Kdaj, za božjo voljo, pa ljudje obdelajo te neizmerne ploskve? — Poglej, one drobne, enakomerne brazdice po pšenici! Ali ni, kakor bi vse te klice lepo počesal z glavnikom? Da, še pred nedavnim so drevili po njivah veliki stroji, ki orjejo, sejejo, ogrebajo in žanjejo; gonijo jih poljski tanki na bencin. Kolesje tankov je do 1.50 m visoko. Zemljo gnoje z umetnimi gnojili.

Banat! Žal, je v vsakem prekomernem bogastvu tudi prokletstvo. Banat, v tvojem naročju se je spletla šiba, skleleči bič! Da ni bilo tebe, bi ne prestali toliko gorja in bede. Čuje se paradokšno. — Ali bi ne bilo prej konec vsega trpljenja, da ni baš ta plodna zemlja ščuvala k odporu za slepljene carje in njihove pomagače trinoge, da so za silo tešili, a nikdar ne nasitili milijonov obupavajočih nedolžnih in tudi ne nepregledne množice onemoglih bojevnikov v znamenju zlatega pšeničnega klasa?! Banat, ti si kriv, da se je podaljšalo naše gorje skoro do neskončnosti!

Sedaj si naš. Kar si nam prizadejal hudega, to je sedaj pozabljeno. Povračaš nam težke ure s svojo blagodatjo v stoterni meri. Plodna, blagoslovljena zemlja, neusahljiva zakladnica, ti si našega nacionalnega blagostanja neusahljivi vir.

Pripeljali smo se v Veliki Bečkerek. Majhno, toda prizajno mestece je to. Na edinem in skromnem trgu so postavili domačini lep spomenik kralju Osvoboditelju. Junak jaše

na bronastem konju. Prav idilično se ti dojmi ozkotirna tovarniška železnica, ki vozi sredi vsega trga. Lokomotiva brlizga kakor bi piskal na ključ in se ustavi kar sredi trga. Iz treh, štirih vagončkov, kot ljubljanski »električni«, poskačejo ljudje, drugi se zdrenjajo vanje. Valeč goste plasti dima se odpelje vlak naprej po sredini trga. Policaja sploh nisem videl, tudi psa nobenega. Pač pa je precej avtov, kar znači, da so ljudje premožni.

Za trgom je Begejski prekop: umazana, do 30 m široka in gosta brozga ter povrh še precej globoka. V pristanu je nekaj vlačilcev. Vode, vsaj pitne, ni v vsem okraju. Rumena je kot ilovica, mehka in gorka, ogabna. Ljudje pijejo samo »rogaško« in vino, ki je pa prav dobro. Pri nas je »banačan« na slabem glasu; toda je — in to mora vsakdo potrditi — s pravo banaško kapljico toliko v sorodu kot eviček s toka-jecem.

Ljudstvo je živahno, veliko je židov, prevladuje pa srbski element. Izredno veliko je lepih žensk, ki so vse šik in elegantne. Kar je staroselcev in Madžarov, so menda vsi lahkoživi in veseljaki. Na vrtu pri »Rožici« rajajo po cele noči od spomladi do jeseni ob zvokih jazzbanda, ki se je udomačil še le pred kratkim. Po drugih lokalih godejo cigani. Opazovali smo družbico dveh gospodov in dame na terasi pred nekim restavrantom. Vsi so bili prav židane volje. Ciganska godba je obkročila družbo in ji svirala za žive in mrtve. Kadarko il so končali, je vrgel kdo od gospodov — nekaj kratov tudi dama — primasu »metuljčka« v obraz. In špektakel se je začel znova. Damica se je zvijala od smeha in toliko, da ni položila obeh nog kavalirju na rame. — Očitata nam morda, da smo tudi mi ponočevali. Da; kajti za nas velja princip: kadar potuješ, glej z odprtimi očmi, spal boš že — doma. Zato smo si že prvo noč ogledali bečkereško ponočno življenje. Zašli smo celo v neki varijeté. Resnično, ura je odbila tri, ko smo odšli podolgem sedet.

Kakor smo že omenili: ti veseljaki in razvratneži so stari domačini. Novi, sveži sok, ki je dominantno posegel v yse panoge socijalnega in ekonomskega življenja v Vojvodini, ta neupogljivi element so Srbi. Tihi, skromni in varčni so ti delavci; za ponočne orgije sploh nimajo smisla.

Najlepše zrcalo o resnobi njeovega udejetvovanja so zadruga, nabavljalne za drž. namešcence in zemljoradničke za poljedelce. Baš zaradi nabavljalne zadruga v Vel. Bečkereku je sklical Savez občni zbor v to mestece. Zanimivo je poročilo upravnega odbora te zadruga. Ta »Izveštaj« Ti nudi precej drugačno sliko, kot je vnanja impresija, če ogleduješ življenje meščanstva, osobito še ponoči.

Mesto samo je največji trgovski in industrijski center Banata. Vsa pota in vsi viri se stekajo v to središče žitnega polja. Mišljenje, da uspevajo nabavljalne zadruga samo v

pasivnih krajih, je tu ovrženo temeljito. Delovanje nabavljalne zadruga je bilo prejšnje leto ter je še vedno zelo živahno in obsežno. Tudi v Banatu je splošna kriza zelo občutna. Kritičen je postal položaj tudi kmetijskih zadrug zaradi velikih davkov in drage režije. V krizo so zašla tudi industrijska podjetja, trgovina in obrt zbog dragega kredita. Res je, da so cene v poslednjih dveh letih vsled ustaljene valute nekoliko popustile, toda ne še toliko, kakor bi želeli in kolikor bi morale v sorazmerju s porastom dinarja. Uspehi naših nabavljalnih zadrug so zato tako skromni, ker se še do danes ni uveljavil zakon o nabavljalnih zadrugah v vseh podrobnostih, če tudi je zakon v veljavi že sedmo leto. Nekaj krivde za to nosi vlada, del krivde je pa tudi pri Savezu, ker ne dá svojim zahtevkom odločnejšega poudarka. Sicer moram priznati, da se Savez bori za zapisane pravice, toda žal, do danes še ne more beležiti vidnih uspehov. Če bi zadruga zamogla vse ugodnosti, ki jih ji nudi zakon, izrabiti, bi že bil njen materialni položaj skoro sijajen. Prometno ministrstvo je vzelo zadrugam cenejšo vožnjo za prevoz živil. Človek bi pričakoval, da bo vlada ugodnost za transport po železnicah razširila tudi na prevoz robe po ladjah. Ne, ampak vzela je še ono prvo ugodnost, ki jo »zakon« v čl. 79 dobesedno garantira. S takozvanimi »povlasticami« za živila, kurivo po železnici ter po ladjah bi zadruga lahko pokrile večji del svojih režijskih stroškov. Pa kaj se hoče, če tisti, ki je dal besedo, besede ne drži! Ni je pomoči. Vse te okoliščine je treba ponovno in zopet povedati našim članom, da spoznajo, s kolikšnimi težavami in zaprekami se morajo bojevati njihove zadruga.

V naši nabavljalni zadrugi, pravi poročilo — se dobi vse, najrazličnejša roba in vse cenejše kot v drugih trgovinah. Ugotavljamo, da 19—28% cenejše! Na ta način si vsak član, ki kupuje v zadrugi, prihrani letno 2600 Din; seveda si mora nabaviti blaga za cca 1000 Din mesečno. Letnih 2600 Din je za uradnika že čedna vsotica! Da si pa kaj prihraniš, moraš biti zvest zadrugar; pravi zadrugar kupuje tudi vse malenkosti v svoji zadrugi. Koliko je takih, ki se straši par korakov dlje do svoje zadruga, češ da za 50 p — 2 Din razlike v ceni ni vredno pota! Pa vendar znaša ta malenkostna diferenca v ceni po večkratnih nabavah izven zadruga že lepe stotake. Ravnaj se po temeljnem principu zadrugarstva: Prav vse kupuj pri zadrugi in enkrat samkrat, toda za ves mesec, kolikor boš rabil. Dobra gospodinja vé natančno, koliko moke, sladkorja, masti itd. rabi za mesec dni. Skrbna gospodinja si nabavi vse potrebščine enkrat, dvakrat, kvečjemu trikrat na mesec. Ne, ni dobra gospodinja, ki leta vsak dan v zadruga. Sicer se pa blago lahko naroči tudi telefonično ali pismeno.

Veliko je v zadrugi blaga tudi takega, ki ne diferira s cenami v drugih trgovinai, n. pr. žigice, moka, maslo, čistila in drugo. Toda pri zadrugi se strogo pazi na težo. Ne glede na gori označeni princip ste zbog zna kolikokrat opeharjeni pri trgovcu za 1—2 deki.

Od vseh bečkereških članov kupuje v zadrugi 600 rodbin redno, 400 članov neredno ali sploh ne. Dokaz, da še ni med uradništvom dovolj zadrugarske zavesti. Tako je tudi v Ljubljani in drugod. Savez toži o zadrugarski nezavednosti. Vsak član bi moral vedeti, da mora kupovati v zadrugi, in naj bi cene bile v njej celo višje, kot drugje! Ne smemo pozabiti in prezreti fakta, da vpliva že samo eksistenca nabavljalne zadruge dobrodejno na vse cene v mestu. To činjeno poudarja tudi poročilo Saveza in je nedvomno ena najvažnejših za vse konzumne okoliše. To je prevažna funkcija nabavljalnih zadrug.

Bečkereška zadruga je imela v prošlem letu za 14.262.000 dinarjev prometa. Robe se je nakupilo za 4.280.313 Din, a prodalo za 4.450.419 Din. Čistega dobička izkazuje bilanca sicer samo 16.000 Din. Pomniti pa je treba, da ni smoter zadruge, kopiciti dobiček, temveč kolikor mogoče povoljna prodaja blaga njenemu članstvu. Računajte! Blaga se je prodalo za $4\frac{1}{2}$ milijona Din, vse povprečno za 20% cenejše kot drugod. — Ali ni prihranila nabavljalna zadruga članom 1 milijon Din?! Približno tako je tudi pri drugih zadrugah. Zadruga, o kateri govorimo, ima 1047 članov. Njeni fondi znašajo 125.000 Din. Ima lastno hišo in lepe lokale. Predsednik zadruge je g. Aleksič. Toliko smo morali povedati o tej zadrugi, ker sličijo njene razmere v marsičem razmeram v naših zadrugah.

Oglejmo si zadrugo. Mariborska zadrugarja, delegata g. C. in F. sta molčala. Postavila sta se in trdila, da se zadruga z Mariborsko še primerjati ne da. Mi ne dvomimo, saj je znano širom domovine, da prednjači Mariboru samo še zadruga v Šiški, tako po vzornem redu kakor tudi po številu članstva in prometa.

Toda vrnimo se k namenu, zaradi katerega smo prispeli v Bečkerek.

Občni zbor Saveza se je vršil v bivši banski palači. Ta palača je sedaj stan velikega župana. Ker je sezidana preko in koncem trga, je iz nje popolen razgled po vsem trgu. »Vsemogočni ban je budno čul nad svojimi podaniki,« je dejal g. Š. Po prvi predkonferenci, ki je združila samo upravni in nadzorni odbor Saveza, mi je prijatelj svetlečih se oči razkladal, kako je z naslado nalašč zasedel banski stolec v razpravni dvorani. Z zadosčenjem in nepopisnim ugodjem! Ni brez globokega jedra ta sicer navidezna brezpomembna gesta mojega prijatelja. Velik in iskren rodoljub je.

Občni zbor se je vršil kot običajno vsi občni zbori Saveza. Vse z uma bistrim mečem, taktno in fino, kjer se je vsaka zla misel pokrila s šopom dehtečih cvetlic. Že večkrat sem dejal, da se moramo, osobito mi Slovenci še veliko učiti od bratov Srbov, tako glede taktike, kakor tudi glede diplomacije. Vse dotlej jim ne bomo kos, zato beležimo neuspeh za neuspehom, kadar trčimo obnje. Naše slovenske zadruge zastopa verzirani in preizkušeni g. Miloš Štibler, kmetijski referent pri vel. županu v Ljubljani, ki pozna južnjaški mentalitet naših bratov prav temeljito. Interesi naših zadrug so v njegovih rokah kar najboljše zavarovani.

Domača nabavljalna zadruga nam je priredila tudi neizbegljivi banket na vrtu »Kazine«. Ves veliki prostor je bil gosto zaseden, največ seveda od domačinov, ki jih je privabila godba. Jedva so začuli jazz-, že so se sukali pari domačini.

Izgovorjenih je bilo pri našem omizju tudi nekaj napitnic.

Nepozaben mi ostane duhoviti, deloma humoristično zaokroženi, pa tudi trpki govor originalnega g. Koste iz Šumadije. Mogočni njegov glas je preletel ves vrt. Obrnjen proti publiki je pričel: »Vsak je svoje sreče kovač!« — Pravi bratje smo si, to je tudi naš izrek, sem si dejal. Med drugim je povedal tudi to-le: «Kako nepravilno je porazdeljeno imetje na božji zemlji! Tu bogatija in morje žita, v skalnati Dalmaciji se pa pasejo ubogi ljudje po travi! Dajte tudi v našo sirotno Šumadijo zrnce vaše nezaslišane bogatije. Tu ljudje rajajo, pri nas stradajo. Vi meščani, zapomnite si, kar vam povem! Mi in naša vojska smo primarširali v te kraje zato, da tukaj ostanemo! Nihče nas več ne prežene; ga ni! Skromni smo, ne poznamo razkošja, ne poznamo visokih petá in lakastih čevljev, ki skaze lepe noge, da se krivé; mi ne plešemo teh brezumnih plesov, kot sem jih opazil tu. Mi Srbi plešemo tudi, toda v lahkih, mehkih opankah, a samo naš nacijski edinstveni kolo!» Godba je zasvirala kolo in naše omizje se je povečini izpraznilo; vse se je zavrtilo v krog. Domačini so se mi zdeli nekako poparjeni. Šimy, foks-trota in kakor se že imenuje vsa ta navlaka, ni bilo več...

Nas Slovencev je bilo pet ali šest. Kajpak da smo morali tudi zapeti. Divno smo se odrezali... Je že tako, da znajo Hrvati naših več. Upravnik finančne sreske uprave jih je znal cel regišter, vse kitice in še take slovenske, ki jih nismo poznali. Na besedilo ni polagal baš prevelike važnosti, n. pr. ... »sem obraza zelega, habro nam srce« itd.

V mestu, med zidovjem smo na oči nekako pozabili, da smo v Banatu. Ogledali smo sinagogo, pravoslavno in katoliško cerkev; poslednji dve sta zelo skromni; potem smo se dolgočasili, ko ni nobenih zanimivosti.

Drugi dan nas je odvedlo več avtov in avtobusov v okolico, na pristavo zemljoradniške zadruga, ki jo upravlja g. Nikolič. Po široki, črnega prahu polni poljski cesti smo se vozili med »morjem« zita. Za nas planince je ta neizmerna planota valujočega klasja nepojmljiva. Na firnamentu nobenega oblačka, solnce pripeka in ni ga vzvišenega prostora ali vsaj gozdička nikjer, da bi se oko spočilo. Moreča enoličnost ti lega na dušo, da si otožen, malodušen.

Sredi pota je naš avtobus nenadoma obstal. Šofer je trdil, da se je hladilnik pri motorju preveč segrel. Poskakali smo z voza in šli peš, dokler se avto ne »shladi«. G. V. iz Celja, sicer vedno vesel, se je pograbil za glavo:

»Meni se bo zmešalo! Poglejte: ali ni pusto in strahansko dolgočasno vse to polje? Pognal bi se v to klasje in plaval bi, kar plaval bi, magari v večnost...«

Mimo nas, v velikem loku kar po pšenici je pridrvel lahek poljski voz na visokih kolesih. — Dva iskra konja sta mendrala klasje, voziček je odskakaval, črnkast močje je pa pokal z bičem. Dedec je gledal samo nas in kazal bele zobe.

»S čim kurite, ko nimate drevja?« je vprašal Celjan pravega, pristnega čikoša s štirioglatim obrazom in s tipičnim madžarskim nizkim krajnikom na glavi. Ta mož je nas kot član kmetijske zadruga spremljal.

»S slamo,« je odgovoril.

»Ali krompirja nič ne sadite?« je nadalje vprašal Celjan.

»Obdelava je predraga. Mi gojimo samo koruzo, pšenico in sladkorno peso. Krompir dobimo iz Slovenije.«

»Čujte, v Sloveniji raste krompir!« se je vmešal Kosta iz Šumadije. »Jaz sem pa mislil, da imajo braća Slovenci samo pope, planine in Bled.«

Avto nas je pobral s praha, krenili smo dalje. Vozili smo se mimo hišic z rdečimi okni — madžarska naselbina; mimo par snažnih, nizkih hiš — švabsko selo. Potem dolgo nič. Po 14 km smo se ustavili sredi obširnega dvorišča prostrane pristave; prispeli smo k Nikoliču.

Uradniška para nima zmisla za konjerejo in za moderne hleve. Za svojo osebo sem občudoval vimana velikih simodolskih krav; taka so kot merniki. Spremljevalec »čikoš« je trdil, da ima vsaka krava 20—24 litrov mleka na dan. 75 teh velikank s teleti je za molžo, 100 jih je na paši... 500 litrov mleka porabi dnevno mestna bolnica. G. Nikolič je hvalil kvaliteto tega mleka in se pritoževal, da ga vsled slabih prometnih zvez ne more pošiljati v Beograd, kjer bi se kar pulili zanj.

Pri zakuski je vprašal vedno radoznali Celjan mlado, dražestno gospo Nikoličevo, če ji ni dolgočasno v tej samoti.

»Prav nič,« je govorila, »ker sem rojena na tej pristavi. Za zimo se preselimo v mesto. Sicer pa imam toliko posla s

služinčadjo, da ne utegnem misliti na samoto. Največ preglavice mi povzročajo sezonski delavci. Posebkajo se. Vsak dan hočejo krompir i nmoko. Zmesijo si iz tega neke vrste polento, ki jo jedó najrajši.«

»Stavim, ti ljudje so Slovenci. Žgance si kuhajo krompirjeve!« se je oglasil Celjan. »Ali so iz Prekmurja?«

»Od tam nekje,« se je smehljala gospa.

Šli smo jih obiskat. Doma so bile samo ženske, moški so odšli že zara na polje. Žene so odgovarjale v prleškem narečju in nam potrdile, da kuhajo tudi krompirjeve žgance. Le z zabelo je bolj slaba. Veliko kruha v obliki pletenk je ležalo vsepovsod po klopeh in mizah. Pečejo si ga v veliki kameniti in glinasti peči na dvorišču, ki jo razbelijo s slamo. Tarnale so, da ne smejo nič več na Madžarsko. Okoli 60 jih je prišlo sem daleč v Banat s trebuhom za kruhom, ki ga ni doma...

Odpravili smo se, kajti Banata smo imeli dovolj. Dočim so si nekateri drugi dan ogledali še sladkorno tovarno, ki je ena največjih v Jugoslaviji, smo se mi vsedli na vlak in se odpeljali nazaj do Pančeva ter po parobrodu v Beograd. O Beogradu in Zemunu morda prihodnjíč.

Mogočni vtis o bogastvu naših južnih krajev se mi je precej omajal ob pogledu na razdejanje in upostošenje, ki ga je povzročilo silno neurje prejšnjega dne po polju od Zemuna do Stare Parove. 41 km dolge vožnje vsi poljski nasadi, trta in pšenica dobesedno zbita v črna, še lužasta tla! Tabula rasa — in na to puščavo jate črnih vran. Potniki v vlaku, povečini domačini so navidezno ravnodušno ogledovali uničenje. Nihče ni črhnil besede. Naši dnevniki so omenili katastrofo kot kronisti, srbski kot — senzacijo. Stoprav sedaj se mi je razodelo, da je Jugoslavija bajeslovno bogata. Samo v tako bogati državi je mogoče, da se krmari z vratolomnimi eksperimenti sedaj sem, sedaj tja. Pravijo, da ima vsaka vreča svoje dno... Pazite!

Zahtevajte

vedno in povsod

testenine

Ivan Rostan:

Hranilni in posojilni konzorcij. Kreditna zadruga nabavljalnih zadrug drž. nameščencev.

Naše združništvo kar ne more naprej. Je kot rahi-
tično dete, ki shoditi ne more. Godi se mu, ko tisti roži v
narodni pesmi:

»Če ne boš ji prilivala —
se prav gotovo posuši...«

Da! Tudi združništvu je treba prilivati, če hočemo,
da ne vsahne. Sredstvo za pospeševanje gospodarstva sploh
pa je kapital. Kapital je v splošnem to, kar pojmuje pod
besedo »denar«. Je pa tudi moralni kapital, ki za združni-
štvo ni nič manj važen, to je stanovska zavednost. Obojega
manjka državnim nameščencem v obili meri. Če bi bili drž.
nameščenci zavednejši in bi bolj uvaževali načelo »svoji k
svojim«, saj kolikor se to tiče njih lastnih gospodarskih
institucij, kot so n. pr. nabavljalne zadruge, ne bilo bi jim
treba biti tako malodušnim in vkljub njihovim pičlim pre-
jemkom, na katere so edino navezani, bi o kaki gospodar-
ski izolaciji našega stanu ne bilo govora.

Kako prav nam hodi sedaj tista »zloglasna« uredba
o nabavljalnih zadrugah! Hvala Bogu, da imamo »Zveze
nabavljalnih zadrug državnih nameščencev v Beogradu«,
ki nam kot ena najuglednejših in denarno najbolj založe-
nih gospodarskih ustanov v naši državi ne nudi samo dra-
goceno moralno pomoč, ampak je tudi naša najboljša go-
spodarska zaščitnica. Tudi v Sloveniji je precej nabavljal-
nih zadrug, ki so članice omenjene Zveze. Uspehi pa, ki jih
letno izkazujejo te zadruge, izvzemši par častnih izjem, so
jasno zrcalo naše ekonomske mizerije. Ampak to ni samo
pri nas tako. Drugod je morda še slabše.

Da bi dvignil in ojačil kupno moč konsumenta, držav-
nega nameščenca, je odbor Zveze nabavljalnih zadrug drž.
nameščencev v Beogradu velikodušno sklenil v področjih
svojih članic po celi državi ustanovljati svoje lastne kre-
ditne zadruge in jih dotirati s primernim obratnim kapi-
talom, tako, da bi te kreditne zadruge kot nekake nabavne
ustanove s cenanim kreditom omogočale članom nabavljal-
nih zadrug nabavno potrebnih stvari pri teh zadrugah, even-
tualno tudi na obroke.

Za nas slovenske državne nameščence ne obstoji po-
treba, da bi morali šele ustanoviti tako kreditno zadrugo,
ker jo že itak imamo. To je naš »Hranilni in posojilni kon-
zorcij javnih nameščencev in upokojujencev v Ljubljani«. Je

to ena najstarejših kreditnih zadrug v Jugoslaviji. Saj ji teče že 54. leto njenega obstoja. Ima blizu 800 članov z 300.000 vplačanih deležev, ki s svojim 10-kratnim jamstvom tvorijo vsekako prav vpoštevano kreditno osnovo.

Ta zadruga, ki je desetletja kljubovala vsem motnjam in krizam na gospodarskem polju, ima gotovo tako odlične sposobnosti, da bi s pomočjo zadostnega cenega kredita sè strani centrale v Beogradu ustrezala vsem zahtevam in potrebam vseh državnih nameščencev v Sloveniji. Treba je samo, da se to, kar že imamo, primerno razširi in našim potrebam odgovarjajoče preuredi, pa bomo imeli državni nameščenci v Sloveniji lastni Kreditni zavod, v katerega bomo imeli brezpogojno zaupanje in od njega tudi smeli pričakovati učvrstitev našega gospodarskega položaja.

Ta dejstva so po večini izprevidle tudi vse naše nabavljalne zadruge v Sloveniji in so se izrekle za to, da bodi konzorcij njih kreditna zadruga. Na podlagi tega pristanka je konsorcij na svojem izrednem občnem zboru dne 8. X. 1927 tudi v formalnem oziru zadostil pogoju, da postane tip take kreditne zadruge s tem, da je spremenil člen 3. svojih pravil, ki se sedaj glasi: Konzorciju lahko pristopi kot član: vsak državni uradnik in uslužbenec, aktiven ali upokojen, in vsaka oseba, ki služi ali dela pri državnih oblastvih ali pa prejema podporo oziroma pokojnino od državne blagajne. Člani pa smejo biti tudi žene, vdove in otroci državnih uradnikov in uslužbencev ne glede na to, ali prejemajo od države pokojnino, podporo ali invalidnino ali ne, in naposled vsak uslužbenec samoupravnih teles in zbornic. Vsi ti pa le tedaj, ako so člani katerekoli nabavljalne zadruge, ki je včlanjena v Zvezi nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev v Beogradu.

Upajmo, da snovanje takih kreditnih zadrug tudi po drugih delih države napreduje. Ko bo vsaj 10 takih zadrug pričelo s svojim delom, se bo ustanovila Zveza teh kreditnih zadrug in imeli bomo jako kreditno organizacijo sporedno z nabavljalno. S tem se bo razvoj našega združništva premaknil zopet za nekaj mejnikov dalje, odprla pa se bo tudi nam pot v boljše razmere. Da bi se naša želja izpolnila že v Novem letu 1928, v to pomozí Bog!

Čuvajte srce ter zato zahtevajte izvrsten pridelek
„Redilno kavo“.

Ivan Rostan:

Naš dom.

Slovenski državni nameščenci smo se odločili postaviti v Ljubljani svoj lastni dom. Ta velika in lepa misel je vzniknila iz naših realnih potreb. Kodila jo je neizbežna slà osamosvojitve. Kot izgnanci smo se morali s svojimi organizacijami in gospodarskimi ustanovami iz leta v leto prerivati po tujih, neprijaznih prostorih, najčešče odvisni od trenutne dobre volje našim dušam tujega gospodarja. Vse to je oviralo naše skupno delo in nam ni moglo prinesiti zaželjenih uspehov. In prišli smo do spoznanja, da bodo naša stanovska prizadevanja dosegla svoj cilj le tedaj, ako bomo zbrali vse celice naše duhovne in ekonomske kulture v eno celino in jim dali zavetja pod eno streho. Zato je bila misel na stalni lastni dom predmet naših dolgoletnih sanj in želja, ki nas je neprestano mikala in neodoljivo vabila, obetajoč nam bogatih uspehov.

Naposled je le zasnil dan, ki je prej ali slej moral vzíti. Lahko bomo sedli za skupno mizo pod skupno streho. Lastni dom, ki smo ga slutili in po njem hrepeneli še iz nekega daljnega, meglenega privida, se nam je mahoma primeknil bliže in stopil v prvo fazo svojega uresničenja.

Po naročilu ankete, sestavljene iz zastopnikov vseh vrst državnih nameščencev, je »Hranilni in posojilni konsorcij javnih nameščencev in upokojencev v Ljubljani« kupil od mestne občine ljubljanske stavbni prostor v Gajevi ulici v Ljubljani, ki je v smislu kupne pogodbe določen samo za zgradnjo Uradniškega doma. Kupovalec konsorcij bo moral začeti na tej parceli zidati najkasneje leta 1930. projektirani dom, to je več nadstropno stavbo, kakršne so v tem okolišu običajne. Stavba bo morala biti zasnovana po prvovrstnih načrtih, ker bi se sicer kupna pogodba razrušila in bi se svet moral zopet vrniti mestni občini.

Gajeva ulica, v kateri bo stal naš »Dom«, teče sporedno z elegantno Aleksandrovo cesto, s katero ob nje severni strani objema prostor, raztezajoč se od Dunajske ceste proti Narodnemu domu. Brez vsakega dvoma je to najlepši del naše bele slovenske prestolnice, takorekoč srce Ljubljane.

Kakšen naj bi bil »Dom« na zunaj? Kako bi se v njem uredili?

Čeprav še ne moremo podati o domu podrobne slike, preden nam njegove strukture ne izobličijo in poda v svojem načrtu večja roka arhitekta, umetnika, vendar smo menda vsi edini v tem, da mora biti ta naša stavba v skladu z veličino in pomembnostjo njene zamisli. Že sama zunanost doma bo morala vzbujati občutek, da »Dom« ni hiša kot je

sto in sto drugih hiš. Zato se pri vsi svoji skromnosti ne smemo zadovoljiti s kakim poprečnim šablonskim klišejem, ki bi se v vencu mogočih stavb njegove okolice očitno »ne počutil dobro«. Prestiž našega stanu zahteva umotvor, čigar mirna dostojanstvenost naj diha našo resno voljo, našo stanovsko zavest in naš stanovski ponos!

Kar se tiče njegove notranjosti, naj bi bil »Dom« deloma društveni dom, deloma stanovanjska hiša. V prvem pogledu bi sprejel pod svoj krov naše najvažnejše gospodarske ustanove in druge organizacije, kakor na pr.: »Hranilni in posojilni konsorcij«, »Nabavljalno zadrugo«, »Zvezo državnih nameščencev za Slovenijo«, čije prostori se sčasoma razširijo in preurede v Uradniško zbornico, itd. Največ prostora se bo vsekako moralo odmeriti večji zborovalni dvorani z zlozljivim odrom in stenski kulisami, ki bodo po potrebi omogočale racijonelno razdelitev dvorane v najrazličnejše namene. Prav tako bo moral dobiti primerne prostore »Dijaški konvikt«, ki bo sprejemal v oskrbo in nadzorstvo gojence, sinove državnih nameščencev z dežele. Napravila se bo v pritličju lahko tudi majhna kantina, avtogaraža in telefonska celica. Ostali prostori se bodo dali v najem za stanovanja po zmernih cenah, v prvi vrsti državnim nameščencem.

A da se uresniči naš dolgoletni sen, zato je treba najpoprej rešiti njegov osnovni pogoj, to je njegov finančni problem. To vprašanje moramo urediti državnim nameščencem sami, ker v današnjih razmerah ne moremo prav od nikoder pričakovati izdatnejše podpore. S smotreno organizacijo dela in kapitala pa se da tudi z lastnimi močmi navzlic naši gospodarski šibkosti nabrati sklad, ki bi tvoril zadostno finančno podlago za sezidanje sicer ne razkošne, pa vendar skladno svojemu namenu dostojne zgradbe. Po strokovnjaški presoji bi bilo za zgradnjo »Doma« potrebna glavnicica dveh milijonov dinarjev, ki bi si jo izposodili po nizki obrestni meri, nikakor pa ne dražje kakor kvečjemu po 5 od sto. Upamo, da nam bo uspelo dobiti potrebno glavnicico od Državne hipotekarne banke ali od ministrstva za socialno politiko, ako je ne bomo mogli, bržkone celo ceneje dobiti od Zveze nabavljalnih zadrug državnih nameščencev v Beogradu.

Od dveh milijonov dinarjev znašajo 5% obresti 100.000 dinarjev na leto. Če bi nam nesla stavba na leto prav toliko čistega donosa, bi bilo za obresti preskrbljeno, šlo bi le še za kritje anuitet. Da dolžnega kapitala v dveh, treh letih ne bomo odplačali, je jasno. Zgodi se pa prav lahko v desetih letih, da nam »Dom« preide v bremen prosto skupno last, ako bomo v »gradbeni sklad Doma« kakor čebele zlagali paro za paro.

Vseh skupaj državnih nameščencev nas je v Sloveniji 25 tisoč. Denimo, da jih od teh smemo prištevati k popolnoma zavednim pristašem naše idealne zamisli vsaj 15 tisoč in da bo vsaka od teh 15 tisoč čebel prispevala v sklad vsaj po en dinar na mesec, kar bi dalo 180.000 dinarjev na leto, potem je »Dom« v desetih letih v resnici naš, to se pravi: slovenski državni nameščенеec bo na tem koščku svoje zemlje res svoj gospod!

Zgornji račun je zelo enostaven. Zanesljiv pa je le toliko, kolikor bo odtehtan z vero v našo zavednost, ki bo postavljena pred težko preizkušnjo. Pri tem, tovariši, ne pozabite: tudi z Vašimi prispevki je vzraslo širom naše domovine na stotine domov. Narodni, sokolski, orlovski, delavski, ljudski, prosvetni in kakor se že vsi imenujejo. Povsod ste s svojim udejstvovanjem in s svojo požrtvovalnostjo pomagali graditi te domove. Pomagajte tako graditi tudi svoj lastni dom. Da se bo o vas lahko reklo, da so ga postavili zavedni, širokogrudni in podjetni možje.

Poleg endinarskega prispevka bo seveda treba za notranjo opremo in za vzdrževanje »Doma« v prvih početkih poskrbeti še za druge vire finančnih dohodkov. Iznajdljivost fantazije naših poverjenikov in propagatorjev naše ideje bo našla sto in sto načinov, po katerih se lahko pride do denarja. Vse je odvisno od tega, kdo vzame stvar v roke in če se je loti z ljubeznijo, ki jo stvar zasluži. Ljubezen pa premaga vse ovire.

Naj navedemo v naslednjem le nekaj primerov v pogledu pridobivanja dohodkov.

Kazalo bi v prvi vrsti prirediti na široko zasnovano efektno loterijo.

Pridobiti naše gospodarske ustanove, da iz svojega čistega dobička vsako leto poklonijo »Domu na oltar« primeren obolus.

Obvezati naše stanovske organizacije za to, da postane »Dom« integralni del njih stanovskega programa. Zato bodo sledile lepemu zgledu gospodarskih zadrug, in tudi iz prebitkov svojih letnih obračunov izločile marsikak kamenček za skupni dom.

Umestno bi dalje tudi bilo, da Zveza »državnih nameščencev in okrožne skupine Zveze prirede v korist »Doma« vsako leto elitne koncerte v večjih mestih. Ti koncerti bodo sčasoma privlačna sila in bodo postali tradicijski itd. itd.

Z izvajanjem finančnega načrta je pričeti brez odlašanja. Na čelo te akcije naj stopi eksekutiva, obstoječa iz članov »Hranilnega in posojilnega konsorcija« in drugih merodajnih činiteljev. Eksekutiva bo po začrtanem programu akcijo vodila, urejala medsebojne odnose in dajala podrobna navodila izvrševalnim organom, tako da bo vsak

naš človek kot del tega velikanskega avtomata stopil v funkcijo v zavesti, kaj mu je storiti!

Uverjeni smo, da bodo naše stanovske organizacije pokazale pri izvrševanju svoje častne dolžnosti vso svojo prožnost in s svojim sijajnim elanom kot en moč zagrabile za lopato, da bo skro stal naš »Dom«, simbol našega duhovnega uedinjenja. Sree, ki bo gonilo vsa naša hotenja in dejanja. Žarišče, ki bo oplojalo našo stanovsko kulturo in nam kazalo pot više in više do čim najširšega socialnega razvoja in do čim največjega gospodaorskega napredka.

Na delo torej —
vsi za dom!

Žika je samo ena.

Če hočete piti res dobro in ne predrago kavo, zahtevajte izrecno **Ziko**. Pazite na to ime radi številnih ponaredb!

Ob desetletnici ljubljanske uradniške menze.

Težko je iz nič ustvariti kaj trajno veljavnega, a še težja je taka vstvaritev, ako ji kumuje uradništvo. Ne mogoče zato, ker manjka uradništvu ambicije ali sposobnosti, pač pa zato, ker je izgubilo največ vsled strankarske orijentacije, vsak smisel za skupnost. Skupnost je večini uradništva nek fantom, strah, ki grozi njegovi orijentaciji in jo je treba zato z vsemi močmi pobijati. Hvaležni moramo biti zato tistim pijonirjem, ki so začeli pred 10 leti orati ledino skupnosti, ki so se otresli vsaj v eni stvari strankarskega duha in so začutili v sebi, nekako razredno zavest, ki jih je klicala in vabila na skupno delovanje. Ti idealni možje z g. Rudolfom Strnadom, višjim davčnim upraviteljem na čelu, so se strnili v skupno falango, hoteč s tem pomagati vedno bolj propadajočemu in proletariziranemu uradništvu.

S podpisom premirja in miru se je končala sicer ena faza svetovne zgodovine, a s tem dnem je začela druga, ki ni bila nič manj huda od prve. Narodi Evrope so vsled dolgo trajajoče vojne popolnoma obubožali, vse gospodarstvo je ležalo v razvalinah; treba je bilo ponovno zastaviti lopato in sekuro; začeti je bilo z vsem zopet na novo. Da, težki časi so sledili vojnim letom, ki niso prizanesli nobenemu stanu. In ker ni imelo tedaj uradništvo organizacije, na katero bi se lahko naslonilo in potom katere bi si pri-

bojevalo kake materijelne koristi, se je skoro popolnoma proletariziralo. Lepa obleka, naslovi itd. niso tedaj mnogo pomenili; več je veljal en veriznik, kot sto uradnikov skupaj.

Že se je zdelo, da ni rešitve za uradništvo, da bo uradništvo množilo vrste proletarijata in slišali so se že klici: »Delavci rok in peres skupaj!« In res se je našel že tu in tam kdo, ki je omahoval in klonil z duhom in telesom.

In v tem nastajajočem kaosu se je naenkrat zaslišal glas g. Strnada, kot glas trombe, ki je zaklical: Do tu in ne dalje! Konec naj bo izkoriščanju uradništva po gostilničarjih in restavraterjih; ustanovimo si lastno menzo! Postavimo se na lastne noge! — Motne oči in trudne roke, upognjeni hrbti in izsesana lica so se tedaj zganila, srce je začelo biti močnejše in se je z nekim svetim pričakovanjem čakalo dneva, ko postane ta klic meso.

G. Strnad je šel takoj na resno delo in je v kratkem času dal državnim uslužbencem menzo, ki je za nje še danes velike vrednosti. Pri tem g. Strnad v svoji skromnosti svojega dela ni obešal na veliki zvon in zato danes ob desetletnici menze večina državnih uslužbencev in tudi večina članov menze niti ne ve, da je g. Strnad tisti, ki je menzo ustanovil. Vsled tega smatramo kot kronisti vsakega važnega pokreta državnih uslužbencev na gospodarskem polju za svojo dolžnost, da na to dejstvo našo javnost posebej opozorimo. S kako vztrajnostjo in odločnostjo je šel g. Strnad in z njim drugi naši tovariši, katere je on zbral okrog sebe, na delo za ustanovitev menze, kako se je potem menza razvijala in kakšne boje in težkoče je morala prestati, preden se je povzpela do današnje višine, ko praznuje svojo desetletnico, naj pojasnijo sledeče vrstice.

Dne 6. decembra 1918. leta je bilo, ko so se zbrali na inicijativo g. Strnada v restavracijskih prostorih Hotela Lloyd gg. Prime Rudolf, Bradaška Maks, pok. Rudolf Tomšič in Tone Kafol. Rezultat tega sestanka je bil, da se započne akcija za ustanovitev menze v Ljubljani. Prihodnji sestanek bi se imel vršiti v tedanjih restavracijskih prostorih Auerjevih dedičev v Wolfovi ulici. Medtem se je začel lov za primerne lokale. Izpraševali so pri Auerjevih dedičih, »Perlesu« in drugod, a vse iskanje je bilo zaman. Po večdnevnem iskanju se jim je posrečilo, da so pregovorili gostilničarja v kleti bivše gostilne Malič v hiši Jadranske banke da sprejme menzo, ki je začela s 15. decembrom 1918 poslovati, pod streho. Odbor menze so tvorili ustanovitelji. Toda menzi ni bilo usojeno, da bi dolgo ostala v teh prostorih. Gostilničar je namreč, videč, da menza prospava in da postaja vsak dan večja, podražil ceno prostorom, kakor tudi vsem drugim potrebščinam.

To je zbilu sodu dno in začel se je nov lov in novo iskanje prostorov. V pomanjkanju primernejših se je mo-

rala tedaj menza zadovoljiti z areno Narodnega doma. Arena tedaj ni bila zidana, kot je danes, tudi ni imela parketov kakor sedaj, ampak je obstojala iz propadajoče lesene barake. Pa boljše nekaj kot nič in menza se je s 1. marcem 1919. leta vselila v svoje nove prostore.

Z novimi prostori so nastale nove težkoče. Ker se je vršilo obratovanje menze v lastni režiji, si je bilo treba omisliti tudi lasten inventar. Toda kako? S prispevki za prehrano so se krili komaj stroški za nakup živeža, a kje vzeti denar za nakup inventarja? Ali neutrudljivi in podjetni odbor ni miroval! Ako ni mogoče kupiti inventarja,

Rud. Strnad

višji davčni upravitelj, ustanovitelj in prvi predsednik uradniške menze.

si ga je mogoče izposoditi. In tako si je odbor večino inventarja, posebno kuhinjskega izposodil, a nekaj ga je dobil brezplačno iz bivših oficirskih menz; mize in lesene klopi so se pa nabavile z deželno-vladno pomočjo.

S tem, da se je menza postavila na svoje lastne noge, je začelo število članstva naraščati. Ali nesreče! Radi neprimernosti in neprikladnosti prostorov, kakor tudi radi poviševanja prispevkov za prehrano, se je članstva lotilo nezadovoljstvo in malodušnost ter je sklenilo na občnem

zboru maja meseca 1920. leta likvidacijo menze. Izvoljen je bil v to svrhu likvidacijski odbor, sestojč iz predsednika Andresa, gospodarja Vrusa, knjigovodje Vodopivca in tajnika Čadeža. Likvidacijski odbor je vzel svoj posel energično v roke in ugotovil predvsem stanje menze s tem, da je prvo bilanco menze, ki je izkazovala, za takratne razmere ogromen deficit od 52.000.— K. O priliki sestave bilance je pa prišel likvidacijski odbor potom zagotovila poštnega uradnika g. Rudolfa Vrusa, da obstoj menze nikakor ni ogrožen, do prepričanja, da je mogoča sanacija iste. Že 3 tedne kasneje je bil sklican nov občni zbor, na katerem se je sklenilo, da se likvidacija ustavi in nadaljuje z rednim poslovanjem. Po tem sklepu se je obenem odredilo, da izpremeni menza svojo prejšnjo štopiljko, katera je vsebovala zgolj ime društva menze in da dobi poleg dotodanjega besedila v štopiljki še dve navzkriž položeni žlici, da se da tako menzi značaj nove menze in njenega na novo pričetega obratovanja.

Temu dejstvu, ter spretnemu vodstvu g. Vrusa, ki je bil dotlej lastnik uradniške restavracije v Opatiji, se je zahvaliti, da ni ponesrečil prvi poskus uradniške skupnosti. Seveda je k sanaciji pripomogla veliko tudi od strani vlade poklonjena podpora, kakor tudi na novo vpeljano vzorno ameriškansko knjigovodstvo po g. Srečku Vodopivcu. Brez teh činjenic bi menza že davno pripadala zgodovini.

Po srečno izvršeni sanaciji, se je morala menza ozreti po novhi prostorih in to že zato, ker ji je uprava Narodnega doma odpovedala dotodanje prostore v areni. Toda kje dobiti v tedanji stanovanjski mizeriji potrebne prostore? — Po tedaj veljavnih stanovanjskih naredbah, so se zasegala po stanovanjskem uradu vsa izpraznjena stanovanja in lokali. Brez nakazila stanovanjskega urada je bila vsaka vselitev nemogoča. S pomočjo stanovanjskega urada bi se dalo sicer onemogočiti odpoved v Narodnemu domu, a odbor ni imel zato ne smisla, ne veselja, ker je hotel i sam na željo članstva, v nove prostore.

Članstvo se je v tej stiski zateklo k edino mogoči rešitvi perečega stanovanjskega vprašanja, obstoječi v tem, da si je izvolilo na občnem zboru julija meseca 1920. leta novega tajnika v osebi g. Drago Gorupa, takratnega komisarja pri bivšem stanovanjskem uradu. S tem je bila dana možnost, da se bo tajnik menze, čim zazna za kak primeren in prazen prostor, zanimal zanj in predlagal nakazujoči komisiji pri stanovanjskem uradu, naj se dotični prostor nakaže menzi. Članstvo se v svojem zaupanju ni varalo. Po odhodu g. Krvarića v Zagreb so namreč postali restavracijski prostori v Perlesovi hiši, poleg pošte v Selenburgovi ulici, prazni. Stanovanjski urad je izpraznjene prostore zasegel in na predlog g. Gorupa nakazal uradniški

menzi. Zadeva ni bila sicer s tem še urejena, ker je grozil g. predsednik hišnih posestnikov, da se obrne direktno na ministra, ako vstraja stanovanjski urad na svojem odkazilnem sklepu. Po posredovanju takratnega poverjenika za soc. skrb., ministra g. dr. Andreja Gosarja ter na podstavi pogajanj s sedaj že pok. g. Perlesom se je zadeva vselitve v splošno zadovoljstvo aplanirala.

Toda z novimi prostori so nastale nove potrebe. Dokler je bila menza še v areni Narodnega doma, se je lahko posluževala starih miz, klopi, pribora itd. Novi prostori so pa zahtevali nov inventar že z ozirom na to, da naj privabi menza čim več članov v svojo sredo. Ker ni moglo članstvo k temu ničesar prispevati, rezervnega kapitala pa ni bilo, ni preostalo odboru drugega, nego da potrka na vrata deželne vlade za podporo. In ne zaman! Po posredovanju takratnega deželnega predsednika dr. Janka Brejca je bila nakazana menzi večja denarna podpora, potom katere si je ta lahko nabavila lasten prepotreben pribor, krožnike itd. Za služinčad je pa prejela po istem posredovanju od strani inval. doma v Ljubljani postelje. Kasnejši poverjenik in šef oddelka za soc. pol. g. Adolf Ribnikar, je poklonil menzi večjo podporo za nakup novih stolic ter o priliki likvidacije Oblačilnice za Slovenijo prte za mize in rjuhe za služinčad.

Te vladne podpore so privedle menzo do neke odvisnosti od državne oblasti, ki se je zrealila predvsem v tem, da ji je ta imenovala in določila posebnega državnega nadzornika, ki je nadzoroval vse delovanje in nehanje odbora in menze. Med članstvom se je zoper to kuratelo sicer oglašalo nezadovoljstvo in mrmranje, toda bojazen, da usahnejo državne podpore, je zaenkrat še zadržala izbruh javne nevolje. In to tembolj, ker je jadrala menza vedno hujšim časom nasproti. Da je temu tako, je pričala že hrana sama. Močnate jedi so se reducirale na petek, nedeljo in praznik. Meso je postajalo vedno redkejše. Obiskovalci menze so bili samo opoldne tako srečni, da so dobili nekaj dkg govedine, zvečer mesa ni bilo več. Na vsakem občnem zboru se je slišal glas in predlog na povišanje prispevkov. Da, prišlo je na podlagi poročil občnih zborov že tako daleč, da ni bilo mogoče dobiti pri trgovcih ne moke, ne drugih živil. Temu je bila deloma kriva inflacija in devalvacija denarja, iz dneva v dan menjajoče se in skakajoče cene, cvetoče verizništvo, deloma pa nesolidno trgovstvo samo, ker je prodajalo vse samo neobvezno. Na debelo ni hotel nihče ničesar prodati, boječ se pri tem, da s tem izgubi večje zneske ali dobičke. Kadar so odpovedale že vse možnosti, se je v največji sili ali potrebi obrnil odbor na aprovizacijo mestnega magistrata, ki je rešil menzo iz neprijetnega položaja, prepustivši ji nekaj vreč moke. Menzi je tedaj šel

na roko tudi likvidacijski odbor zadruga »Samopomoč«, ki je po svojem poslovdnji Pleterskemu preskrbel razna živila, ki jih ni bilo sicer od trgovcev dobiti niti za drag denar. A ne samo ti, tudi Vnovčevalnica za Slovenijo in Gospodarska zveza sta marsikdaj rešila menzo kriz in težav.

Da je pa prišla menza, vkljub lepim prostorom, lastnemu inventarju in lastnemu vodstvu v krizo, kar se je izražalo posebno v padanju članstva, v dobro obiskanih občnih zborih, zahtevah po izrednih občnih zborih etc., je krivo predvsem dejstvo, da ni mogla menza poviševati prispevkov za prehrano. Članstvo menze se rekrutira iz vseh vrst uradništva in kar lahko eden zmore, ne more uradnik III. ali celo zvaničnik. Zato so se ob vsakokratnem povišanju prispevkov slišali protesti in ugovori, češ tega ne zmoremo, dajte nam boljše plače, tedaj smo pripravljeni i za menzo več žrtvovati. Dokler imamo pa dosedanje plače, je vsako povišanje izključeno. In tako so se morali obiskovalci menze v letih 1921 in 1922 zadovoljiti z res pičlo hrano, ki je komaj zadostovala za borno življenje. In da je kupica bridkosti dospela do vrhunca, se je tedaj izvršila zamenjava kron 1 : 4, kar je povzročilo nov porast cen ne samo luksuznim predmetom nego tudi vsem najpotrebnejšim življskim potrebščinam.

Iskra upanja na boljše čase se je pokazala tedaj, ko so vsi naši listi pisali o tem, da prinese akcija g. Plavšiča skoro gotovo stabilizacijo in porast dinarja. Namesto napovedane stabilizacije in porasta je pa dinar vedno bolj padal in se je naglih korakov bližal avstrijskemu in nemškemu primeru. Padanje dinarja je imelo za posledico, da so cene vsemu blagu poskočile. Ko si šel zvečer spat, nisi vedel, ali kupiš zjutraj kako blago še za ceno prejšnjega dne. S skrbjo v srcu in duši, je vsak resničen patrijot spremljal take in slične pojave. Prav posebno je pa to občutilo uradništvo t. j. tista hrbtenica, na kateri je zgrajeno vse dobro in zlo v državi. Z vnemo in ljubeznijo se je vrglo na zgradbo lastne hiše, lastne države. Z vnemo, samozatajevanjem in stisnjenimi ustnicami je delalo in trpelo, pričakujoč boljših časov. Upalo je vedno na dobro voljo gospodujočih in čakalo. Pa videti je moralo v tem svojem nesebičnem delovanju, svojem zatajevanju, da velja z zlatom obsut verižnik več, kot njegova dobra volja in delo. Videl je, da se ga izigrava, a uradnik vseeno še ni obupal, še vedno ga je držal njegov prirojen in vzgojen idealizem po koncu, ki mu je prerokoval boljše čase.

In res, časi so se začeli polagoma boljšati. Curiška borza je zaznamovala porast dinarja, a spet so se oglasili špekulanti, ki so špekulirali na skorajšnji baisse dinarja. Zdelo se je, da se povrnejo spet zlati časi špekulantstva in

verižništva. Ali dinar je šel na veliko žalost vseh omenjenih navzgor. Ker niso mogli več špekulirati à baisse, je začela špekulacija á hausse. Špekulantu pride vse prav in tako tudi porast. Zato je morala vlada poseči z energično roko v to nevarno špekulantsko igro in je slednjič uspela na tem, da je stabilizirala dinar na gotovi višini.

Vsi gospodarski, kakortudi drugi krogi so početkoma delali še z nekim nezaupanjem na takozvano stabilizacijo, misleč da se spet prevarijo v svojih upih in nadah. Ker kako naj trgovec kalkulira, ako se veljavnost denarja od ure do ure menjava. Kako naj se uredi gospodarstvo, ako privrednik ne ve, kakšna je njegova bilanca in ako mora v svojih poslih računati s samimi neznankami. V takih časih in primerih je vsako normalno gospodarstvo izključeno.

Kakor vpliva padeč vrednosti denarja na vsakokratno dobo, ravnotako prinaša tudi porast vrednosti v gospodarstvo razne večje in manjše perturbacije. In vsaka doba je zarezala globoke brazde v naše gospodarstvo, ki so očitovale, prva v velikem obtoku denarja pri posameznikih, a pomanjkanje pri denarnih zavodih, a druga v pomanjkanju pri posameznikih in porastu vlog pri denarnih zavodih. Prva perijoda do porasta dinarja je stala nekako v znamenju zaničevanja denarja, češ saj nima itak nobene vrednosti, druga perijoda pa stoji v znamenju spoštovanja istega. Zato ni tudi danes več zapravljanja, kakor v prvi povojni dobi. K temu je pripomogel deloma porast dinarja, a skoro gotovo ima glavni del na ozdravljenju razmer štabiliziran dinar. Brez štabilizacije bi bile še vedno na široko odprta vrata korupciji in špekulaciji, a z dnem, ko se je vsak državljani zavedel, da je špekulacija ubita, je začel ložje dihati.

Spremenjene ekonomske razmere so se kmalu pokazale tudi pri uradniški menzi. Meso se je češče pojavilo in slednjič zavladovalo tudi pri večerji. Ta sprememba jedilnega lista je vplivala tako zelo na menzo, da je kmalu narastlo število članstva na 250 članov in da se je nameravalo uvesti celo neke vrste numerus clausus, ker ni imela menza oz. kuhinja kapacitete za toliko ust. Prvi predsednik, ki je izvedel menzo iz ekonomske krize, je bil g. Lenarčič, ki je posvetil ves svoj prosti čas v prosneh in procvit menze. Žalibog, da je ostal samo kratko dobo na predsedniškem mestu. Priznati treba pa vseeno, da je tudi kasnejši predsednik g. Joško Peršič vodil menzo uspešno med Scilo in Karibdo in da je začel zbirati celo rezervni fond.

Pa, »des Lebens ungemischte Freude, ward keinem Irdischen zu Teil«. In tako ni bilo tudi menzi usojeno, da bi dolgo uživala svoje sadove v starih prostorih. Stanovanjski zakon je ukinil prisilno zasedanje in nakazovanje

lokalov. Hišni lastniki so zadobili v tem pogledu zopet pravico do svobodnega razpolaganja, kar je imelo za posledico, da je g. Perles odpovedal za novemberski termin 1924 menzi doseganje prostore. Zopet so začela povpraševanja in iskanja novih prostorov. Mislilo se je celo na zgradbo lastne stavbe ali pa na nakup kake hiše. Do nakupa hiše ali zgradbe lastnega poslopja ni prišlo. Pač pa je menzin odbor zasledil nove prostore v hotelu Tratnik na sv. Petra cesti, kamor se je menza preselila začetkom novembra meseca 1924, kjer je še danes.

H koncu bodi še omenjeno, da je postavil občni zbor na dnevni red enega izmed občnih zborov, potem ko je zaznal, da je začela menza uspevati in da ni pričakovati več državnih podpor, predlog, naj se državno tutorstvo nad menzo ukine. Občni zbor je sprejel ta predlog in je od tedaj menza popolnoma svobodna ustanova, ki se vlada samostojno brez kakega državnega nadzorstva, popolnoma v združnem duhu.

Normalnih predvojnih razmer ni še pričakovati, zato je neobhodno potrebno, da ostane menza stalno to kar je, t. j. da nudi po nizki ceni dobro in tečno hrano vsakemu izmed uradništva, da pusti pri tem v nemar vsako strankarsko misel kot doslej in da stremi za tem, da zasede po sezidanju uradniškega doma, ki se zgradi s pomočjo drugih uradniških gospodarskih podjetij, za njo določene prostore.

Menzi pa kličemo ob njeni desetletnici: Vivat, crescat, floreat!

Beguš Josip:

Misli o naših medsebojnih odnošajih.

Lepo in idealno bi bilo, ako bi vsak posameznik izmed nas uravnal svoje življenje in delovanje tako, da bi drug drugem čim največ pomagal, ali da bi vsaj nikdar nikomur nikjer ne škodil. Še idealnejše bi bilo, ako bi to storile tudi vse naše organizacije in zadrugre. Tako bi beda in izkoriščanje pri nas ne imelo prostora in bi izginile solze, ki teko še marsikje v potokih.

Od posameznikov zahteva to sicer že današnja splošna kultura, ki hoče dvigniti človeštvo na čim višjo stopnjo sreče in blagostanja, organizacijam in zadrugam pa isto velevajo splošni organizacijski principi in nameni. Žalibog pa tako prvi kot drugi na to lepo in človekoljubno načelo le preradi pozabijo in le preradi ubirajo svojo egoistično

separatistično pot brez ozira na druge. Priznati je treba, da je posameznikom držati se tega načela v marsikaterem slučaju težko, posebno danes, ko bije še večina izmed nas težak boj za obstanek in ko je ves svet prenasičen z materializmom in ko še ni pozabljeno ubijanje, morjenje in ropanje v svetovni vojni. Posameznikom se torej ni čuditi toliko, ako pri njih v tem oziru ni vse tako, kot bi bilo želeti, ako tudi bi v marsikaterem slučaju od njih lahko več pričakovali.

Drugače je z organizacijami in sicer s stanovskimi in strokovnimi, kakor z gospodarskimi. Da tudi pri teh ni vse tako, kot bi moralo biti, ako bi preveval v njih pravi duh skupnosti in stanovske vzajemnosti, to je vsekakor bolj obžalovati. Organizacije bi morale ne le same uravnati vse svoje delovanje po zgoraj omenjenem principu, temveč vzgajati v tem pravcu tudi svoje člane. Te važne naloge pa naše organizacije in naše zadruge ne izpolnjujejo dovolj ali sploh nič, in temu ni najti nikjer drugega vzroka kot to, da se važnosti in pomena te naloge dovolj ne zavedajo. Saj dokazujejo to najbolj v tem, ker skrbijo skoro vse prav tako kot posamezniki samo za svoje interese in za svoje lastne potrebe, na potrebe in interese drugih organizacij in zadrug pa pozabljajo. Prav redke so, katere pokažejo tudi nekaj razumevanja za skupne interese vseh organizacij in vseh zadrug, zato so tudi uspehi tako malenkostni, da se komaj vidijo, neuspehi pa so v splošnem vsaki dan občutnejši.

Potrebno je torej več smisla za skupne interese celega stanu in vseh organizacij državnih uslužbencev tako pri posameznikih, kakor pri naših organizacijah. To pa bo mogoče doseči le, ako se organizacije in zadruge tesneje oklenejo druga druge, ako so med seboj v vednem prijateljskem stiku, ako druga drugi svoje težnje in potrebe odkrivajo, ako se med seboj spoznavajo, ako so torej med seboj v tesnih, dobrih in iskrenih odnošajih. Tega do danes pri nas še ni in zato tudi ni pričakovanih uspehov in jih ne bo tako dolgo, dokler se vsaka posamezna organizacija in zadruha ne bo zavedala, da je v službi vseh naših skupnih in ne samo svojih lastnih interesov.

Povdariti se mora posebno glede nabavljajalnih zadrug, da je nujno potrebno, da se seznanijo med seboj, da se otvori, oziroma poživi promet, korespondenca, občevanje med njimi skratka, da stopijo druga z drugo v čim ožje in tesnejše prijateljske odnošaje. To bo pripomoglo mnogo k razčiščenju marsikaterega vprašanja in pojma, katerega tolmači danes vsaka zadruha za sé ne glede na druge in je vsled tega škoda, če ne njej sami, pa drugim zadrugam. Predaleč bi nas privedlo, ako bi hoteli razpravljati na tem mestu o vseh naših medsebojnih odnošajih, ki vladajo danes

in kakršni bi morali biti. Vsled tega se moramo popolnoma izogniti razmotrivanju o odnošajih, v katerih živijo posamezniki do zadrug in posvetiti svojo pažnjo samo v glavnem odnošajem, v katerih so stanovske in strokovne organizacije do gospodarskih posebno do nabavljalnih zadrug in odnošajem, v katerih so nabavljalne zadruge med seboj in do njihovega Saveza. Ako bo že to vsaj nekoliko pripomoglo k izboljšanju tega nedostatka, bo v tem velik uspeh, ki bo koristil nam vsem.

Stanovske in strokovne organizacije se po večini za gospodarske zlasti za nabavljalne zadruge ne brigajo in zato njihovega namena in ustroja prav ne poznajo. Nič čudnega potem ni, ako pride taka organizacija do svoje Zveze z navidezno obzirnim predlogom, da naj Zveza v krajih, kjer ni nabavljalnih zadrug, ali kjer bi se te vsled krajevnih razmer ne mogle ustanoviti, izposluje za svoje člane pri trgovcih, obrtnikih itd. gotove odstotke popusta pri nabavah njihovih potrebščin, da se na ta način pomaga državnim uslužbencem. Ne glede na iluzornost in ničevost take pomoči od strani trgovcev, obrtnikov itd., ki jemlje obenem ugled celemu stanu, moramo povdariti, da bi bil tak korak naperjen naravnost proti nabavljalnim zadrugam, vsled česar bi ga seveda trgovci in obrtniki z veseljem pozdravili in da bi bil tak predlog nemogoč, ako bi vse organizacije živele v dobrih odnošajih z nabavljalnimi zadrugami. Ako vemo, da je ustanovitev nabavljalne zadruge po zakonu mogoča v vsakem okraju kjerkoli še v ta namen združiti vsaj 10 državnih uslužbencev ali oseb, ki prejemajo svojo plačo, pokojnino ali druge prejemke iz državne blagajne, potem tudi vemo, da dejstvu, da v marsikaterem kraju, kjer so državni uslužbenci, ni nabavljalne zadruge, niso krive »krajevne razmere«, ampak nezdrave razmere državnih uslužbencev, ki izvirajo iz njihove stanovske nezavednosti ali iz njihove komoditete. Tudi eventualni pomisleki, da zadruga v krajih, kjer je manjše število drž. uslužbencev ni mogoča, ker bi ne bila vsled malega števila članov sposobna za življenje, izvirajo zgolj iz navedenih nezdravih razmer državnih uslužbencev. Taka zadruga bi imela prometa pač toliko, kolikor bi bil potreben zadovoljiti svoje člane, v svrhu ugodnejših nakupov pa bi se naslonila lahko na svojo sosedno močnejšo zadrugo in poslovala bi lahko večkrat lepše in uspešnejše kot kaka večja zadruga. Kakor je v interesu posameznikov, da nabavljalne zadruge čim lepše uspevajo, tako je to v interesu stanovskih in strokovnih organizacij. To resnico bi take organizacije same hitro spoznale, ako bi živele v boljših in tesnejših odnošajih z nabavljalnimi zadrugami, ker bi na ta način spoznale bistvo teh zadrug, ki hoče gospodarsko osamosvojiti državne uslužbenice in jih zavarovati proti gospodarskemu izkoriščanju.

Da so čim boljši in čim tesnejši odnošaji med nabavljalnimi zadrugami samimi neobhodno potrebni, smo že omenili. Vse zadruge imajo en zakon, vse so v eni Zvezi in vse imajo enake pravice in enake dolžnosti. Tako govori zakon in bi moralo vsled tega tudi tako biti. Mi pa vidimo, da se zakon ne vporablja za vse zadruge enakomerno, da se nekaterim zadrugam prikrajšujejo zakonite pravice, a drugim se dovoljuje razne bonitete, s katerim potem konkurirajo in delajo slabo kri pri članih na zakonitih pravicah prikrajšanih zadrug. Ako bi zavednemu in organiziranemu delavcu hotel dati podjetnik kako posebno ugodnost, dočim bi njegovim tovarišem odtegoval v zakonu zajamčene pravice, bi tak delavec hitro spoznal, da podjetnikova naklonjenost napram njemu ni odkritosrčna in da nosi v sebi, če ne več, vsaj jabolko razdora in nesloge, katera bo podjetniku omogočila ob ugodni priliki vzeti z drugim vred tudi njemu ne le milostno podarjene ugodnosti, ampak tudi ostale njegove pravice. Zato bi tak delavec tako darilo hitro odklonil. Zadruge pa tega ne storijo, ker jim je več za njihovo lastno korist, kot za celokupne interese vseh zadrug, ker se ne zavedajo, da bo prišel čas, ko jim bo odvzeta milostno podarjena ugodnost, ki obstoji v favoriziranju teh zadrug napram drugim.

Pri dobrih in iskrenih medsebojnih odnošajih nabavljalnih zadrug z enim in istim zakonom in enega in istega Saveza bi ne moglo priti do takega absurda, kakor tudi ne do tega, da imamo v enem mestu naenkrat tri nabavljalne zadruge državnih uslužbencev, dasi bi smela biti po zakonu samo ena in kar je še hujše, da sprejemajo nekatere zadruge za svoje člane samo državne uslužbence ene stroke, dočim bi morala sprejemati vsaka zadruga v smislu zakona v članstvo vsako osebo, ki ima prejemke iz državne blagajne. Ne narekuje nam graje nad obstoječimi razmerami zavist, da uživajo nekatere zadruge specijalne dobrote in tudi eventuelni očitek, da ni pravo stališče zahtevati, da se tem zadrugam te dobrote odvzamejo, odklanjamo, ker tega ne zahtevamo. Mi hočemo le, da se da vsem, kar jim gre po zakonu in da se za doseg tega vsi skupno in zaeno borimo, da gredo torej z nami v boj za naše pravice tudi tisti, ki imajo že celo več kot jim gre po našem skupnem zakonu. To pa bi moralo biti vsakemu zavednemu zadrugarju v vsaki zadrugi, ki hoče živeti svoje pravo zadrugno življenje z vsemi zadrugami v dobrih prijateljskih odnošajih samoposebi umevna dolžnost. Kakor zamerjamo posamezniku, ki noče v organizacijo, torej v skupen boj za skupne interese, toliko bolj moramo zameriti celim organizacijam ali zadrugam, ako vidijo vedno in povsod samo sebe, za skupne interese vseh pa ne storijo dovolj, dasi bi to morale že v interesu svojega lastnega članstva, katerega hočejo in mo-

rajo vzgajati za dobre vojščake svoje organizacije ali zadruge. Kako naj vzgoji svoje člane za dobre zadrugarje n. pr. zadruga, katera misli, da se z njo vse združništvo prične in tudi neha, katera ne pokaže smisla za naše celokupno združništvo.

Vse naše zadruge so včlanjene v Savezu in je zato Savez nekaka njihova matica. Po zakonu je Savez dolžan ustanavljati zadruge in skrbeti za nje, da se jim omogoči in olajša delo in njihova eksistenca. Ako hočejo zadruge ali državni uslužbenci, da bo Savez to nalogo izvrševal, potem je zopet njihova dolžnost, da Savez na svoje potrebe in želje opozorijo, ker on sam od sebe vseh potreb in zahtev zadrug ali celo posameznih državnih uslužbencev ne more poznati. V interesu samih zadrug je torej, da jih Savez kolikor mogoče dobro pozna, da ve za vsa njihova dejanja in nehanja, za vsa njihova stremjenja in za njihove sposobnosti. To pa je zopet mogoče le, ako so zadruge s Savezom v tesnih in iskrenih odnošajih, ako so z njim v vednem ozkem stiku ali v neprestanem prijateljskem razmerju. Savez je naša najuglednejša in najmočnejša gospodarska organizacija, je strokovnjaško urejen, vzorno posluje in vživa popolno zaupanje ne samo vseh zadrug, ampak tudi zunanjih činiteljev in uglednih gospodarskih krogov cele države. Samo zadrugam in državnim uslužbencem bo v korist, ako Savez pri njegovem delu in njegovih ukrepih podpirajo in ako mu delo z vestnim izpolnjevanjem njegovih odredb po možnosti skušajo olajšati. Savez in njegove interese moramo ščititi kakor svoje, ker se moramo zavedati, da je naš Savez in da so njegovi interesi naši interesi. —

O razmerju ali odnošajih, v katerih so naše druge gospodarske ustanove do nabavljajalnih zadrug bi se dalo mnogo, zelo mnogo razpravljati. Efekt pa bi ne bil dosti boljši, kot smo ga ugotovili pri razmotrivanju odnošajev stanovanjskih in strokovnih organizacij do nabavljajalnih zadrug z edino to izjemo, da lahko z verjetnostjo upamo, da se bo v tem oziru obrnilo vsaj pri nekaterih morda že v bližnji bodočnosti na boljše. Do zadnjih let ni niti ena gospodarska ustanova državnih uslužbencev poznala nabavljajalnih zadrug in ni iskala in menda tudi ne želela stikov ali občevanja z njimi. Vsaka se nam je zdela kot zabarikadirana trdnjava sama za sé, ki se ne pusti motiti in kvariti svojega dobrega razpoloženja nad samo seboj in ki noče nikomur nič dati, ker menda po svojem mišljenju od nikogar nič ne potrebuje. O dolžnosti skupnega dela za skupne, splošne koristi državnih uslužbencev in njihovih zadrug pri večini teh ustanov ni bilo in še danes ni mnogo pojma. Gola skrb za lastne interese prevladuje še danes pri večini teh ustanov, kar se pa ne da drugače preprečiti, kot

z živahnim občevanjem z njimi in s primerno agitacijo in propagando, torej ravno tako, samo s tesnimi in iskrenimi medsebojnimi odnošaji. Vzbuditi jim je treba smisel za skupnost, kakor posamezniku, dobro voljo jim je treba pokazati, da se uverijo o iskrenosti in pravi vrednosti skupnega dela.

Naj bi zavladali med nami vsemi, med posamezniki, med organizacijami in zadrugami čim najživahnejši, najtesnejši in najiskrenejši medsebojni odnošaji, da pomagamo drug drugemu kolikor in kjerkoli moremo in da varujemo strogo vedno in povsod interese, ki so nam vsem skupni, ker je to najboljše in najsigurnejše sredstvo proti bedi in najboljše in najsigurnejše sredstvo za povzdigo sreče, blagostanja in ugleda celega stanu državnih uslužbencev.

Posamezniki naj bi šli vsi v zadruge in organizacije, naj bi jih podpirali, delali in nekaj žrtvovali za nje, naj bi vedno in povsod agitirali za nje, naj bi pri svojih prijateljih in znancih širili lepo združno idejo, pojasnjevali in tolmačili namen in pomen organizacij, da bi bili tako res med seboj, s svojimi zadrugami in organizacijami v vednih dobrih in iskrenih odnošajih, pa bi videli, da bi bili boljši časi nam vsem v kratkem neizogibni.

Stanovske, strokovne in gospodarske organizacije (posojilnice in hranilnice, menze itd.) naj bi imele same in naj bi gojile med svojim članstvom več razumevanja in smisla za skupne interese vseh, naj bi posvetile več pažnje skupnim potrebam naše celote in naj bi podpirale druga drugo, zlasti pa nabavljalne zadruge ob vsaki priliki kakor posamezniki in naj bi spoznale, da so prav te zadruge njihovo najboljše in najprimernejše orožje za izvojevanje in dosego njihovih ciljev. Z nabavljalnimi zadrugami naj bi bile v vednem stiku in v rednem medsebojnem občevanju na sestankih, predavanjih in potom korespondence, da bi spoznale medsebojno obojestranske potrebe, želje in zahteve, da se odstranijo napačni nazori, da nimajo organizacije in zadruge nič skupnega in da se dokumentira nasprotno, da je oboje to last enega samega gospodarja, t. j. državnih uslužbencev kot celote.

Več združne zavesti in več smisla za naše celokupno združništvo, torej širšega združnega obzorja pri določevanju smernic za svoje poslovanje pa naj bi imele, ali pridobile tudi nabavljalne zadruge same, da bi se izrabljale njihove moči, dragoceni čas in kapital najekonomičneje in najbolje v korist naših splošnih in skupnih združnih interesov. Ako uravnamo vsi skupaj tako vsak svoje poslovanje, bo usmerjeno vse naše delo za enim in istim ciljem in po enem in istem programu, ki bo v skladu s programom in ciljem vsega svetovnega združništva in bo zato najuspešnejše. Skrbeti za ureditev in izboljšanje naših medsebojnih

odnošajev v navedenem smislu je dolžnost nas vseh, posebno pa poklicanih vodilnih faktorjev organizacij in zadrug. Komur so v resnici mar sreča, napredek in blagostanje stanu državnih uslužbencev in kdor je dobre volje, bo šel še v tekočem letu 1928 z veseljem na delo. Vsem tem v čast in priznanje:

Pesem zapojmo jim hvalno
sreče graditeljem naše!
Pomagajmo požrtvovalno
in na uspeh dvignimo čaše
vsi, kogar sebičnost ne jaše!

Spoštovana gospodinja, zahtevajte le
Kolinsko cikorijo
in gotovo boste dobila prvo-
vrsten pridatek h kavi!

A. A.:

Kitajska povest.

Živa zgodovinska resnica, nikakor ne bajka, če smemo pripomniti! Pripovedoval jo je mandarin Pre-čang-fu in je prav verjetna za kitajsko cesarstvo »Zmajevega telesa«, kakor imenujejo ondi svojega cesarja in kjer so prekucije ter vsakovrstni potresi na dnevnem redu. V oklepaj je postavil pisec teh vrstic pojasnila.

— Dobili smo že trinajstič nalog, je pripovedoval mandarin s cinastim gumbom na kapi, s pasom iz barhenta in z všitim stržkom na prsih ter na hrbtu (uradnik 35. vrste), da moramo zopet in nemudoma poslati v »Sredino« (kakor naše centrale v ministrstvih) uslužbenske popisnice vseh naših višjih in najnižjih mandarinov, tokrat pa z izvirnimi listinami in s prepisi. Nas je takih nameščencev več tisoč in vsi spadamo v »Sredino« (ministrstvo) za opazovanje hajkov (neke vrste pajki, ki napovedujejo vreme, tudi vladne krize). Naložili smo torej zahtevane listine v dva velika zaboja, ki smo ju z »žerjavom« dvignili na cesarsko, državno ladjo »Črna čaplja«. To pot je mene doletela čast, da sem spremljal pošiljko. Po rekah Hoangho in Pejho do Pekinga, v rezidenco »Nebeškega sina« je od nas, to je iz Singana, 12 dni z brzoparnikom.

Priplovemo v sveto mesto. Po mestu blodim in iščem poslopje naše »Sredine«, zmajev grb s 13 porcelanastimi

gumbi, ki je naš gospodar. Stoprav nekoliko pred »Kokošjim počitkom« (pozen popoldan) najdem poslopje našega velikega mandarina.

Pritlikav mandarin z lesenim gumbom na kapi, z všitim pajkom in prepasan s koprivo (kot naši pisarji) me popelje mimo množice različnih mandarinov k velikemu mandarinu. To je velik gospod z gumbom od korale na kapi, opasan z bivolovim pasom z zlato zaponi in z všitim fazanom na prsih ter na hrbtu (rang naših načelnikov v ministrstvih). Pred njegovo veličino se vržem na tla, da jih poljubim.

»Zvezda milosti«, čast mi je poročati, da sem pripeljal zahtevane popisnice in tudi vse dokumente v originalu in v prepisu.«

»Dokumente si pripeljal?« se je čudil veliki mandarin. »Kakšne? Pokaži!«

»So še na državni ladji »Črna čaplja«, milost. Dva velika zaboja jih je.«

»Tako? Katero budalo jih je pa zahtevalo?!« Razsrdil se je veliki mandarin; snel je velika, z rdečo roževino obrobljena očala in jih vrgel po blazinah. S pozlačeno petico je udaril ob tla.

Priplazim se do njega, položim mu nalog iz pergamenta v naročje. Natakivši si očala, je z obličjem kot tajfun prevzel pisanje. Ko je pa ugledal na koncu papirja svoje lastnoročno črno znamenje, se je popraskal za ušesi. Dejal je počasi:

„Eu, jaj, prinesite listine!«

Podrgnem z nosom po preprogi ter vzdihnem, da sem preslaboten za tako pezo.

»I — vzemite moj avto.«

»Kje je, milost?«

»V garaži!«

»Kje je, ah, garaža milosti — avta?«

Snel je očala in me debelo pogledal: »Tri sto krvavih močeradov, to vé vsakdo!«

Kako naj vem, ko sem prvi pot v rezidenci... Klečé sem si tiščal konec kite v usta in ga milo gledal. Ker se nisem nikamor premaknil, je trikrat potrkal na visečo zvezdo iz porcelana. Že sem se bal, da bo kaj hujšega, a me je prihitevši kuli samo pograbil za kito, me potegnul na noge ter me odvedel v garažo. — Ali naj jaz šofiram, ki ne znam? Kuli mi je pomolil prazno roko. Stisnil sem mu v roko en tael (naš »kovač« približno) in že smo zdrčali v pristanišče.

Na ladji »Črne čaplje«, ki je bila do vrha naložena s tovari svile, čaja in bombaža, sem tekal od enega mandarina

do drugega, od kulija do kapitana s svilenim pasom; prosil sem za Konfucijevo voljo, naj mi prinese zaboje na avto — vse zaman. Vsakdo je prevzel pung-lo (tovorni list) in mi molil prazno roko. Nemi kot ribe so mi brusili pung-lo pod noge in šli vsak svojo pot. Ni šlo drugače — odrinil sem 2 taela. In šlo je kot po loju. Sedaj pa hitro nazaj k velikemu mandarinu!

»Prinesi papirje gori!«

»Nemogoče, »zvezda dežele!« Vsak zaboj tehta sto kamenov (100 kg)!«

»Kaj? Toliko je blaga?« se je ustrašil. Z dolgim pavovim peresom v ustih je padel vznak po blazinah.

Ko se je osvestil, je pričel tarnati: »Konfucij sveti, pomagaj mi! Kam naj z vso šaro? Nimamo prostora, ne pod streho ne pod zemljo. Vse je že polno, ker ste nam že večkrat poslali. — Veš kaj, kar nazaj vzemi.«

»Oče naroda, ukaži, zapiši!«

Zagledal se je v rožnati lampijon nad seboj, potem je prelomil pavovo pero. Potrkal je na zvezdo iz porcelana. Prihitel je mandarinček s koprivo okoli pasu; v rokah je prinesel skodelico čaja.

»Seng, poišči nekaj »sandal« v hiši,« mu je ukazoval. »Ukaži jim, da privlečejo zaboje tega mandarina tu sem v vežo pred sobo.«

Podrgnil sem z nosom po tleh, se dvignil ter odšel. Postavil sem se poleg vozila. Čakal sem in čakal. Utrujen sem zlezel na avto in na zaboja. Solnce je neusmiljeno pripekalo. Snel sem kapo in si razpel solčnik. Čakal sem. Zazdel sem se kot prekomorski izseljenec, ki potrpežljivo čaka tudi 9 dni, čepeč na svoji prtljagi, da pristane njegov parobrod.

Slednjič so le prišli: mandarinček in trije kuliji. Vsi štirje so mi molili prazne šake pod nos. Pokazal sem na zaboje in se obrnil vstran. Ostal sem trd, neizprosen, mož je klen! Preklinjaje in roteč vse zle duhove na mojo dušo so zvalili zaboje z voza in jih vlekli v prvo nadstropje pred zvezdo dežele.

»Oče naroda« si je pulil kito. »Boga mi, kam naj s sanduki? Ali si res slep ali tako neumen! Kaj ne vidiš, da nimam prostora?« se je jezil nad menoj in se grabil za fazana na prsih. »Vzem jim nazaj!«

Položil sem njegov nalog na bambusovo mizo ter ga prosil, naj potrdi, da sem listine pripeljal. Naši »nadležni« so nezaupljivi, lisjaki so. Zopet se je vlegel znak, premišljeval je. Potem se je dvignil in se podal k zabojem. Odbiti je ukazal oba pokrova. Iz vsakega zaboja je vzel nekaj listin, jih povohal in zopet vrgel nazaj. Nato je sedel za mizo, pomočil čopič v tuš in pisal. Potrdil je, da sem pripeljal listine, zraven je pa še nakacal, da listin ne rabi in da jih vrača.

Kakor hitro sem čutil pisanje v roki, sem udaril s čelom ob preprogo, da je kita švrknila preko glave in oplazila »očeta ljudstva« po kolenih, se dvignil in zbežal.

»Pre-čang-fu, Pre-čang-fu, nazaj!« sem začul vpitje za seboj. Jaz pa, kot bi zasmodil za menoj. Kapo sem izgubil, pas iz barhenta, tako sem bežal. Na ladji sem se skrtil; zlezal sem v prazno vrečo za riž in se položil na kraj dna v ladji. Iskali so me... Kaj mi hočejo? Ali nisem izvršil svoje naloge? Ko se je ladja premaknila, sem se zmotal na dan.

— In potem? smo vprašali.

— Čez tri mesece so nam vrnili v Singan oba zaboja z dokumenti. Zahtevali so, da jih moramo skrbno hraniti, še prej pa, da jih moramo urediti po lastnih (po naše: krstnih) imenih, ne po rodbinskih, kakor je to pri njih navada. Deloma smo se pokorili, deloma ne; saj si lahko mislite, da so pri nas Čingi in Tangi, Fuciji in Čangi (kot pri nas Karoli, Dragotini, Frici in Mirkoti)! Kakor je bil pač vsakdo ali nacijsko, versko ali tradicijsko razporejen, ko je izpolnjeval uslužbenske popisnice. Odgovorili nam še do danes niso. — — —

Da, v Kini se godijo take kitajske stvari!

Ime **Žika** zadostuje.

Napišite to v nakupovalno knjižico in dobiti morate pravo **Ziko** v rdečih zavitkih.

Revizor Josip Ferjančič:

O knjiženju koncemletne prodajalniške zaloge v blagovno knjigo.

O dosedanjem načinu knjiženja.

1. V navodilu, objavljenem v našem Koledarju za leto 1925., v III. oddelku »O kontroli blaga«, »B. Sistem kontrole prodaje blaga z obračunavanjem po prodajnih cenah«, je v 13. odstavku (Koncemletni obračun s prodajalno) na strani 61. pod 3. v 2. in 3. stavku napisano sledeče:

» Na podlagi istega popisa (to je popisa blaga prodajalne po prodajnih cenah, ne skladišnega blaga!) se vpiše prodajalniško blago v dotičnih blagovnih računih pod »Prejeto« (to je na levi strani) z vpisom količin in prodajnih

vrednosti. Na kratko: Knjiži in vpiše se vse tako, kot da je prodajalna nam (ki upravljamo skladišče, oziroma zadrugi) vrnila vse njej izročeno, a neprodano blago.«

Dalje je v 14. odstavku (Zaključevanje računov v blagovni knjigi) na isti strani pod 2. napisano sledeče:

»Na podlagi popisa vsega blaga, kot je navedeno pod 13—2 in b) (to je popisa blaga v skladišču in popisa blaga v prodajalni po nabavnih, ne prodajnih cenah! se vpiše (v blagovni knjigi v dotičnih računih) pod »Oddano« zaloga vsake vrste blaga z navedbo tek. številke popisa, količine, nabavne cene in nabavne (oziroma nabavno-bilančne) vrednosti.«

Ta knjigovodski predpis je popolnoma logičen, sistematski.

2. Knjiženje koncem leta še neprodanega blaga prodajalne s količinami in prodajnimi vrednostnimi zneski v blagovni knjigi v dotičnih računih pod »Prejeto« in dosledno dalje izvedeno knjiženje istega blaga kot blagovne zaloge na desni strani pod »Oddano« z nabavno-bilančnimi vrednostnimi zneski nam je omogočilo dve stvari: Prvič to, da smo mogli dobiti popolnoma točen račun o tem, koliko se je na blagu dotične vrste v celem letu, oziroma v računski dobi zaslužilo ali morebiti izgubilo. Drugič nam je pa tako knjiženje omogočilo hitro ugotovitev, koliko nam je ostalo nerazprodanega blaga vsake vrste in to, koliko v skladišču in koliko v prodajalni.

3. Da smo to dobili, smo morali vse postavke popisa prodajalniškega blaga dvakrat preknjižiti: Prvič pod »Prejeto« po prodajnih cenah, a drugič pod »Oddano« po nabavno-bilančnih cenah, to oboje za zaključek računov potekajočega poslovnega leta. S tem pa je izvršena še-le polovica dela. Dosledno temu so se morale prenesti vse iste postavke, ki so knjižene v prejšnjem zaključku kot zaloga na desni strani pod »Oddano«, v novoootvorjenem ali nadaljevalnem računu pod 1. dnem novega računskega leta kot stanje zaloge na novo, razume se: na levi strani pod »Prejeto«, in to s količinami i nabavno-bilančnimi cenami in vrednostnimi zneski.

S tem je izvršeno že tretje knjiženje vseh istih postavk popisa prodajalniške blagovne zaloge!

In ker je vse ono blago prodajalne, ki je sedaj, po tretjem knjiženju, knjiženo kot skladiščna zaloga dne 1. jan. pod »Prejeto«, ostalo faktično ves čas v prodajalni ter je od dneva inventiranja dalje kot blago prodajalne prodajano in sta skupiček zanj. kot tudi skupna vrednost na kredit prodanega blaga odobrena Računu prodajalne, je bilo neobhodno potrebno, da se vse to v novem letu preknjiži in sicer: V Dnevniku se je knjižila skupna prodajna vrednost

vsega prodajalniškega blaga na podlagi zgoraj omenjenega popisa v breme Računa prodajalne in v dobro Računa blaga. V blagovni knjigi so se pa morale knjižiti vse iste prejšnje postavke na desno pod »Oddano«, a sedaj ne več po nabavno-bilančnih, ampak po prodajnih cenah in vrednostnih zneskih, torej popolnoma isto, kot se je knjižilo pred zaključkom računov za prejšnje leto pod »Prejeto«!

S tem so vse postavke popisa prodajalniškega blaga že četrtič preknjižene!

4. Tako knjiženje nam je dalo za novo računsko leto točno sliko vsega blaga iz prejšnje letne zaloge ne samo skladišča, ampak tudi zaloge prodajalne, tako pod »Prejeto« kot pod »Oddano«.

Poleg tega smo imeli v računu vsake vrste blaga, vodenem po dosedanjem načinu, kadarkoli smo to potrebovali, posebno pa ob novih inventurah, evidentne cene za vse v zalogi se še nahajajoče blago tako toletne, kot prejšnjeletne nabave. In to je bilo mnogo vredno, ker je zelo olajšalo ugotavljanje tako cen za obračun s prodajalno kot nabavno-bilančnih cen za izračunavanje prave bilančne vrednosti blaga.

5. Pri nevelikem številu vrst in kvalitet blaga bi se to štirikratno knjiženje vseh postavk popisa prodajalniške blagovne zaloge še nekako zmoglo. Če bi bilo v popisu tega blaga kakih sto postavk, bi imel štiristo vknjižb. Gotovo je to že veliko dela; ker se ima to izvršiti v času, ko je radi bilančno-zaključevalnega dela že itak preveč posla, je že to preveč!

Koliko dela daje to knjiženje pri vseh večjih zadrugah, kjer imajo popisi blaga prodajalne do in preko tisoč postavk! To delo je povzročilo naravno pri vsaki zadrugi znaten zaostanek v drugem knjigovodskem in računskem delu. Na to da bi se za izvršitev tega dela začasno namestile nove pisarniške moči, se ne more misliti ne samo radi stroškov, ampak v glavnem zato ne, ker začasno nameščene moči ne bi znale pravilno vse to preknjižiti.

Z ozirom na ogromnost tega dela, ki povzroča zastoj drugega, še potrebnejšega, tekočega računskega in knjigovodskega dela, je potrebno, da se preknjiženje blagovnih zalog prodajalniškega blaga v računih blagovne knjige opusti in da se izvede to na krajši način. O posledicah opustitve zgoraj opisanega knjiženja bo povedano po opisanju novega načina knjiženja, ki ga podamo v sledečem odstavku.

B. O knjiženju po novem načinu.

Razlikovati imamo tu dva slučaja:

Prvi slučaj je ta-le: Zadruga ima skladišče, ki je popolnoma ločeno od prodajalne. Skladišče upravlja ena

oseba, a prodajalno vodi druga oseba. Blagovna knjiga se v tem slučaju mora voditi. Brez te knjige, ko vodita dve osebi blagovne zaloge, eden skladišče, drugi prodajalno, nimamo nikake kontrole nad skladiščnim poslovanjem in manje zanesljivo kontrolo o poslovanju v prodajalni, četudi se vodi Račun prodajalne po sistemu obračunavanja po prodajnih cenah. O potrebi in koristnosti vodenja blagovne knjige pri tako organiziranih večjih zadrugah se more na kratko, pa najprepričevalnejše povedati tako-le: Zgube oziroma majhni dobički, pa samostojnost bivših, ne ravno sijajno plačanih poslovodij zadrug, pri katerih se ni vodila blagovna knjiga, so najbolji dokaz za potrebo in koristnost vodenja blagovne knjige.

Drugi slučaj je pa ta-le: Skladišče in prodajalna nista ločeni. Vse blagovne zaloge upravlja ena sama oseba. Ta se v Računu prodajalne obremenjuje za vse blago po prodajnih cenah takoj, ko ga zadruga prejme. Blagovna knjiga se vodi bolj kot evidenčna knjiga nego kot skladiščna, ker po računih te knjige ni pravzaprav v skladišču prav nikakšnega blaga. Vodenje blagovne knjige je od znatne evidenčne koristi, ni pa v tem slučaju neobhodno potrebna.

I. V prvem slučaju: Skladišče in prodajalna se vodita ločeno in se upravljata po dveh osebah, je potrebno, da se tako postopa:

1. Napraviti se morata pri inventiranju dva ločena popisa blaga: en popis blaga v skladišču, a drug popis blaga v prodajalni, oziroma blaga, ki je prodajalni že zaračunano. Prodajne cene za blago se vpišejo takoj ob inventiranju. Treba je napovedane cene pregledati in jih primerjati z zaračunanimi, ker se rado dogaja, da se napovejo višje cene zato, da bi obračun s prodajalno ne izpadel slabo. Seveda se to maščuje v sledečem obračunu, izuzevši slučaj, da se v novem računskem letu dotično blago prodaje po teh višjih cenah!

Nabavne cene, tako za skladiščno kot prodajalniško blago, se ugotovijo po blagovni knjigi, ako se ni morda pri inventiranju napovedala numeracija. Pri špecerijskem in sličnem blagu seveda ta ni mogoča.

Ko so vse cene ugotovljene, se ima izračunati vrednost blaga in sicer za skladiščno blago samo nabavno-bilančna vrednost, za blago prodajalne pa nabavno-bilančna in prodajna vrednost.

Naj omenim par praktičnih stvari: Pri inventarju naj pišeta dve osebi, vsaka svoj popis, a ena tudi s kopijo! Vsaka postavka naj ima svojo tek. številko in to od začetka do konca, tako da se nahaja v obeh popisih pod isto tek. številko isto blago. Za skladišče odgovorna oseba dobi kopijo skladiščnega popisa, a za prodajalno odgovorna oseba

dobi kopijo prodajalniškega popisa, da sama izračuna prodajno vrednost njej poverjenega blaga. Razume se, da se morajo popisi takoj sproti podpisati od sodelujočih, najmanj pa od odgovornih oseb in zapisovalcev. Izračunanje vrednosti naj se izvrši po dveh osebah paralelno; vsaka naj izračuna za se! Ko sta obe osebi izračunali vse pojedine zneske, naj primerjate te zneske! Ako so ti zneski točni, je v soglasju tudi vse drugo. Pred kolacijoniranjem posameznih vrednostnih zneskov se ne sešteva! Po izvršitvi kolacijoniranja seštetate zopet vsaka zase in to vsako stran zase! Ni praktično, da se prenesejo svote na sledeče strani. Ko se zopet izvrši kolacijoniranje svote vsake strani, tedaj se napravi rekapitulacija vseh svot in ko svoti svot soglašate, se skupna svota napiše tudi z besedami. Tako dovršene popise treba predvsem da podpišejo tisti, ki so jih izračunali; prodajalniškega treba da podpiše tudi vodja prodajalne. Ko se smatra, da je vrednost konečno pravilno ugotovljena, ima te popise podpisati upravni odbor in ko jih pregleda nadzorni odbor in najde, da so pravilni, jih podpišejo tudi člani nadzornega odbora.

Tako podpisani popisi še-le postanejo pravi dokumenti tako za letno bilanco, kot za Savez, kakor tudi za knjiženja, ki se imajo v knjigah zadruga izvesti.

Potrebno je bilo te stvari, ki so sicer enostavne, tu napisati radi tega, ker nekatere zadruga še niso prišle do pravega načina in do prave oblike blagovnega popisa. 2. Na podlagi blagovnih popisov, napravljenih i podpisanih tako, kot je zgoraj povedano, se še-le smejo izvesti vsa potrebna knjiženja.

Kako in kam imamo knjižiti?

a) Da moremo napraviti obračun s prodajalno (in z vodjem prodajalne!), moramo račun prodajalne odobriti za prodajno vrednost blaga, ki se je pri inventarju našlo v prodajalni glasom prej opisanega popisa. (Ni pravilno, da se to v Dnevniku ne prevede. Posledica neprovedenja je sledeča: Ko se vstavi pri bilančnem zaključku svota nabavno-bilančne vrednosti prodajalniškega blaga v dobro Računa prodajalne, se pokaže velika razlika, ki se zdi na prvi pogled kot primanjkljaj. Ta razlika pa ni pravi primanjkljaj, ampak je le razlika med prodajno in nabavno-bilančno vrednostjo prodajalniške blagovne zaloge, koja razlika se mora odobriti Računu prodajalne. Le ono, kar je preko te razlike, je primanjkljaj prodajalne. Napačno je dalje to, da se taka razlika stavi v Račun zgube kot primanjkljaj v prodajalni, bodisi da se je navedla kot posebna postavka na levi strani (v zgubo), bodisi da se je navedla na desni strani pod bruttodobičkom in od tega odštela!)

Ako n. pr. znaša prodajna vrednost prodajalniške blagovne zaloge Din 550.000.—, a nabavno-bilančna vrednost Din 50.000.—, tedaj imamo da odobrimo Računu prodajne Din 550.000.— in ne samo 500.000.— Din!

To knjiženje moramo provesti skozi Dnevnik pred bilančnim zaključkom pod dat. 31. dec. in to, ako knjiženja za december še niso zaključena, pred zaključkom za december, ako bi bil ta že zaključen in svota že prenešena na list rekapitulacije letnega prometa, oziroma v račune v Glavni knjigi, ako se ta vodi, na listu za decembrom. Na tem listu se preknjižijo še druge postavke, ki se naknadno ugotove kot še ne proknjižene ali pa kot korekture. Ta list nam bo dal potem XIII. svoto prometa, ki jo končno skupno prenesemo na list rekapitulacije ali v račune v Glavni knjigi.

Zgoraj omenjena vknjižba v Dnevniku se ima glasiti: Za prodajno vrednost prodajalniške blagovne zaloge:

V breme Računa blaga	}	Din 550.000.—.
in v dobro Računa prodajalne		

Po tej preknjižbi izgleda, kot da je prodajalna vrnila blago zadrugi. Storjeno je to radi obračuna s prodajalno in radi bilančnega zaključka!

b) Kako knjižimo, to takorekoč zadrugi nazaj vrnjeno blago v blagovni knjigi po novem načinu, razložim kasneje. Naj takoj sedaj dovršim navodila, kaj imamo storiti in knjižiti radi razlike, ki se nam še pokaže v Računu prodajalne, da moremo račun prodajalne za sedaj radi bilance likvidirati.

3. Po odobrenju prodajne vrednosti, kot je preje omenjeno, nam Račun prodajalne mora pokazati neko razliko. Ako je svota v dobro večja od one v breme, bi ta razlika značila za sedaj nekak prebitek, ako je manjša, bi pa značila primanjkljaj.

a) Prebitka bi Račun prodajalne ne mogel izkazati, ako je vse pravilno knjiženo tako v breme kot v dobro tega računa; pač pa se mora upravičeno pričakovati nekak primanjkljaj vsled raztehtanja, razmerjenja, osušenja, razlitja, razpršenja in slično. Koliko bi smel tak primanjkljaj odstotno izraženo znašati in koliko bi se moralo odobriti za kalo in slično, ne bodem tu razpravljal. O tem smo razpravljali in razpravljamo na tajnih sejah upravnih in nadzornih odborov. Iz umevnih razlogov to ni za javnost.

b) Ako izkaže Račun prodajalne prebitek ali pa prevelik primanjkljaj, se morajo vsi računi in vse vknjižbe od začetka do konca dotične računске dobe (letne ali polletne ali druge obračunske dobe) natančno pregledati in kar je napačnega s prekrizanjem popraviti. O tem ne bodem tu obširneje govoril. Pozivam se na povedano pri revizijah.

c) Ako se, vzemimo slučaj, prebitek kljub vsemu iskanju ne more pojasniti, moramo ta prebitek na pr. 550.— Din kot saldo oziroma kot nepojasnjeno razliko preknjižiti v Dnevniku in sicer pred bilančnim zaključkom in to:

V dobro Računa blaga	}	Din 555.—
V breme Računa prodajalne		

V blagovni knjigi blaga knjižimo ta znesek v posebnem računu, ki ga otvorimo na novo na posebnem listu z naslovom »Račun razlik in Račun prodajalne« ali kaj sličnega, na desni strani pod »Oddano«, seveda brez številke v stolpcih za količine in za cene.

d) Ako se pa ugotovi, da je primanjkljaj znatno večji od svote, ki bi se mogla smatrati za skrajno širokogrudno dovoljivi kalo in slično, se ima vodja prodajalne, ki je brezdvomno odgovoren za prekomerni primanjkljaj, za ta primanjkljaj, ki presega opravičeni primanjkljaj, obremeniti. Radi odgovornosti vodij prodajalen za prekomerne primanjkljaje se pozivam na povedano na sejah upravnih in nadzornih odborov.

e) Vzemimo da znaša n. pr. neopravičeni primanjkljaj 13.000.— Din, a opravičeni primanjkljaj za kalo in slično Din 25.555.—.

To oboje moramo preknjižiti v Dnevniku pred bilančnim zaključkom tako-le:

Prvo: vodja prodajalne, za neopravičeni primanjkljaj:

V dobro Računa prodajalne	}	Din 13.000.—.
V breme Računa tekočih računov		

Drugo: Za saldo primanjkljaja (kalo in slično):

V breme Računa blaga	}	Din 25.555.—.
V dobro Računa prodajalne		

Račun prodajalne je s to preknjižbo popolnoma izravnana. Bilančna vrednost blaga prodajalne ne bo izšla iz tega računa, ampak iz Računa blaga skupno z blagom skladišča. Za Račun zgube in dobička bo dal saldo bruttodobička samo Račun blaga. O primanjkljaju v prodajalni ne more biti v Računu zgube in dobička nikake postavke!

f) V knjigi tekočih računov (ali v knjigi računov dolžnikov in upnikov ali knjigi Saldakonti) se otvori za vodjo prodajalne, ako še nima takega računa, poseben račun »XV, vodja prodajalne, račun primanjkljajev«. V tem računu se mu knjiži v breme pod 31. 12.:

Za neopravičeni primanjkljaj — — — Din 13.000.—. Ako je vodja prodajalne ta primanjkljaj priznal in ako ima

v tekočem računu odobreno v gotovini vplačano kavcijo, bi se mogel ta primanjkljaj še pred bilančnim zaključkom preknjižiti na breme računa kavcije. Ako ga pa še ni priznal, tedaj se ima njegov račun primanjkljaja zaključiti na saldo. Ta saldo terjatve proti vodji prodajalne se ima izkazati v bilanci med ostalimi terjatvami in tek. računov. Vsled spornosti se pa ima staviti celi znesek, ali kolikor je spornega, med dubiozami v pasiva.

g) Zgoraj navedeni ne breme Računa blaga preknjiženi upravičeni primanjkljaj v svoti Din 25.555.— se ima knjižiti v blagovni knjigi na poseben račun »Račun razlik v računu prodajalne« (ali kaj sličnega) in sicer pod »Prejeto« na levi strani; stolpca za količine in za cene ostaneta seveda prazna. Ta račun se ima konečno zaključiti za saldo, ki bo značil zgubo, ki pa je kompenzirana z večjim dobičkom v računih blaga posameznih vrst.

4. Kam in kako naj v blagovni knjigi knjižimo zgoraj pod B I 2 a) preknjiženo blagovno zalogo prodajalne?

Kako bi knjižili po starem načinu, je povedano v oddelku A. tega spisa. Kot rečeno, bomo radi preogromnega dela po starem načinu odslej izvedli to knjiženje na nov, krajši način.

a) V blagovni knjigi otvorimo nov račun z naslovom:

»Račun bilančne prodajalniške zaloge blaga«.

Na ta račun pod »Prejeto« knjižimo pod datum in tek. številko Dnevnika: »Za (takorekoč kot) vrnjeno blagovno zalogo prodajalne« (po prodaj. cenah) Din 550.000.—

In drugam ne knjižimo prav nič!

b) Da takoj ta račun zaključimo!

Na desni strani pod »Oddano« vpišemo pod bilančnim datumom (recimo 31. dec.) sledeče:

»Zaloga glasov popisa« (po nabavljajnih cenah) Din 500.000.—. (Knjiženo je torej tako, kot se knjiži pri inventiranju ugotovljena zaloga vsake vrste blaga v dotičnem računu). Razlika med zgoraj navedeno svoto v breme in to svoto v dobro se vpiše na isti (desni) strani pod istim datumom kot »Saldo zgube« Din 500.000.—. S tem je ta račun izravnán.

c) Da takoj otvorimo ta račun na novo! Pod datumom bilančnemu zaključku sledečega dneva (recimo: 1. jan. novega leta) vpišemo na levi strani pod »Prejeto«:

»Za bilančno stanje zaloge« — — Din 500.000.—, (Na račun novega leta prenesemo torej nabavno-bilančno in ne prodajno vrednost prodajalniške zaloge blaga! Torej po-

polnoma tako kot knjižimo in prenesemo na nov račun vsako zalogo pojedinih vrst blaga!)

d) S tem da smo zalogo prodajalniškega blaga knjižili v blagovni knjigi na enem samem računu, kot ravnokar opisano s trikratnim vpisom., smo si napram knjiženju po prejšnjem načinu prihranili toliko trikratnih knjižb, kolikor tekočih številčk ima popis prodajalniške blagovne zaloge. Če ima popis n. pr. 1000 tek. številčk (in velike zadruga z manufakturno zalogo imajo še po več tek. številčk!), si s knjiženjem po novem načinu prihranimo 3997 knjižb! Koliko zmanjšanje truda in dela! To je torej sila pozitivna stran novega načina! O slabih posledicah bo govor kasneje!

e) O četrtem knjiženju vsled obremenitve Računa prodajalne v novem letu na novo bo kasneje govorjeno.

5. S tem so popolnoma dovršena vsa knjiženja, ki so bila potrebna vsled obračuna s prodajalno na račun blaga prenešene prodajne vrednosti prodajalniške blagovne zaloge. Potrebno pa je sedaj, da se opiše, kako imamo knjižiti v blagovni knjigi skladiščne zaloge in kako zaključiti račune.

a) Na podlagi popisa skladišnega blaga, napravljenega in podpisanega tako, kot je opisano zgoraj pod 1, knjižimo vsako postavko skladišnega popisa zase v blagovni knjigi na račun dotične vrste blaga na desni pod »Oddano« pod datumom bilančnega dne pod označbo »Zaloga« in to s številčkami količin, nabavno-bilančnih cen in nabavno-bilančnih vrednostnih zneskov.

b) Vzemimo za primer riža!

V skladiščnem popisu imamo n. pr. dve postavki:

pod št. 1: 500 kg riža Karolina (5 vreč po 100 kg)
à 10.50 v vrednosti Din 5250.—

in pod št. 2: 1000 kg riža Splendor (10 vreč po 100 kg)
à 8.— v vrednosti Din 8000.—

Imamo n. pr. tudi štiri postavke v popisu prodajalniške zaloge, vsako vrsto riža i v vrečah i v predelih. Kot zgoraj rečeno, postavk iz prodajalniškega popisa ne knjižimo več, po novem načinu, v račune dotičnih vrst blaga v blagovni knjigi.

V računu riža knjižimo torej samo prej navedene postavke iz skladišnega popisa, kot že rečeno pod »Oddano« z označbo »Zaloga« in z vpisom količin Karolina-riža v stolpec »Karolina«, količin Splendor-riža pa v stolpec »Splendor«. Dalje vpišemo cene in vrednostne zneske.

c) Ker so se zaračunale prodajalni netto-težine, so se na podlagi predajnih računov knjižile v blagovni knjigi pod »Oddano« v količinske stolpce najpreje netto-količine kot

izdane, takoj za temi pa tudi težine vreč oziroma toliko, kolikor je prodajalni manje zaračunamo, kot je knjiženo pod »Prejeto« na podlagi došlih faktur. Količinski račun v tem slučaju ne more imeti manjka. Količinske svote bi morale biti na obeh straneh jednake!

d) Če količinski račun izkazuje razliko, moramo predvsem pregledati vse one fakture in predajne račune, na podlagi katerih so izvršeni vpisi v dotičnem računu. Če je n. pr. v našem slučaju v računu riža Karolina primanjkljaja 100 kg, a v računu riža Splendor 100 kg prebitka, pa ako nismo našli pri pregledu računov napačnih vknjižb, ki bi se imele popraviti, tedaj je gotovo, da se je ena vreča riža Karoline zaračunala prodajalni za riž Splendor. Ker je prvemu bila prodajana cena za kg 12.— Din, a drugemu 9.— Din, je bilo prodajalni premalo zaračunano po 3.— Din pri kg, torej pri 99-ih kg netto-težine 297.— Din premalo. Za ta znesek se mora v Dnevniku sedaj naknadno obremeniti račun prodajalne! (To vse se ima izvršiti pred končnim obračunom s prodajalno!)

Na podlagi dotičnega obremenilnega računa knjižimo v blagovni knjigi na račun riža pod datumom Dnevnika: »Za napačno zaračunanih 100 kg riža Splendor mesto 100kg riža Karolina v stolpec »Karolina« 100 kg in v vrednostni stolpec Din 297.—.

Na levi strani pod »Prejeto« pa knjižimo pod istim datumom in isto številko Dnevnika: »Za storno napačno knjiženega riža Splendor v stolpec »Splendor« kg 100.—, a brez vsakega zneska v vrednostnem stolpcu!

e) Ako pa ta količinski račun izkazuje samo prebitek, pa se s pregledom vseh računov, na podlagi katerih je knjiženo na dotičnem računu, ni moglo ugotoviti, odkod ta razlika, tedaj je gotovo, da se je prodajalni pomotoma zaračunala dotična količina (n. pr. 100 kg riža Splendor; najbrže je enkrat izdano dvakrat zaračunano! V tem slučaju je treba prodajalno v Dnevniku razbremeniti za protivrednost, a v blagovni knjigi knjižimo na podlagi dotičnega razbremenilnega računa na levi strani pod »Prejeto:« »za storno dne..... napačno knjiženega z vpisom količine in vrednostnega zneska.

f) Ako pa dotični račun po pregledu vseh faktur in predajnih računov, na podlagi katerih je v tem računu knjiženo, izkazuje še vedno primanjkljaj, tedaj je treba pregledati vse predajne račune iz dotične računске dobe, iskajoč vse postavke dotične vrste blaga in gledati, da-li ni morda kaka postavka ostala nepreknjižena. Ako to najdemo, tedaj to enostavno knjižimo pod »Oddano« z označbo številke in datuma predajnega računa.

g) Ako pa ostane ta primanjkljaj nepojasnen tudi po pregledu vseh računov, tedaj ne preostaje drugo, kot da obremenimo za vrednost manjkajočega blaga osebo, ki je upravljala skladišče v potekajoči računski dobi. Storimo to z knjiženjem skupne svote na podlagi izkaza vseh primanjkljajev v skladišču v Dnevniku:

1. XY, skladiščnik, za primanjkljaje na blagu:
 2. V breme tek. računa
 3. V dobro računa blaga
- } Din na pr. 2222.—.

Glede računa skladiščnika v knjigi Saldakonti, ali kakor je že nazvana, velja vse isto kot je povedano zgoraj pod B—I—3—f o računu in dolgu vodje prodajalne za neopravičene primanjkljaje.

V blagovni knjigi pa knjižimo na podlagi prej omenjenega izkaza v dotične račune pod datumom in tekočo številko Dnevnika na strani pod »Oddano«: Za »manjkajoče obremenjeno skladiščniku« z vpisom količine in vrednostnega zneska.

Manjkajoče blago naj se zaračuna po nabavnih cenah, ker ni gotovo, da-li se je skladiščnik okoristil z manjkajočim blagom. Odgovoren je zadrugi brezdvomno materijelno za vsak primanjkljaj, naj mu je nastal ta z njegovo vednostjo in z njegovim sodelovanjem ali brez tega!

6. Ko so vsi blagovni računi, kolikor se tiče količin, urejeni, kot je zgoraj opisano, ko so torej izjednačene svote prejetih in oddanih količin (z zalogo vred), tedaj moramo izjednačiti tudi vrednostne stolpce.

a) Ako je vrednostna vsota pod »Oddano« večja, tedaj knjižimo razliko, ki je dobiček zadruga pri dotičnem blagu, v izravnanje računa na levi strani pod »Prejeto« pod datumom bilančnega zaključka kot Saldo-dobiček, v nasprotnem slučaju pa, ako je svota pod »Prejeto« večja, tedaj znači ta razlika zgubo, ki jo knjižimo na desni strani pod »Oddano« kot saldo-zguba. S tem izjednačene svote tako količinske kot vrednostne vpišemo med črte, ki jih potegnemo na obeh straneh v isti višini. S tem so blagovni računi zaključeni.

b) Ko smo vse blagovne račune, oziroma vse račune v blagovni knjigi zaključili, napravimo izpisek iz te knjige z vpisom vseh saldo-dobičkvo in vseh saldo-izgub. V stolpec za saldo izgube pridejo tudi saldo zneski iz računov, ki smo

VYDROVA ržena kava
je priporočljiva vsem, zlasti pa otrokom!

jih na novo otvorili, kot je opisano zgoraj pod B, I—3—9 in 4—a, to je: Račun prodajalniške zaloge in Račun razlik v računu prodajalne. Razlika med temi svotami (dobičkov in izgub po izkazu bi bil bruttodobiček na blagu te rač. dobe. Če bi bili vsi zneski, ki so bili v isti dobi knjiženi v breme in v dobro računa blaga, pravilno knjiženi v blagovni knjigi, tedaj bi se ta razlika morala popolnoma vjemati s saldonom, ki ga izkaže Račun blaga v Dnevniku, oziroma v Glavni knjigi, ako se ta knjiga vodi, potem ko se odobri temu računu nabavno-bilančna vrednost blaga (skladiščne in prodajalniške zaloge). Najbrže da se ne bo ujemal. Preiskovali tega ne bomo.

II. V drugem slučaju načina organizacije upravljanja blaga, kjer se skladišče ne vodi ločeno od prodajalne, kjer je za vse prejeto blago takoj obremenjena prodajalna, a se blagovna knjiga vodi radi evidence nabavljenega blaga, nabavnih in prodajnih cen, je knjižno postopanje mnogo krajše.

1. Popis napravimo samo eden; vrednost vsega blaga pa izračunamo po prodajnih in nabavnih cenah. Na popisu in izračunanju delamo ravno tako kot v prvem slučaju (glej B—I—1!).

2. Radi obračuna s prodajalno, oziroma z vodjo prodajalne, knjižimo prodajno vrednost vseskupne blagovne zaloge ravnokotako, kot smo to storili v I. slučaju, tako v Dnevniku kot v blagovni knjigi.

3. Ker ni v skladišču prav nikakega blaga, za koje bi zadruga ne bila obremenjena, nimamo v blagovne račune prav nikakih zalog vpisovati, razen morda embalaže, za koja prodajalna ni obremenjena.

4. Blagovni računi so v količinskih stolpcih, pri pravnem knjiženju, izravnani. Potrebno je samo to, da vrednostne salde (saldo-dobiček in saldo-izgubo) knjižimo v izravnanje na nasprotno stran, popolnoma jednako kot knjižimo to v prvem slučaju, kar je opisano pod B—I—6—a.

5. Izpiske iz teh blagovnih računov napravimo ravnokotako, kot je rečeno v prvem slučaju pod B—I—6—b.

6. Ker je vsa blagovna zaloga razen embalaže vpisana po novem, tu opisanem načinu, na enem samem računu v blagovni knjigi, se nima v tem slučaju v blagovnih računih nič drugega naprej, na nov račun prenesti, kot v računu prodajalniške zaloge svoto skupne vrednosti vsega blaga. V vseh ostalih računih bodo blagovni računi brez začetnega stanja.

III. V novem računskem letu bi se prodajalna imela obremeniti predvsem drugim za prodajno vrednost blagovne zaloge, ker ji je bila ta vrednost radi obračuna

odobrena koncem prošlega leta, kot je opisano zgoraj pod I—2—a. Ker pa preteče v novem letu precej dnij in morda par tednov, predno je konečno ugotovljena prava prodajna vrednost prodajalniške blagovne zaloge, se ne more takoj s prvim dnevom preknjižiti ta postavka v Dnevniku. More se pa pustiti prazen prostor za svoto. Seveda se v tem slučaju Dnevnik ne sme sešteti, dokler se ne vpiše tudi ta svota.

Knjiži se v Dnevniku:

»Prodajalna za prodajno vrednost zaloge iz pr. leta glasom popisa«:

V breme Računa prodajalne in	
V dobro Računa blaga	Din 550.000.—.

2. V blagovni knjigi se pa ta svota knjiži pod »Oddano« na istem računu, na katerem je knjižena koncem prošlega leta in je s 1. dnevom novega računskega leta prenešana na nov račun s svoto Din 500.000.—.

S knjiženjem cele svote kot ene postavke smo prihranili napram knjiženju po prejšnjem načinu, ako ima popis 1000 tek. števil, kot smo vzeli to v račun za prihranjena knjiženja v prošlem letu, nič manj kot 999 knjižb!

3. Tozadevni blagovni račun izkazuje sedaj, po preknjiženju prodajne vrednosti blagovne zaloge prodajalne na breme Računa prodajalne, na desni strani 50.000.— Din več kot na levi. Ta razlika bi knjižno značila dobiček pri blagu iz zaloge prejšnjega leta. Dobiček bo seveda nastal še-le takrat, ko bo zadruga vse to blago prodala in toliko samo tedaj, ako ga bo prodala po sedanjih prodajnih cenah. Ta račun ostane do zaključka nove računске dobe nezaključen. Koncem te računске dobe se, enako kot koncem prošle računске dobe, prodajna vrednost vse blagovne zaloge prodajalne knjiži pod »Prejeto« istega računa; a nabavno-bilančna vrednost pod »Oddano«. Razlika teh dveh, ki bi značila zgubo, se bode nekako kompenzirala z zgoraj omenjenim dobičkom od početka te računске dobe v tem računu. V kolikor se ti dve razliki ne bosta izjednačili, bo to saldo, ki bo dobiček ali izguba tega računa. Ako je bila zguba v prvem letu preknjiženja po novem načinu v tem računu znatna, bo v drugem in v naslednjih letih malenkostna razlika, bodisi zguba ali dobiček.

4. Postopanje s preknjiženjem prodajne vrednosti blagovne zaloge prodajalne je popolnoma jednako v obeh slučajih, tako v slučaju, ako se vodi skladišče ločeno od prodajalne, kot v slučaju ako se vse blago upravlja kot prodajalniško.

IV. Posledice knjiženja prodajalniške blagovne zaloge v blagovni knjigi v enem samem računu (po novem načinu) mesto na račune dotičnih vrst blaga (po starem na-

činu) so ugodne in neugodne. Prihranitev ogromnega dela, kot je že povedano v številkah, je brezdvomno velike vrednosti.

Slabe strani knjiženja po novem načinu so pa sledeče: Prvič: Računi pojedinih vrst blaga bodo pri knjiženju po novem načinu izkazali vrednostni saldo (dobiček ali zgubo), ki ne bo popolnoma točen. Pravilen bi bil samo tedaj, ko bi se v dotičnem računskem letu vse ono blago, ki se je izročilo prodajalni v prodajo, tudi res prodalo. Ker se ni prodalo vse ono blago, bo izkazani saldo dobička večji nego faktično doseženi pri dotičnem blagu. Svota vseh saldo-dobičkov bode v prvem letu za toliko večja, kolikor znaša razlika med prodajno in nabavno-bilančno vrednostjo blagovne zaloge prodajalne. Ta razlika večjega računskega dobička vseh blagovnih računov bo pa kompenzirana s saldov v računu prodajalniške blagovne zaloge.

Pri špecerijskem blagu te razlike ne bodo ravno tako znatne, pač pa bodo pri manufakturnem blagu zelo velike, posebno ako bodo neprodane ostale večje količine. Tu bodo toliko večje vsled tega, ker se ne bo držala v skladišču sploh nikaka manufakturna zaloga.

Vrednostni saldo nam bo pokazal to, koliko bi zadržuga zaslužila pri vsem blagu, ki je knjiženo na enem računu in je bilo izročeno v prodajo prodajalni. Ako bo ta saldo odstotno napram vrednosti vsega dotičnega blaga visok, bo dokaz, da so se prodajne cene dobro, trgovsko določile. Če bo od vsega dotičnega blaga ostalo koncem leta le malo nerazprodanega, bo gotovo tudi to, da se je dobro kupilo in res tudi zaslužilo pri njem. Nasprotni bodo zaključki, ako bo vrednostni saldo odstotno nizek. Vodenje vrednostnih računov v blagovni knjigi bo imelo svojo znatno vrednost tudi tedaj, če se prodajalniške zaloge ne bodo knjižile v račune dotičnih vrst blaga.

Druga slaba posledica bo ta, da se iz blagovnih računov ne bode moglo več razvideti, koliko blaga te ali one vrste je ostalo koncem te ali druge računске dobe nerazprodanega. Če se bo hotelo to ugotoviti, se bodo morale pregledati vse postavke popisa prodajalniške zaloge od začetka do kraja. In še ne bode prave gotovosti, da se ni morda prešlo preko kake take postavke!

Tretja slaba posledica bo pa sledeča: Ko se bodo iskale nabavne cene blaga radi ugotovitve bilančne vrednosti, se bodo morale za blago iz zaloge prejšnje dobe iskati v popisu prejšnje inventure. Pregledati popis od več stotin in tisoč postavk radi ugotovitve ene cene, bo sila časogubno, da ne govorim o uplivu na živce!

Vendar pa vse te slabe strani novega načina knjiženja ne odtehtajo ogromne prihranitve na knjigovodskem delu!

Novi način knjiženja prodajalniške zaloge blaga se je uvajal pri revizijah že od 1925. leta dalje. Bilo je pa potrebno, da se to objavi v našem Koledarju v spremembo preje objavljenih navodil.

C. O vodenju blagovne knjige pri manjših zadrugah.

Pri manjših zadrugah, kjer vodi vse blagovno poslovanje in upravlja blagovne zaloge ena sama oseba in kjer nimajo nameščene osebe, ki bi ji bilo poverjeno vodenje knjig, se blagovna knjiga ne vodi.

Pri takih zadrugah se ne more iz blagovnih računov ugotoviti, kedaj, od koga, koliko, po kakšni ceni se je to ali ono blago nabavilo in po kakšni prodajni ceni se je stavilo v prodajo. Tudi se ne more ugotoviti iz blagovnega računa, koliko se je te in druge vrste blaga nabavilo in potrošilo, koliko se je pri posameznih vrstah blaga v računski dobi zaslužilo oziroma izgubilo. Nabavne cene, ki so nam potrebne za točno ugotovitev bilančne vrednosti blagovne zaloge, moremo ugotoviti še le z dolgotrajnim iskanjem po fakturah. Vse to so velike pomanjkljivosti, ki se brez novih stroškov ne dajo odpraviti. Novih stroškov se uprave zadrug izogibljejo, ker še drugo delo ni dovolj plačeno. Na še večjo požrtvovalnost onih, ki že itak mnogo delajo iz požrtvovalnosti za napredek zadruga, se ne more reflektirati.

Računsko-knjigovodska kontrola nad poslovanjem z blagom se pa vodi tudi pri takih zadrugah, kjer se blagovna knjiga ne vodi.

Račun prodajalne, ki se vodi v Dnevniku ravno tako, kot pri večjih zadrugah, se obremeni takoj, ko dojde novo blago, za prodajno vrednost vsega novodošlega blaga. Napravi se to na podlagi računa, ki se napiše kar na hrbtu fakture. V Dnevniku se knjiži najprvo na podlagi fakture:

XY za blago po f. z dne . . : V breme Računa blaga in
V dobro Računa tekočih računov.

Takoj v naslednji vrsti se pa obremeni prodajalna na podlagi računa za prodajo (iz druge strani fakture).

V breme Računa prodajalne in

V dobro Računa blaga.

Radi obračuna s prodajalno (in z onim, ki jo vodi!) in radi bilančnega zaključka knjižimo koncem računске dobe v Dnevniku popolnoma jednako, kot je rečeno o knjiženju prodajne vrednosti blagovne zaloge pri večjih zadrugah. Glej navodila pod B—I—2—3! Odpadejo samo knjiženja v blagovni knjigi.

Pijača, ki pride dnevno na mizo bodi
zdrava in okusna!

Tem zahtevam v vsakem oziru odgovarja

Kathreiner Kneippova sladna kava

kajti ta se izdeluje iz prístnega slada in vsebuje čisto druge
 hranilne snovi kot praženi ječmen, katerega Vam mnogokrat
 ponujajo pod krivim imenom sladne kave.

Otroci jo pijejo z mlekom, odrasli z zrnato kavo ali brez
 nje; vedno pa je Kathreiner Kneippova sladna kava ravnoliko
 redilna kakor prijetna pijača. — En sam poizkus Vas bo pre-
 pričal, tudi o veliki izdatnosti, v kateri leži pravzaprav njena
 cenenost.

Izdeluje ju razpošilja za Jugoslavijo znana tovarna kavnih
 surogatov.

Henrik Francka Sinovi
 Zagreb.

GAZELA in GAZELA-terpentin,

to sta dve vrsti mila,

s katerima bodete tudi

Vi dosegli bleščobo in

belino, ne da bi pri

tem škodovali perilu.

Anton Krisper, Ljubljana

Mestni trg 26

Stritarjeva ulica 3

TRGOVINA GALANTERIJSKEGA BLAGA.

Tovarna čevljev.

ZDRAVILIŠČE ROGAŠKA SLATINA.

Najlepše in najbolj moderno urejeno zdravilišče kraljevine SHS.

Svetovnoznani zdravilni vrelci:

„Tempel“ „Styria“ „Donat“

Zdravljenje vseh želodčnih in črevesnih bolezni, bolezni srca, ledvic in jeter.

SEZONA: MAJ - SEPTEMBER.

Gene zmerne. V pred- in po sezoni znaten popust. Koncertira vojaška godba. Največja udobnost. Radio. Prometne zveze ugodne. Na železnicah SHS 50 % popusta. Zahtevajte prospekte!

Ravnateljstvo zdravilišča Rogaska Slatina.

NIKELSBACHER & SMRKOLJ LJUBLJANA

Veletrgovina z deželnimi pridelki in mlevskimi proizvodi na debelo.

Priporočata svojo veliko zalogo pšenice, ješprenja, koruze, kaše, koruznih izdelkov in banaške moke iz prvovrstnih mlinov.

Velika zaloga vseh vrst krmil.

Tel. int. 2592. Brzojavi: Žitotrg.

Pravi nosi na vseh steklenicah in tubah ime

SIDOL **SIDOL**

Odklanjajte ponarejene znamke!

Cenjena gospodinja!

Zahtevajte pri Vašem trgovcu brezizjemno „Zdravilno sladno kavo“, ker je napravljena iz najboljšega sadu in je zdrava in po ceni! Samo ime Viktor Jarc jamči za pristnost.

Zdrava in okrepčilna!

Dobra in okusna!

Izdelovanje sladne ječmenove in ržene kave

VIKTOR JARC

Maribor - Lajteršberg

Sana tvornica čokolade, **Hoče**

priporoča svoje priznane dobre izdelke:

- a) za kuho na mleku Chocolat „Hollandaise“,
b) za močnate jedi Chocolat „Menage“.

Veletrgovina s surovinami in prevoz tovora

Ivan Sluga

Maribor, Tržaška c. 5.

Nakup vsakovrstnih industrijskih odpadkov kakor železa, litin, vsakovrstne kovine i. t. d. — Prodaja različnih rabljivih predmetov od strojev i. t. d.

Največja zaloga cunj ze čiščenje strojev v Sloveniji.

Tovorni prevozi po najnižjih cenah.

Važno!

Poslužujte se „Kreditne zadruge detajlnih trgovcev“ v Ljubljani, katera Vam nudi vse ugodnosti pri odplačevanju na obroke, ter si nabavite vsa potrebna sredstva le pri trdkih

DRAGO SCHWAB, Ljubljana

DVORNI TRG 3

Vedno v zalogi obleke za gospode in dečke, površniki, zimske suknje, ulstri etc., damski plašči, dežni plašči, usnjeni suknjiči, perilo, čepice ter drugi modni in športni predmeti. Največja izbira angleškega in češkega sukna, kamgarnov, ševijotov ter druge manufakture. Na željo se izgotavljajo obleke tudi po meri v lastnem modnem salonu po najmodernejših krojih. — Točna in solidna izdelava.

Ugodno!

Salda-konte / Štrace / Journale /
Šolske zvezke / Mape / Odjemalne
knjižice / Risalne bloke i. t. d.

nudi po izredno ugodnih cenah

KNJIGOVEZNICA K. T. D.

V Ljubljani, Kopitarjeva ulica 6
II. nadstropje.

TRBOVELJSKI PREMOG NAJLEPŠA DRVA

dobavlja

J. POGAČNIK

LJUBLJANA BOHORIČEVA ul. 5.

Telefon št. 2059.

CEVE ZMERNE!

POSTREŽBA TOČNA!

JOSIP PETELINC, Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika ob vodi.

Najnižje cene: nogavic, rokavic, čipk. galenterija, platenine, potrebščine
za čevljarje, šivilje in krojače na velike in malo.

EMIL CERAR

trgovina vsakovrstnega južnega in domačega sadja in
vsakovrstnih deželnih pridelkov

LJUBLJANA, Pogačarjev trg 1.

Nizke cene.

Solidna postrežba.

Carinski - posredniški in spedijski bureau
„Grom“, d. z o. z. Ljubljana
Kolodvorska ulica šte. 41. — Telefon šte. 2454.

SIMON KUNČIČ

Ljubljana, Sv. Petra cesta 45.

Izdelovanje soda-vode. Trgovina z drvni in premogom.

T. MENCINGER

LJUBLJANA, SV. PETRA CESTA 43.

Trgovina s spedijskim in kolenijalnim blagom.

Pražarna za kave. — Zaloga mineralne
vode. — Vinska klet.

**Jugoslovanske tekstilne tovarne
Mautner d. d.**

Tovarne: Beograd, Litija, Sv. Pavel pri Preboldu.

Izdelujejo rjavo in belo kotenino
in prvovrstne šifone iz najbolj-
šega ameriškega bombaža.

Prodaja na veliko in malo pri tvrdki

**A. & E. SKABERNE
LJUBLJANA, Mestni trg št. 10.**

ZAHTEVAJTE DOMAČE IZDELKE!

A. VOLK,

VELETRGOVINA ŽITA IN MOKE,

LJUBLJANA, Resljeva cesta 24,

LASTNI MODERNO UREJENI VALJČNI MLIN

priporoča vse vrste pšenične moke, ajdovo

moko, rženo moko, kašo, ješprenj,

ješprenjček, koruzni zdrob,

koruzno moko in

druge mlevske

izdelke, kakor

tudi vse vrste žita.

ZAHTEVAJTE PONUDBE!

Ustanovljena l. 1889.

Mestna hranilnica ljubljanska

(Gradska štedionica)

Telefon šte. 2016.

Poštni ček 10.533.

Stanje vložnega
denarja nad
300 milijonov
dinarjev.

Stanje vložnega
denarja nad
1200 milijonov
kron

Ljubljana, Prešernova ulica

sprejema vloge na hranilne knjižice kakor tudi na tekoči račun, in sicer proti najugodnejšemu obrestovanju. Hranilnica plačuje zlasti za vloge proti dogovorjeni odpovedi v tekočem računu najvišje mogoče obresti.

! Jamstvo za vse vloge in obresti, tudi tekočega računa, je večje kot kjerkoli drugod, ker jamči zanje poleg lastnega hranilničnega premoženja še mesto Ljubljana z vsem premoženjem ter davčno močjo. Vprav radi tega nalagajo pri njej sodišča denar nedoletnih, župnijski uradi cerkveni in občine občinski denar. !

Naši rojaki v Ameriki nalagajo svoje prihranke največ v naši hranilnici, ker je denar tu popolnoma varen.

Hranilnica daje posojila po nizki obrestni meri na posestva in menice.

I ZAHTEVAJTE CENIKE!

Marmelade: mešana „NEKTAR“, marelične in jabolčne

Sadni soki: malinovec, citronada i. t. d.

Esence: rum-esenca i. t. d.

priporoča:

Srečko Potnik in drug

Ljubljana, Metelkova ulica šte. 12.

I ZAHTEVAJTE CENIKE!

FRANC PALME

Celje — Ljubljana — Maribor

Telefon 38

2376

86

Glavna zastopstva in zaloge za slovenijo:

M. Gavriloviča sinovi, d. d. Petrinja. — Tvornice
Zlatorog, Maribor i. t. d.

A. GASO i Komp. Beograd

fabrika salame i masti

Pošt. pretinac 229

Telefon 2913

Brzjav: Gaso Beograd.

Liferant raznih nabavljajčkih zadruga državnih službenika.

Oblačilnica za Slovenijo

Ljubljana - Miklošičeva c. 7

priporoča svojo veliko zalogo manufakturnega blaga

Državni nameščenci dobijo blago na obroke proti predložitvi legitimacije brez drugih postranskih stroškov.

Delniška družba pivovarne „Union“

LJUBLJANA

Pivovarna in sladarna.

Podružna tovarna za špirit in kvas:
v Ljubljani I. (pr. T. Götz)
 poštni predal 45. v Mariboru.

Priporoča svoje izborne izborne izdelke i. s.

svetlo in črno pivo

v sodih in steklenicah.

Pekovski kvas (drože). Čisto rafin. špirit.

Telefon: Ljubljana številki 2310 in 2311. Maribor številki 23.
 Brzjaviti: Pivovarna Union Ljubljana — Maribor.

PALMA

Trde usnjate, docela z železom podkovane pete povzročajo težko in utrudljivo hojo, medtem ko se z gumijevimi Palma-petami hodi lahko, prožno (elastično) in tiho. Posebno pri damski in mladinski obutvi pomenijo gumijeve Palma-pete skromno eleganco, ki pač malo stane. Palma-peta je bolj trpežna kot ona iz usnja, daje čevljem pri-kupljivejšo zunajnost in jo obenem pomaga vzdržati.

Prava vrednost Palma-pete se izkaže šele pri vlažnem vremenu. V mokroti se usnje napihne, postane mehko in se hitro obrabi. Palma je zelo odporna, obdrži obliko in se zato hitre izplača.

V Ameriki nosi kmet in meščan na vseh čevljih gumijeve pete. No-site tudi Vi na vsaki obutvi gumijeve Palma-pete. Za poskušnjo naj Vam za sedaj da čevljar Palma-pete vsaj na nedeljske čevlje.

Palma-pete iz kavčuka za nedeljske čevlje.

FRANC MATHEIS-ovi nasledniki

Löschnigg & Schmidt — Brežice ob Savi

Veletrgovina špecerije, železa, usnja, manufakture in deželnih pridelkov ter izvoz jajc.

ANTON MARKUN

LJUBLJANA - Kolodvorska ulica 41

Trgovina z usnjem in čevljarškimi potrebščinami na malo in veliko.

F. Šibenik

Ljubljana

Pod Rožnikom X/2.

prašek za pecivo.

Trgovina s papirjem in pisarniškimi potrebščinami

IV. BONAČ

Ljubljana, Šelenburgova ulica 5

nudi po najnižjih cenah vse pisarniške, šolske in tehnične potrebščine.

Modna trgovina

A. ŠINKOVEC nasl. K. SOSS

LJUBLJANA, Mestni trg 18-19

V ZALOGI ZADNJE NOVOSTI
PRVOVRSTNO BLAGO

Cene konkurenčne

Cene konkurenčne

POSEBEN ODDELEK ZA GOSPODE

Najboljši in najtrpežnejši šivalni stroj in kolo je
GRITZNER in **ADLER**, zato tudi najcenejši.
Ugodni plačilni pogoji. Pouk v vezenju brezplačen.

Zaloga: **JOSIP PETELINC-A, LJUBLJANA**
blizu Prešernovega spomenika ob vodi.

Pozor na tvrdko!

PRI AMERIKANCU

LJUBLJANA, Stari trg 10.

kupite najceneje klobuke, perilo,
dežne plašče i. dr. modno blago.

K. Pečenko

trgovina z usnjem

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 32.

RESTAVRACIJA **NOVI SVET**

LJUBLJANA

GOSPOSVETSKA C. 14

se priporoča cenj. občinstvu za obilen obisk.
CENE SOLIDNE! POSTREŽBA TOČNA!

ČATEŽKE TOPLICE PRI BREŽICAH

Radioaktivna terma +50° C najboljši uspehi pri
revmi, ischias, ženskih boleznih itd.

Gospodinje!

Ne trudite se, saj imate itak preveč dela. — Kupujte za juho in prikuho izborne makarone, rezance in druge testenine z znamko

Za nakup
vsakovrstne kuhinjske oprave in posode:

emajlirane, najfinejše in navadne vrste, kakor tudi iz aluminija in nikelna prvovrstne izdelke, jedilnega orodja

v najfinejši in najcenejši kakovosti in vsega v železninarsko stroko spadajočega blaga se priporoča največja in najstarejša tvrdka te stroke:

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino in poljedelskimi stroji
 V Ljubljani, Dunajska cesta 16.

L. MIKUŠ

LJUBLJANA, Mestni trg 15

DEŽNIKI

Na malo.

Na veliko.

Preobleke.

Poprave.

Ustanovljeno 1839.

Telefon 2282.

Kino Ideal = Ljubljana

se priporoča p. t. občinstvu za obisk.

Ustanovljeno l. 1888.

Veletrgovina kolonijalne in špecerijske robe

IVAN JELAČIN - LJUBLJANA

Velika zaloga pražene kave, zmletih dišav in rudninske vode.

Zahtevajte cenik!

Prvo jugoslovansko izdelovanje drož (kvasa)

MARIJA VOLK - KOŠMERL

Ljubljana, Francišškanska ul. 6.

C. MENARDI

KOMISIJA TER IMPORT
KOLONIJALNEGA BLAGA

ZALOGA MARSEILSKEGA MILA „HERCULE“

LJUBLJANA

TRUBARJEVA ULICA 2

Inter. tel. 2062. — Brzjovni naslov: **MENARDI.**

Vnovčevalnica, tvornica konzerv in
mesnih izdelkov v Ljubljani.

Zahtevajte cenik!

PRISTNE KRANJSKE KLOBASE

izdeluje in razpošilja v vsaki množini
stara renomirana trrdka

M. URBAS

LJUBLJANA, Slomškova ul. 13
samo poleg mestne elektrarne.

Ivan Lapajne

tov. kem. izdelkov

■■■■■ Ljubljana — Moste ■■■■■

priporoča:

„Svetol“ neprekosljivo čistilo za kovine, okna
in zrcala. **Jadran - kremo, mast za
usnje in parketno voščilo.**

IVAN JAX i Sin, Ljubljana

GOSPOSVETSKA CESTA 2.

Šivalni stroji.

Izborna konstrukcija in elegantna izvršitev iz lastne
tovarne. — 15 letna garancija. — Vezenje se pou-
čuje pri nakupu brezplačno. — **Pisalni stroji**
„Adler“, kolesa iz prvih tovarn Dürkopp, Styria,
Waffenrad (Orožno kolo), Kayser. Pletilni stroji vedno v zalogi.

Posamezni deli koles in šivalnih strojev.

Daje se tudi na obroke.

Cenike franko in zastoj.

VIII. LJUBLJANSKI MEDNARODNI VZORČNI VELESEJN

2. - 11. julija 1928.

Najboljša priložnost za nabavo vsakovrstnih potrebščin.
Razstavljajo samo prvovrstne domače in inozemske trrdke.

III. PORRAJINSKA RAZSTAVA „LJUBLJANA V JESEN“

1. - 10. septembra 1928.

Kmetijstvo. — Vrtnarstvo. — Živinoreja. — Kultura. —
Higijena. — Vino. — Zabava.

Vinocet

tovarna vinskega kisa d. z o. z. Ljubljana

Telefon št. 2389

nudi:

najfinejši in najokusnejši namizni kis iz pristnega vina.

Zahtevajte ponudbo!

Tehnično in higijenično najmodernejše urejena kisarna v Jugoslaviji.

Pisarna: Ljubljana, Dunajska cesta šte. 1 a, II. nadstropje.

LEKARNA PRI „ZLATEM JELENU“

Mr. Ph. R. Sušnik

Ljubljana, Marijin trg. — Telefon šte. 2115.

Moderno urejena lekarna.

Zaloga vseh domačih in tujih zdravilnih sredstev, mineralnih voda, obvezil, kirurških in mineralnih predmetov. Zdravniške ordinacije se izvršujejo točno in natančno po predpisih. — Oblastveno koncesionirana oddaja strupa. — Poštne pošiljave obratno.

Peter Kozina & Ko., Ljubljana

Zahtevajte povsod čevlje z zaščitno znamko

Ker je to najcenejši, najboljši in najelegantnejši domači izdelek.

Čenike razpošiljamo na zahtevo brezplačno.

Lastne prodajalne:

Ljubljana: Breg 20

Aleksandrova c. 1

Zagreb: Strossmajerova ul. 2

Beograd: Knez Mihajlova 44

Kralja Milana 120

Skoplje: Kralja Petra ul.

Posluje po celi Jugoslaviji. — Ustanovljena leta 1913.

Delniška glavna znaša 3,000.000 — Dva v zlatu

„JUGOSLAVIJA“

splošna zavarovalna družba v Beogradu. — Ravnateljstvo za Slovenijo v Beogradu.

sklepa:

1. požarna zavarovanja,
2. življenska zavarovanja,
3. nezgodna in jamstvena zavarovanja,
4. zavarovanja proti škodam vsled tatinskega vloma,
5. transportna zavarovanja,
6. zavarovanja proti škodam vsled razbitja stekla.

Največji tu delujoči zavod. - Družba je prevzela od „Graške vzajemne zavarovalnice“ in od zavarovalnih družb „Feniks“ (požarni oddelek) in „Franko-Hongroise“ ves njih kupčijski obstoj v naši državi. - Najnižje tarife. Takojšnja izplačila škod. — Glasom naredbe ministrstva za vojsko in mornarico nadomeščajo police splošne zavarovalne družbe „JUGOSLAVIJE“ ženitvene kavicje za častnike.

Telefon 2571.

Pisarna: Dunajska cesta 15.

Telefon 2571.

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

LJUBLJANA

Dunajska cesta (v lastni hiši).

Ustanovljena l. 1900.

Delniška glavnica Din 50,000.000.—.

Rezervni zakladi cirka Din 10,000.000.—.

Poštni ček. račun: Ljubljana št. 10.509.

Brzovjavni naslov: Banka, Ljubljana. Telefon št. 2861, 2413, 2502, 2503.

Se priporoča za vse v bančno stroko spadajoče posle.

Podružnice: Brežice, Celje, Črnomelj, Gorica, Kranj,
Maribor, Metkovič, Novi Sad, Novomesto, Ptuj, Rakek,
Sarajevo, Slovenjgradec, Split, Šibenik, Trst.

A. ŠARABON

LJUBLJANA

UVOZ KOLONIJALNE ROBE

VELETRGOVINÁ Z DEŽELNIMI PRIDELKI

VELEPRAŽARNA ZA KAVO

MĹINI ZA DIŠAVE

GLAVNA ZALOGA RUDNINSKIH VODA

Ustanovljeno
leta 1886

Ceniki na
razpolago

Vsem cenjenim gospodinjam
priporočamo:

„Slado“ dvojno - sladno
„Meta“ zdravstveno rženo
„Adria“ ječmenovo

KAVO.

A. PAULI, Ljubljana

trgovina z žitom, moko in deželnimi pridelki

Stalna zaloga prvovrstne Banatske moke. Zahtevajte ponudbe.

Telefon inter. 2305. — Brzjav: Pauli Ljubljana.

Gaspari & Faninger

trgovina trikotaže in perila in engros trgovina z
drobnino, galanterijo in norimberškim blagom.

MARIBOR

Elektro - tvrdka A. VERBAJS

Telefon 2867 Ljubljana, Gosposvetska c. 13 Ček. rač. 11.355

Zaloga vsega v elektrotehnično stroko spadajočega materiala kakor tudi likal, svetilnih teles,
Radio sestavni deli. žarnice itd. Elektrozon aparati.

Priznana najnižje cene, prvovrstno blago.

Varstvena znamka.

Prima flor nogavic

„MRAVLJA“

traja en par delj, kakor več parov
drugih. Pazite na znamko in zahte-
vajte povsod le 1^a flor nogavice
znamke

„MRAVLJA“.

TISKARNA

Vsakdanje tiskovine v vse svrhe / Brošure / Knjige /
Umetniška dela in prvovrstne reklamne tiskovine /
Večbarvni tisk / Elegantne tiskovine za trgovine in
hotele / Vizitke / Kuverti / Pisma / Računi / Plakati

LITOGRAFIJA

Etikete / Delnice v več barvah / Specijaliteta: Plakati /
Umetniške slike / Litografirane pisemske glave i. t. d.

OFFSETTISK

Plakati v offsettisku po lastnih ali predloženih načrtih /
Barvne umetniške priloge v najfinejši izdelavi i. t. d.

KARTONAŽA

VSE PO KONKURENČNIH CENAH

**TISKARNA IN LITOGRAFIČNI
UMETNIŠKI ZAVOD**

**J. BLASNIKA NASL.
LJUBLJANA, BREG ŠT. 10-12**

ŠTO JE „DAMASCLENE“?

To je platno za stolnjake, koje ostane uvijek čisto, samo se ga obriše sa mokrom krpom. Dade se lijepo glačati (peglati) jer mu vrućina ne škodi. Elastično je i ne lomi se. Ne mijenja boje i ostaje uvijek bijelo.

Glavna zaliha za SHS:

„LEVANTE“ - Ljubljana, Kolodvorska ul. 30.

ELIDA

- Elida** Ideal milo
- Elida** Bath Soap
- Elida** lanolinovo milo
- Elida** Shaving Stick
- Elida** Shampoo
- Elida** Creme de shaque heure
- Elida** Coldcream
- Elida** zobna krema
- Elida** voda za usta
- Elida** Eau de Cologne

so priljubljeni proizvodi, ki se odlikujejo
po brezhibni kakovosti.

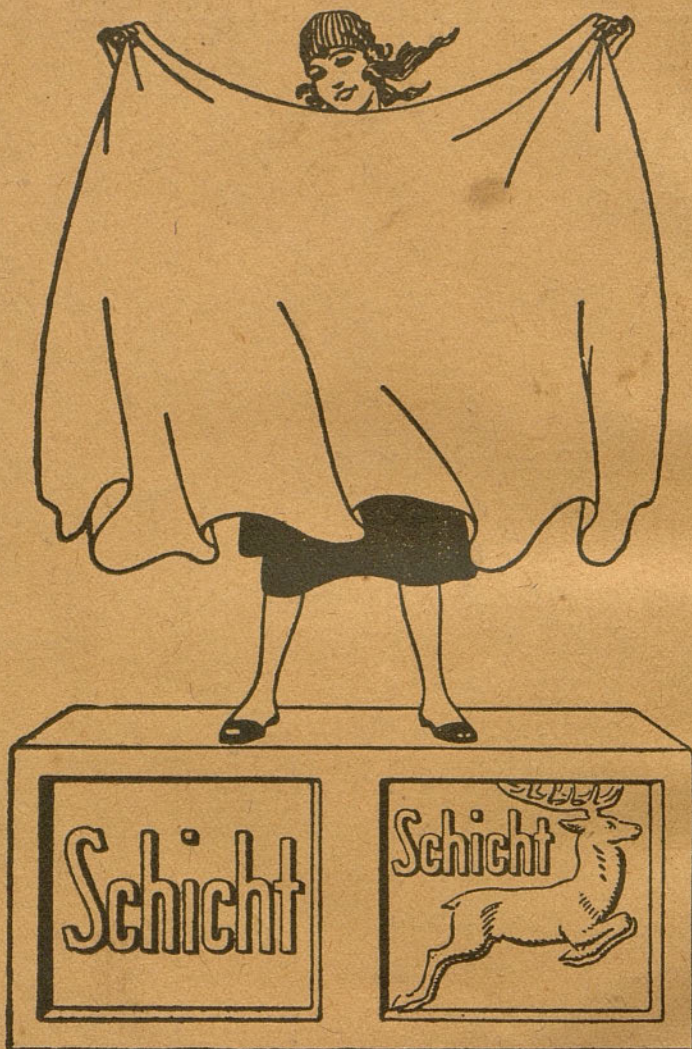
JUGOSLAVENSKO

D. D.

GEORG SCHICHT

OSIJEK III.

Oddelek „ELIDA“.

**Namakaj z „Žensko hvalo“!
Izpiraj z „Jelenjim milom“!**

**Potem bo perilo,
brez najmanše poškodbe,
brez truda,
ob največji varčnosti,
v najkrajšem času,
res popolnoma čisto!**

SCHICHT